

С. В. КАЧУЛА, Л. В. ЛИСЯК, О.В. ДОБРОВОЛЬСЬКА

БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

в схемах і таблицях

Навчальний посібник

Дніпро
«МОНОЛИТ»
2022

УДК 336.14
Б 98

*Рекомендовано до друку вченою радою
Дніпровського державного аграрно-економічного університету
(протокол № 8 від 26.05.2022 р.)*

Рецензенти:

Н.М. Давиденко – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України;

В. Д. Макогон – доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри фінансів Державного торговельно-економічного університету

І. І. Вініченко – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Б 98 **Бюджетний менеджмент:** навчальний посібник в схемах і таблицях/ С. В. Качула, Л. В. Лисяк, О.В. Добровольська. – Дніпро: Монолит, 2022. – 200 с.

ISBN 978-617-7369-78-2

У навчальному посібнику подано змістовний виклад матеріалу в схемах, таблицях і рисунках відповідно до програми дисципліни «Бюджетний менеджмент» підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та вимог Міністерства освіти і науки України. Посібник містить короткий огляд, практичні завдання до вивчення кожної теми, тести для самоперевірки знань, проблемні питання та глосарій.

Для здобувачів вищої освіти, аспірантів, викладачів, а також практиків, які цікавляться шляхами удосконалення бюджетного менеджменту в умовах проведення бюджетних реформ, його теоретичною та практичною цінністю.

УДК 336.14

ISBN 978-617-7369-78-2

© Дніпровський державний аграрно-економічний університет, 2022
© Качула С.В., Лисяк Л.В., Добровольська О.В.

ЗМІСТ

Передмова	6
Тема 1. Сутність і складові бюджетного менеджменту	7
1.1. Сутність і складові бюджетного менеджменту.....	7
1.2. Предмет, об'єкт і суб'єкт бюджетного менеджменту.....	11
1.3. Складові елементи і учасники організації бюджетного процесу...	13
1.4. Система управління бюджетом.....	15
<i>Практичні завдання</i>	16
<i>Проблемні питання для обговорення</i>	18
Тема 2. Структура бюджету держави як об'єкта управління	19
2.1. Суть і структура бюджету держави як об'єкта управління. Бюджет як економічна категорія.....	19
2.2. Структура бюджетної системи України.....	21
2.3. Складові частини бюджету.....	23
2.4. Фінансування бюджету(дефіцит, профіцит) та державний (місцевий) борг.....	25
<i>Практичні завдання</i>	38
<i>Проблемні питання для обговорення</i>	39
Тема 3. Органи оперативного управління бюджетом	40
3.1. Органи стратегічного управління бюджетом та їхні функції.....	40
3.2. Міністерство фінансів України та місцеві фінансові органи, їх права, обов'язки, структура.....	51
3.3. Повноваження Державної казначейської служби України та Державна аудиторська служба України, їх призначення та функції.....	55
3.4. Повноваження Державної податкової служби України в системі органів оперативного управління бюджетом.....	62
<i>Практичні завдання</i>	65
<i>Проблемні питання для обговорення</i>	66
Тема 4. Бюджетне планування та прогнозування	67
4.1. Бюджетне планування як стрижнева основа фінансового планування.....	67
4.2. Прогнозування як елемент бюджетної стратегії.....	71
4.3. Процес формування бюджету.....	75
4.4. Середньострокове планування бюджету.....	78
<i>Практичні завдання</i>	83
<i>Проблемні питання для обговорення</i>	86
Тема 5. Виконання бюджету	87
5.1. Організація виконання державного та місцевих бюджетів.....	87
5.2. Бюджетна класифікація та її роль у бюджетному менеджменті...	92

5.3. Стадії виконання Державного бюджету за доходами і видатками.....	94
5.4. Виконання місцевих бюджетів.....	97
<i>Практичні завдання</i>	98
<i>Проблемні питання для обговорення</i>	100
Тема 6. Облік виконання бюджету	101
6.1. Завдання, значення та організація обліку виконання бюджетів....	101
6.2. Бухгалтерські документи, порядок їх складання, перевірки й обробки.....	104
6.3. План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів.....	105
6.4. Облік доходів державного та місцевих бюджетів.....	108
<i>Практичні завдання</i>	110
<i>Проблемні питання для обговорення</i>	111
Тема 7. Звітність про виконання бюджету	112
7.1. Організація, види та форми бюджетної звітності.....	112
7.2. Періодична та річна звітність про виконання державного бюджету України.....	115
7.3. Звітність про виконання місцевих бюджетів.....	117
7.4. Розгляд і затвердження звітів про виконання бюджетів.....	120
<i>Практичні завдання</i>	123
<i>Проблемні питання для обговорення</i>	124
Тема 8. Контроль за виконанням бюджету	125
8.1. Роль і місце фінансового контролю в бюджетному менеджменті.	125
8.2. Види, форми і методи бюджетного контролю.....	128
8.3. Органи бюджетного контролю.....	130
8.4. Порядок проведення ревізії роботи фінансових органів щодо складання і виконання бюджету.....	136
<i>Практичні завдання</i>	138
<i>Проблемні питання для обговорення</i>	138
Тема 9. Світовий досвід бюджетного менеджменту	140
9.1. Світовий досвід бюджетного менеджменту	140
9.2. Організація бюджетного процесу в зарубіжних країнах.....	141
9.3. Бюджетне планування та прогнозування у світовій практиці.....	143
9.4. Світовий досвід організації бюджетного контролю.....	144
<i>Практичні завдання</i>	146
<i>Проблемні питання для обговорення</i>	146

Тема 10. Бюджетне фінансування агропромислового комплексу України.....	147
10.1. Суть, завдання та процедура бюджетного фінансування АПК України.....	147
10.2. Ефективність та результативність бюджетного фінансування АПК України.....	149
10.3. Зарубіжний досвід бюджетного фінансування АПК.....	151
10.4. Перспективи розвитку державної фінансової підтримки розвитку АПК України.....	152
<i>Практичні завдання.....</i>	<i>160</i>
<i>Проблемні питання для обговорення.....</i>	<i>161</i>
Список рекомендованих джерел.....	162
Додатки.....	165

*Присвячується до 100-річчя
Дніпровського державного аграрно-
економічного університету*

ПЕРЕДМОВА

Сьогодні, коли Україна переживає тяжкі часи, особливо гостро стоїть питання раціонального витрачання фінансових ресурсів, які є в наявності. Вирішенням даної проблеми є ефективне управління державними та місцевими бюджетами, тобто бюджетний менеджмент.

Навчальний посібник «Бюджетний менеджмент» розроблено відповідно до навчальної програми дисципліни «Бюджетний менеджмент» підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». У навчальному посібнику викладено теоретичний матеріал у вигляді схем і таблиць, наведено практичні ситуаційні та тестові завдання. Мета посібника – дослідження як теоретичної, так і практичної організації роботи з управління бюджетними ресурсами. Особливу увагу приділено впровадженню середньострокового планування бюджету, практичні завдання з якого розв'язуються з використанням сучасних комп'ютерних технологій. При розкритті теми «Бюджетне планування та прогнозування» в практичному завданні аналізуються реальні завдання цільових програм і їх показники оцінки запроваджені в Дніпропетровському регіоні.

Доцільно окремо виділити тему «Бюджетне фінансування агропромислового комплексу України», вивчення якої відповідає профілю ЗВО та є досить актуальним на сьогоднішній день.

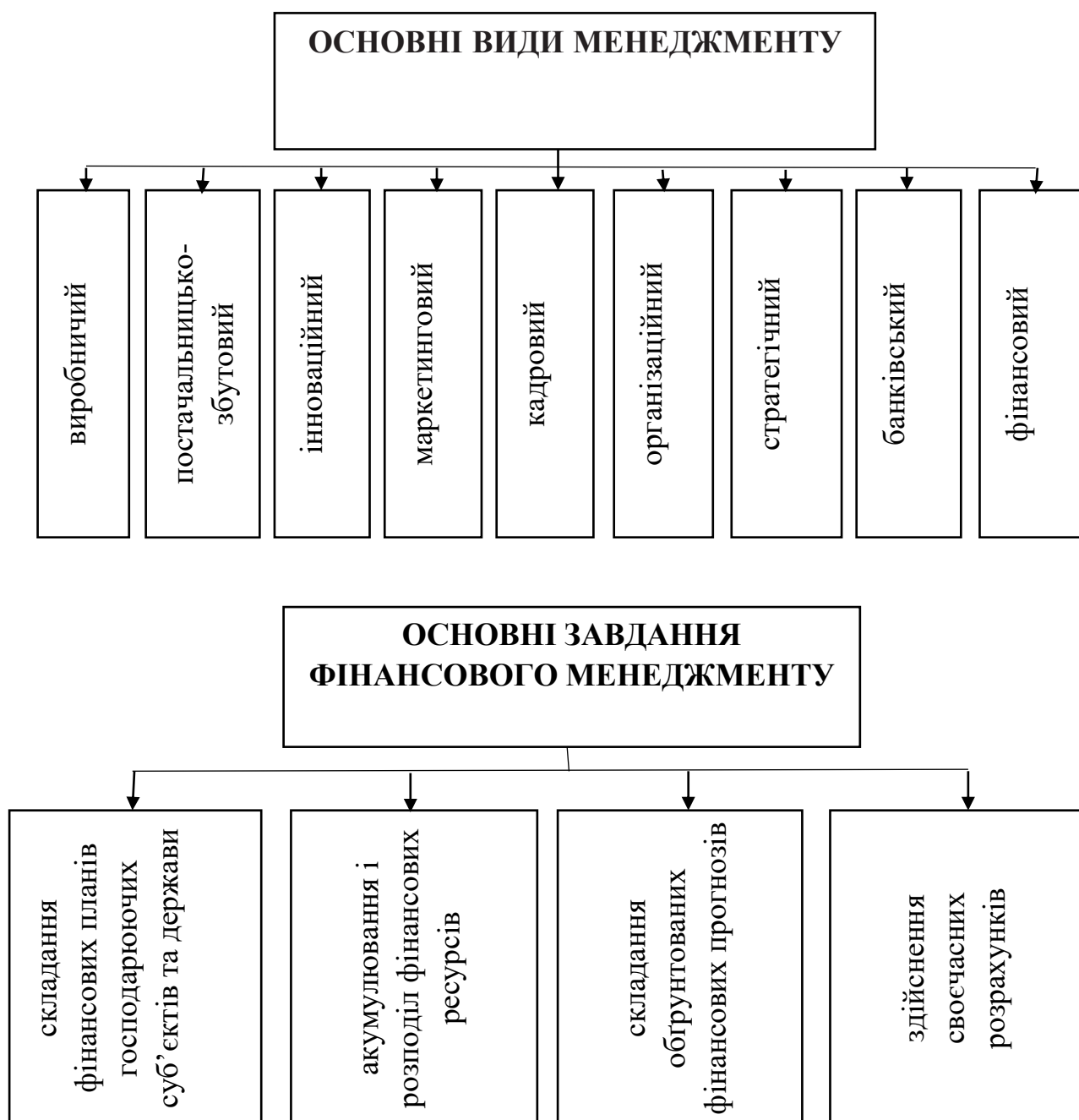
Матеріали, викладені в навчальному посібнику допоможуть здобувачам вищої освіти краще засвоїти матеріал з дисципліни «Бюджетний менеджмент», перевірити отримані знання і набуті практичні навички.

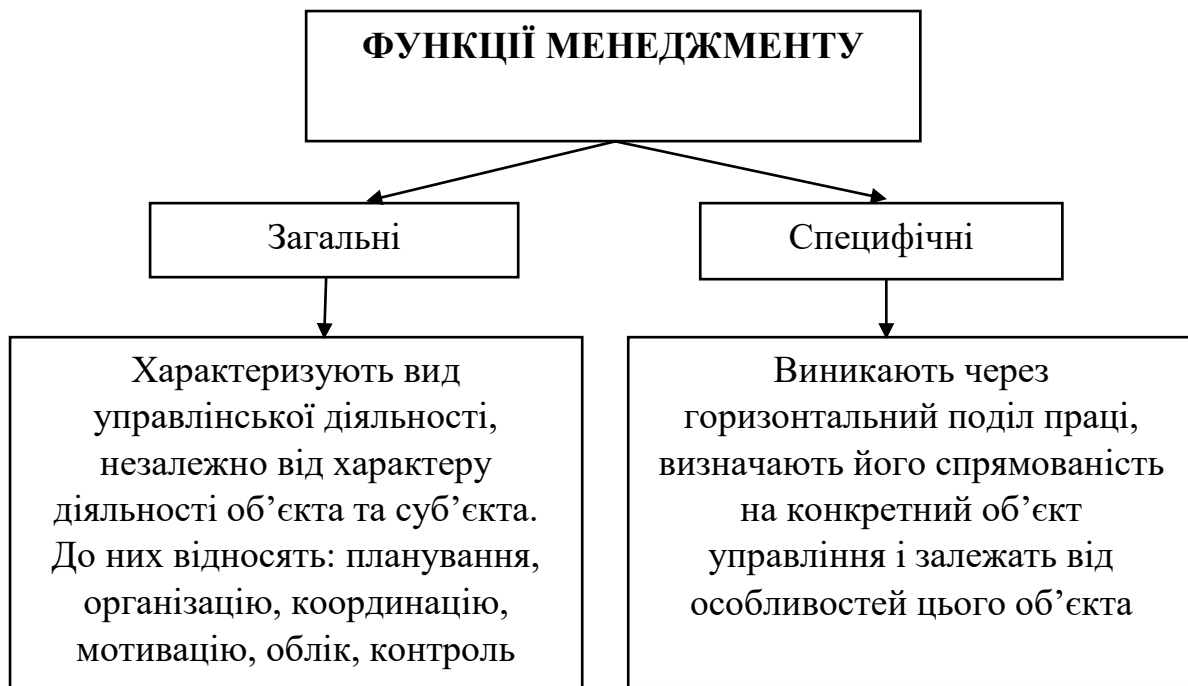
Авторський колектив висловлює подяку рецензентам навчального посібника д.е.н., професору, завідувачці кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України **Надії ДАВИДЕНКО**, д.е.н., старшому науковому співробітнику, професору кафедри фінансів Державного торговельно-економічного університету **Валентині МАКОГОН**, д.е.н., професору, завідувачу кафедри економіки Дніпровського державного аграрно-економічного університету **Ігорю ВІНІЧЕНКУ** за конструктивні поради та рекомендації щодо його покращання, ректору Дніпровського державного аграрно-економічного університету, доктору наук з державного управління, професору, Заслуженому працівнику освіти України **Анатолію КОБЦЮ**, першому проректору - проректору з навчальної роботи, професору, кандидату с.-г. наук **Дмитру ОНОПРІЄНКУ** за сприяння до видання цього навчального посібника.

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

1.1. Сутність і складові бюджетного менеджменту

Менеджмент (або «управління») – це процес планування, організації, мотивації та контроль організації з метою досягнення координації людських, фінансових, природних і технологічних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань.

Бюджетний менеджмент є одним із напрямів фінансового менеджменту. Він як на державному рівні, так і в межах окремого відомства чи установи, виконує роль цивілізованого механізму управління розподілом бюджетних коштів

Управління бюджетом – сукупність фінансових методів, важелів та інструментів цілеспрямованого впливу на бюджет і бюджетну систему держави, які використовує фінансовий апарат суспільства для формування, розподілу та найбільш ефективного використання бюджетних ресурсів з метою досягнення стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни.

З наукових позицій процес управління функціонує за умови єдності трьох основних складових:
змісту, структури і технології управління.

Принципи управління бюджетом

Загальні

відображають рівень використання в управлінні системи цінностей, властивих суспільству загалом (домінування загальнолюдських цінностей над інтересами класів, націй, суспільних груп, окремих територій тощо; єдності особистих та суспільних інтересів; гуманізму; рівності юридичних і фізичних осіб перед законом; демократизму; законності; взаємної відповідальності держави, юридичних і фізичних осіб)

Спеціальні

конкретизують загальні принципи; у концентрованому вигляді визначають основні параметри бюджетної стратегії і тактики; конкретизуються у законах, інших нормативно-правових актах, кодексах, свідомості фахівців і суспільства загалом; є критеріями оцінки результатів управління, рівня професійної культури фахівців, основою їхнього професійного мислення; забезпечують результативний, ціннісно-орієнтаційний, інформаційний, психологічний вплив на соціально-економічні процеси, що відбуваються у суспільстві

Як загальні, так й спеціальні принципи управління бюджетом, мають використовуватися відповідними суб'єктами при розробці законів, нормативних актів Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади та управління, органів місцевого самоврядування з питань управління, зокрема функціонування бюджетної системи, бюджетного процесу, бюджетного нормування, бюджетного планування, бюджетного прогнозування, бюджетного програмування, оподаткування, бюджетного фінансування, бюджетного контролю, бюджетної звітності, бюджетного регулювання тощо.

Фінансова наука і практика розглядають управління бюджетом як комплексне поняття

– держава використовує бюджет як основний інструмент управління економікою і соціально-культурною сферою, впливаючи таким чином на весь процес суспільного відтворення: виробництво, розподіл, обмін і споживання. Крім цього, за допомогою бюджетних важелів та інструментів здійснюється цілеспрямований вплив на кількісні та якісні показники соціально-економічного розвитку

– бюджет і бюджетна система є об'єктами управління. Керівництвом охоплюються бюджетні потоки, бюджетні ресурси, загальний і спеціальний фонд бюджету, основний фінансовий план держави, доходи і видатки бюджету, ланки бюджетної системи. При цьому виділяють стратегічне (загальне) та оперативне (поточне) управління, що передбачає розробку й реалізацію бюджетної стратегії і тактики. Будучи об'єктом управління, бюджет держави використовують як інструмент в системі управління економікою

Ці два аспекти управління не порушують принципу його єдності, оскільки здійснюються в інтересах активного впливу бюджету, бюджетного механізму на весь процес соціально-економічного розвитку суспільства.

Бюджетний менеджмент – це сукупність взаємопов'язаних дій (управлінських функцій), прийомів, методів, що направлені на керування бюджетними потоками, бюджетними ресурсами, централізованим фондом грошових коштів держави, основним фінансовим планом держави, бюджетною системою країни з метою досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку суспільства та якісного виконання державою своїх функцій

1.2. Предмет, об'єкт і суб'єкт бюджетного менеджменту

Бюджет як об'єкт управління є дуже складним і різноплановим явищем, котре потребує глибокого і всебічного вивчення. Він має різні прояви і розглядається, з одного боку, як об'єктивна економічна категорія, що відображає певні економічні відносини у суспільстві, з іншого – як основний фінансовий план, котрий затверджується в законодавчій формі і виступає правовою категорією; як основний централізований фонд грошових коштів держави, який забезпечує їй фінансову базу для виконання встановлених функцій.

Завдання вивчення дисципліни «Бюджетний менеджмент»

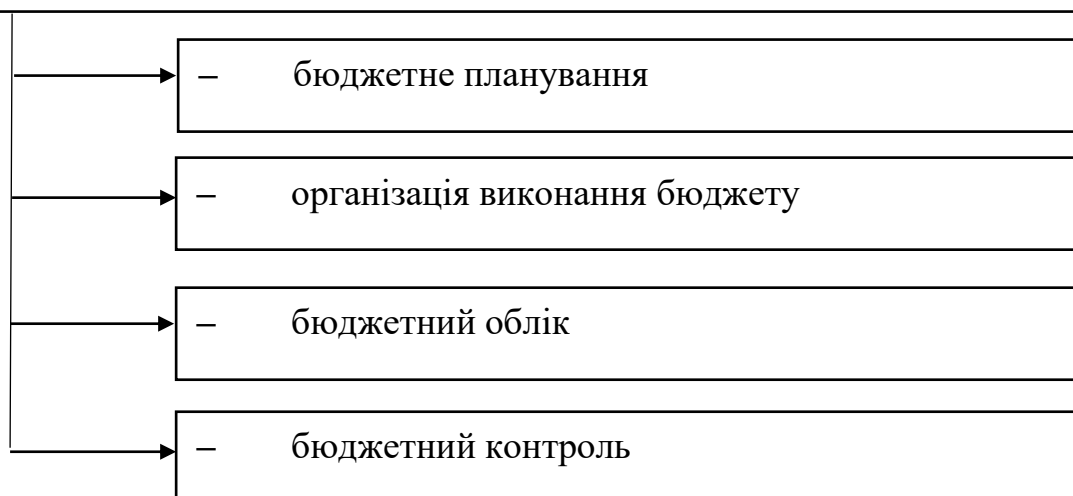
- формування теоретичних і практичних знань щодо методів і джерел формування доходів та напрямів і форм фінансування видатків;
- оволодіння методикою визначення обсягів бюджетних видатків, які забезпечують реалізацію функцій держави;
- формування знань з бюджетного процесу, з питань державного кредиту та управління державним боргом

Методологічні засади бюджетного менеджменту

врахування об'єктивних економічних законів та закономірностей розвитку суспільства, визначення принципів побудови, системи методів і методик, розробки власних підходів, використання спеціальної термінології та наукової мови, взаємозв'язок з іншими елементами економічної системи

Бюджетний менеджмент є самостійним видом управлінської діяльності, що має свій об'єкт, предмет, методологію, вирішує специфічні завдання, які не можуть бути розв'язані іншим шляхом

Складові бюджетного менеджменту

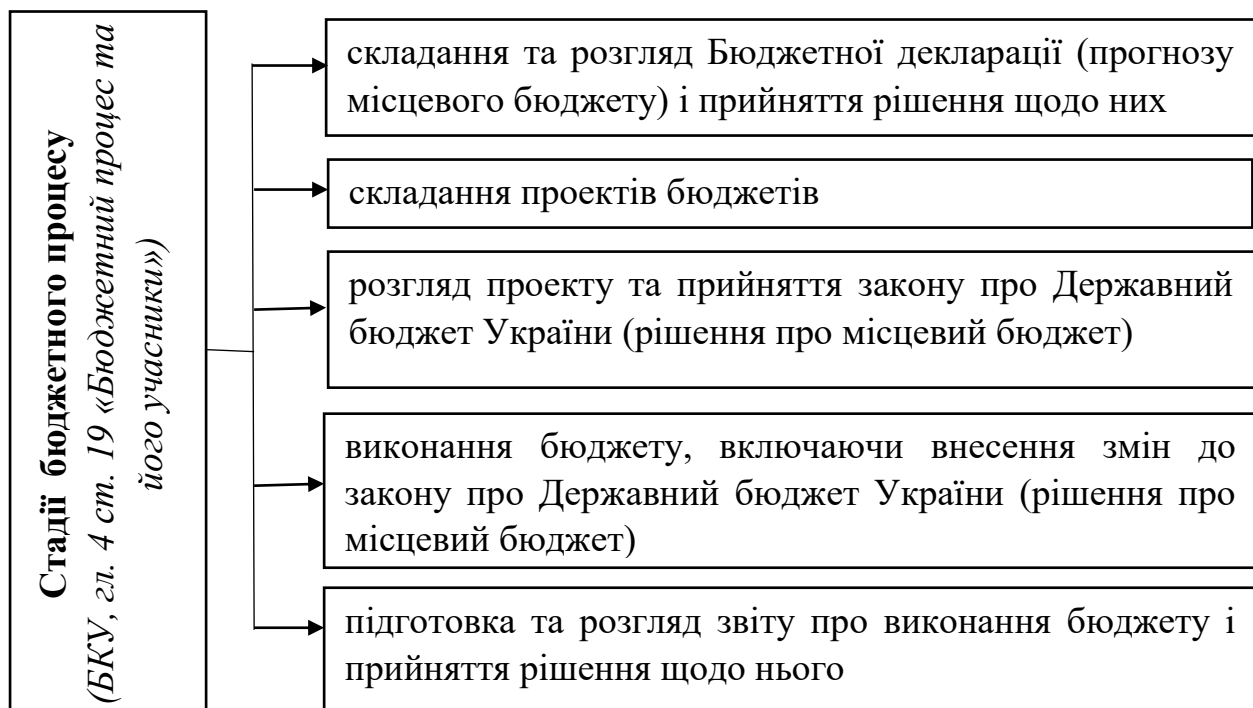
1.3. Складові елементи і учасники організації бюджетного процесу

Складові елементи бюджетного процесу

- складання проекту бюджету;
- розгляд бюджету;
- затвердження бюджету;
- виконання бюджету;
- складання, розгляд і затвердження звіту про виконання бюджету;
- контроль за виконанням бюджету.

Організація бюджетного процесу в Україні регламентується Бюджетним кодексом України, рішеннями Верховної Ради України, місцевих рад та місцевих виконавчих органів.

Бюджетний процес являє собою регламентовану нормами права діяльність, яка пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням, виконанням бюджетів, контролем за їх виконанням, розглядом та затвердженням звітів про виконання бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України.

Звітність про виконання Державного бюджету України: (БКУ, ст.58)

Оперативний звіт - щоденний, тижневий, декадний або звіт за інший період, який визначено Державною казначейською службою України

Місячний, квартальний, річний звіти складаються органами Державної казначейської служби України за відповідний період

Місячна і квартальна звітність є проміжною (періодичною) і складається з наростаючим підсумком з поточного звітного року

Підставою для річної звітності є дані облікових реєстрів та зведених звітів і вона є логічним завершенням періодичної звітності.

На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються фінансовий контроль і аудит та оцінка ефективності використання бюджетних коштів.

Контроль за дотриманням бюджетного законодавства покладений на Верховну Раду, Рахункову палату, Міністерство фінансів, Державну казначейську службу України, Державну аудиторську службу України, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад.

Усі стадії бюджетного процесу повторюються систематично щорічно. Бюджет складається та затверджується на рік, що має назву бюджетного року або бюджетного періоду.

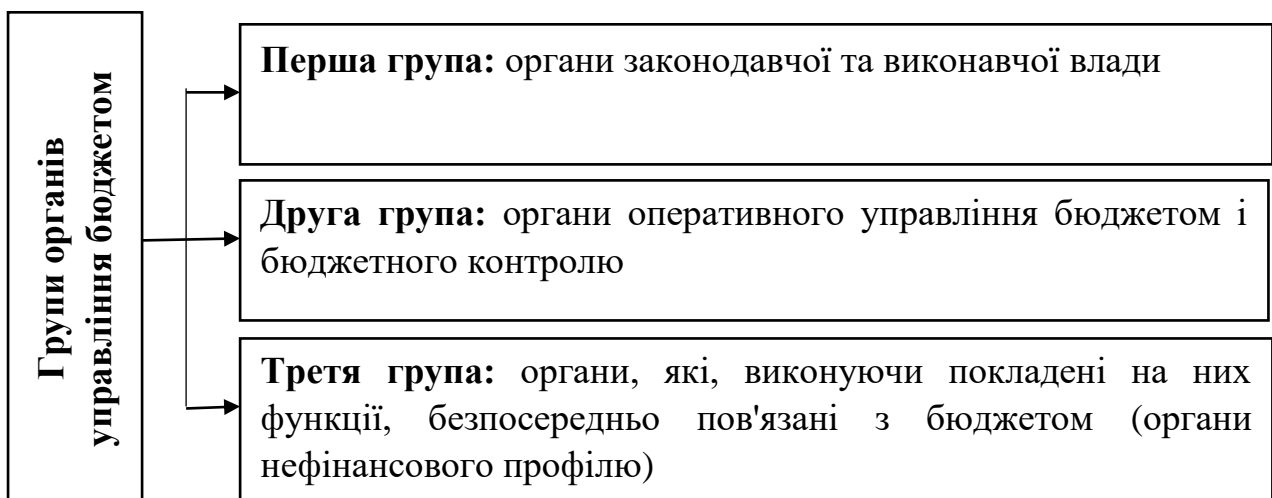
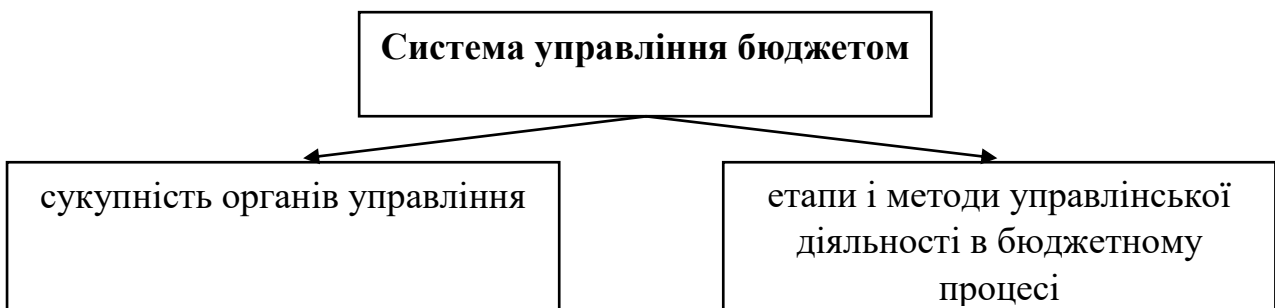
В Україні бюджетний рік співпадає з календарним роком. У Великобританії, Канаді, Японії він починається з 1 квітня, в Італії - з 1 липня, в США - з 1 жовтня).

Бюджетний процес триває протягом 3-х років:

Учасниками бюджетного процесу є органи, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями (правами та обов'язками з управління бюджетними коштами)

1.4. Система управління бюджетом

Перша група органів управління бюджетом

Верховна Рада є провідним органом в управлінні бюджетом, оскільки бюджет як основний фінансовий план держави затверджується у вигляді закону. Органи виконавчої влади забезпечують підготовку проекту бюджету і його виконання

Друга група органів управління бюджетом

фінансовий апарат держави (Міністерство фінансів України, Рахункова палата України, Державна казначейська служба України, Державна фіскальна служба України, Державна аудиторська служба України) та органи міжгалузевого та галузевого управління бюджетом

Третя група органів управління бюджетом

органи пов'язані з бюджетом по лінії формування доходів, оскільки їм надано право нараховувати і стягувати певні платежі (мити, державне мито) і штрафні санкції (штрафи за порушення митних правил, за порушення екологічного законодавства, правил полювання та риболовства, користування водними, лісовими та іншими природними ресурсами, законодавства в сфері ціноутворення)

Практичні завдання

Завдання 1.

У 2021 році, порівняно з 2020 роком, доходи державного бюджету України зросли на 7,4%, а валовий внутрішній продукт (ВВП) збільшився з 4194102 млн. грн. у 2020 році до 5459574 млн. грн. у 2021 році. Визначте коефіцієнт еластичності доходів бюджету від ВВП. Зробіть висновок.

Завдання 2.

В країні зафіксований ВВП у розмірі (x) млн. грн. Податкові надходження державного бюджету складають (y) млн. грн. Базуючись на наведених даних, визначити яка модель централізації ВВП у бюджеті має місце в країні.

Дані для рішення завдання

Варіант Показник	1	2	3	4	5	6	7
<i>Податкові надходження, млн. грн.</i>	145600	56981	52032	145896	235600	256987	128963
<i>ВВП, млн. грн.</i>	156210	178205	208963	258639	382120	441452	544153
Варіант Показник	8	9	10	11	12	13	14
<i>Податкові надходження, млн. грн.</i>	25690	17523	208073	234448	33469	38056	42158
<i>ВВП, млн. грн.</i>	720731	948056	913345	982569	131660	148895	153205
Варіант Показник	15	16	17	18	19	20	21
<i>Податкові надходження, млн. грн.</i>	12581	562314	45682	479123	45892	78325	85276
<i>ВВП, млн. грн.</i>	245612	987123	98412	899789	562368	875210	694301

Завдання 3. Посаджайте термін і його значення.

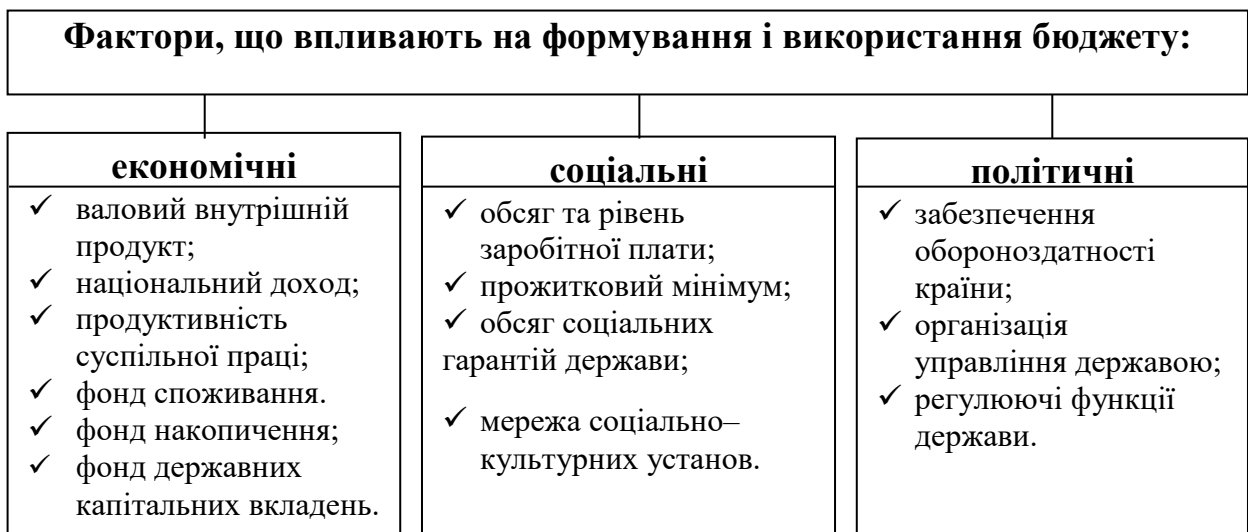
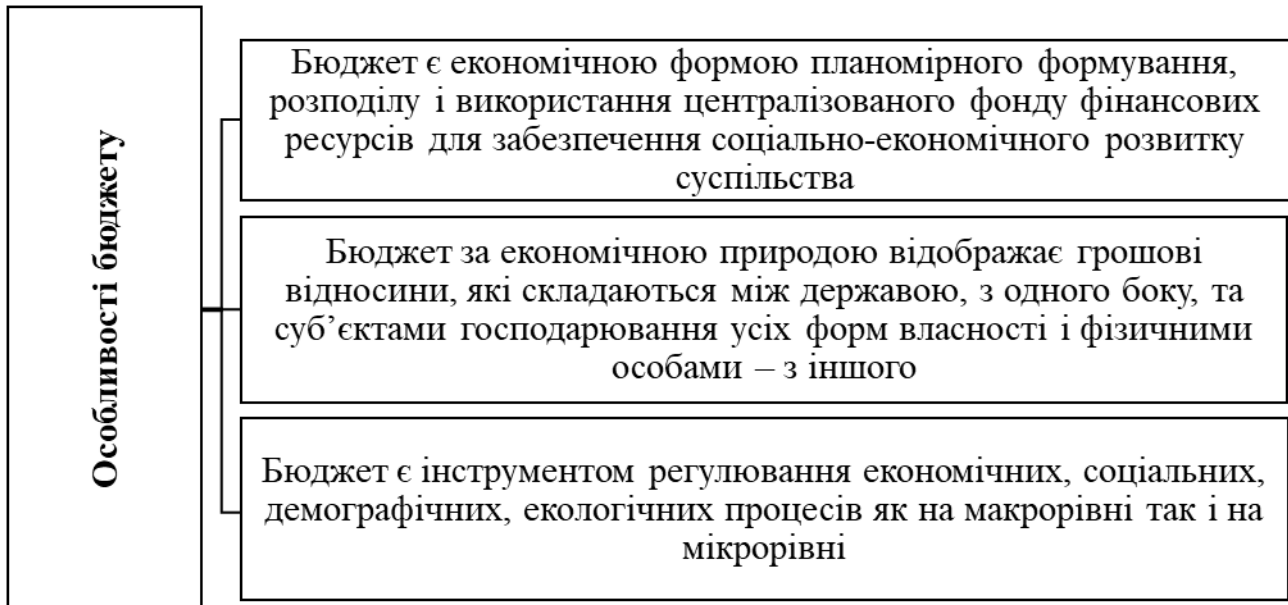
А	Бюджетний процес	1	сукупність фінансових методів, важелів та інструментів цілеспрямованого впливу на бюджет і бюджетну систему держави
Б	Суб'єкт бюджетного менеджменту	2	є одним із напрямів фінансового менеджменту
В	Управління бюджетом	3	регламентована нормами права діяльність, яка пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням, виконанням бюджетів, контролем за їх виконанням
Г	Бюджетний менеджмент	4	складання проектів бюджетів
Д	Стадія бюджетного процесу	5	органи управління бюджетом

Проблемні питання для обговорення

1. Обґрунтуйте потребу в виділенні особливого напрямку менеджменту – бюджетного менеджменту. У чому зміст бюджетного менеджменту?
2. Дайте визначення терміну «бюджетного менеджменту» з точки зору провідних українських авторів. Узагальніть досвід дослідників та дайте власне визначення.
3. В чому полягає складність і різноплановість бюджету як об'єкту управління?
4. Охарактеризуйте групи органів управління бюджетом. На Вашу думку, яка група відіграє найголовнішу роль в управлінні бюджетом?
5. Якими документами регламентується організація бюджетного процесу в Україні?
6. Яку роль відіграють органи управління бюджетом третьої групи в його формуванні?
7. Хто з учасників управління бюджетом відіграє головну роль? Обґрунтуйте свою відповідь.
8. Чим відрізняються загальні принципи управління бюджетом від спеціальних?
9. За допомогою чого здійснюється цілеспрямований вплив на кількісні та якісні показники соціально-економічного розвитку країни?
10. Назвіть основну мету бюджетного менеджменту.

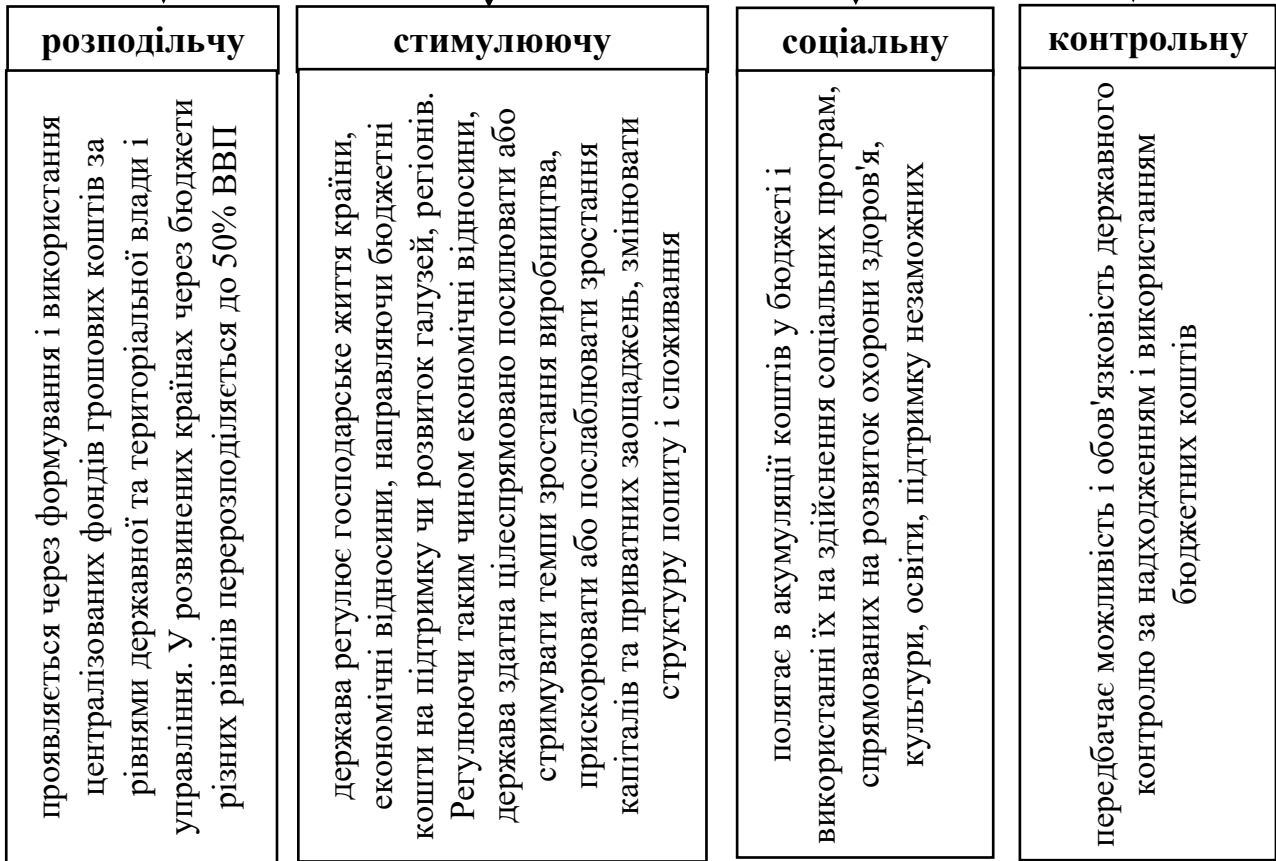
ТЕМА 2. СТРУКТУРА БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВИ ЯК ОБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ

2.1 Суть і структура бюджету держави як об'єкта управління. Бюджет як економічна категорія

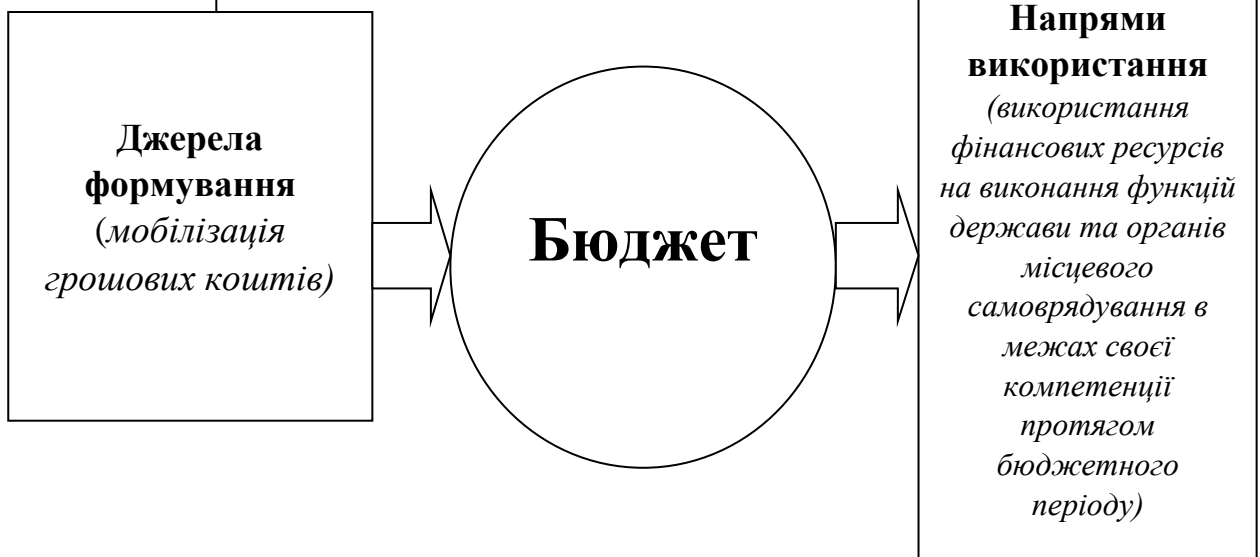

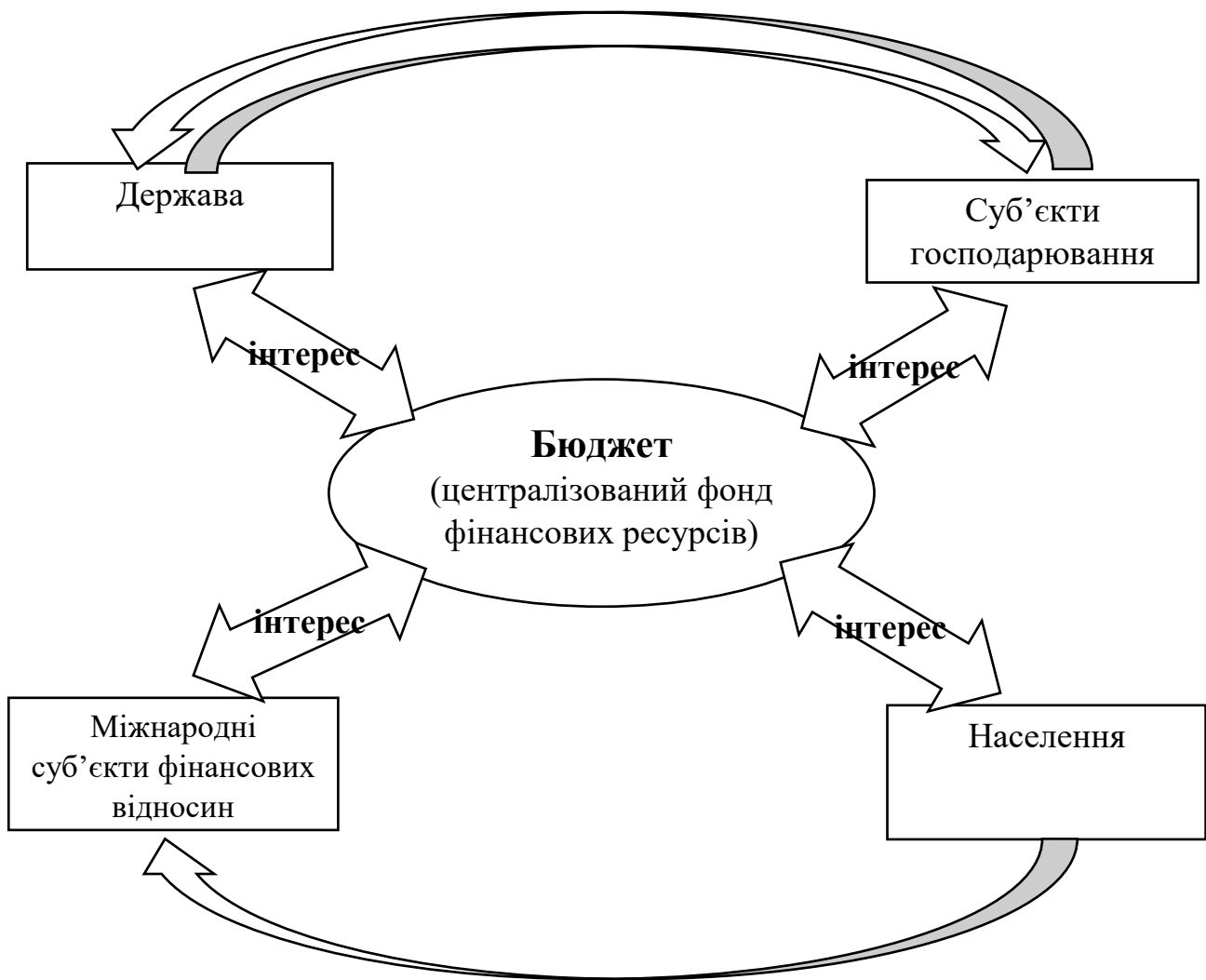
Бюджет – план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду
(стаття 2. «Визначення основних термінів» Бюджетного Кодексу України).

Державний бюджет виконує такі функції:

Бюджет, як основний фінансовий план поєднує в собі та забезпечує:

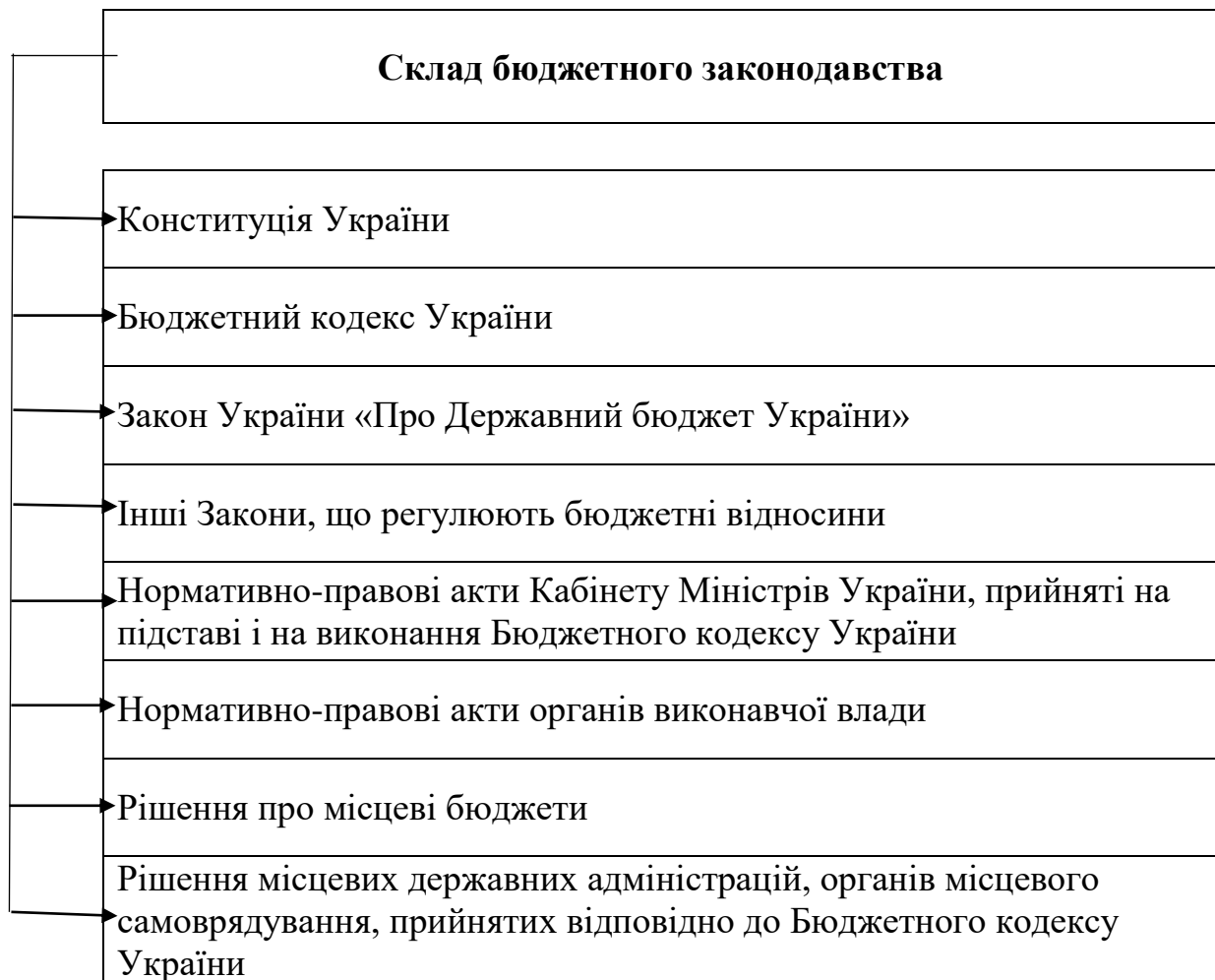

2.2. Структура бюджетної системи України

Бюджетна система України має глибоке коріння, її становлення відбувалося ще в часи Київської Русі, Гетьманщини, Запорозької Січі.

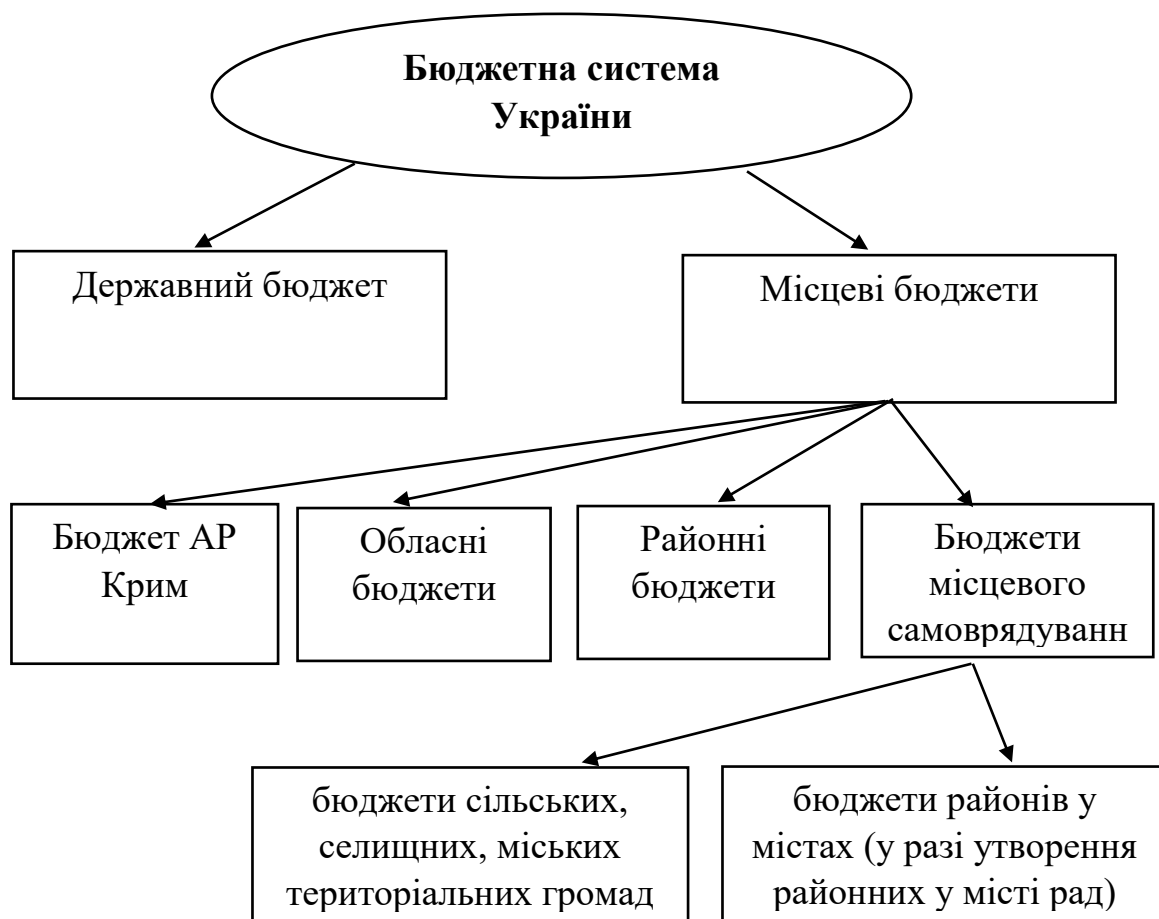
Сучасна бюджетна система сформувалась на базі бюджетних відносин, які мали місце в Радянському Союзі.

Нині здійснюється реформування всіх сторін соціально-економічного устрою держави, у тому числі формуються нові ознаки бюджетної системи.

Бюджетна система України - сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права (стаття 2. «Визначення основних термінів» Бюджетного Кодексу України).

Бюджетний устрій – це організація та принципи побудови бюджетної системи, її структура, взаємозв'язок між окремими ланками.

2.3. Складові частини бюджету

Складові частини бюджету (стаття 13 Бюджетного Кодексу України)

Загальний фонд	Спеціальний фонд
1) всі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду бюджету; 2) всі видатки бюджету, що здійснюються за рахунок надходжень загального фонду бюджету; 3) кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету без визначення цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок надходжень загального фонду бюджету); 4) фінансування загального фонду бюджету.	1) доходи бюджету (включаючи власні надходження бюджетних установ), які мають цільове спрямування; 2) видатки бюджету, що здійснюються за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету (у тому числі власних надходжень бюджетних установ); 3) кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету з визначенням цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету); 4) фінансування спеціального фонду бюджету.

Зведений бюджет України

Сукупність показників бюджетів, що використовуються для аналізу і прогнозування економічного і соціального розвитку держави (ст. 6 БКУ).
Зведений бюджет України включає показники Державного бюджету України, зведеного бюджету Автономної Республіки Крим та зведених бюджетів областей, міст Києва та Севастополя.

Складові зведеного бюджету України

Зведений бюджет Автономної Республіки Крим

включає показники бюджету Автономної Республіки Крим, районних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування на території Автономної Республіки Крим

Зведений бюджет області

включає показники обласного бюджету, районних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування на території цієї області

Зведений бюджет міської територіальної групади, у складі якої утворені райони у місті

включає показники міського бюджету та бюджетів районів у місті (у разі утворення районних у місті рад)

2.4. Фінансування бюджету(дефіцит, профіцит) та державний (місцевий) борг

До «Великої депресії» 30-х років вважалося, що щорічно збалансований бюджет є бажаною метою державних фінансів, але кожного року **збалансований бюджет має власні недоліки: він виключає фіскальну діяльність держави як антициклічну, стабілізуючу силу.** Припустимо, що економіка раптово стикається з тривалим періодом безробіття та зниженням доходів. Тоді **держави з метою збалансування бюджету має або збільшити податки, або обмежити власні видатки, або поєднати ці заходи, які є стримувальними за характером і кожен з них ще більшою мірою зменшує, а не стимулює ділову активність і сукупний попит.**

За визначенням науковців **бюджетний дефіцит** є економічною категорією, що відображає співвідношення між доходами і видатками бюджету з перевищенням видатків. Бюджетний дефіцит є наслідком певного стану економічних відносин, які виникають між учасниками суспільного виробництва в процесі використання фінансових ресурсів понад їх наявну величину [Ю.В. Пасічник. Бюджетна система України, 2008 р. 670 с.]

Дефіцит бюджету — це перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету) [БКУ, стаття 2, п.21)]

Концепції бюджетного дефіциту

Назва	Зміст
Загальний дефіцит	"Фактичний" чи "касовий", утворюється державними витратами, які перевищують державні доходи та субсидії
Зовнішній дефіцит	Дорівнює зовнішнім видаткам держави за винятком державних надходжень від зовнішніх джерел
Внутрішній дефіцит	Загальний дефіцит "мінус" зовнішній дефіцит
Операційний дефіцит	Визначається як загальний дефіцит за винятком інфляційної частки процентних платежів
Первинний дефіцит	Різниця між величиною загального дефіциту і сумою всіх процентних платежів
Поточний бюджетний дефіцит / надлишок	Утворюється поточними державними доходами за винятком поточних видатків

Рівень дефіциту бюджету визначається

Відношенням частки видатків бюджету, які не забезпечені доходами, до всіх видатків бюджету (в %)

Відношенням частки видатків бюджету, які не забезпечені доходами, до обсягу валового внутрішнього продукту (в %)

Граничний обсяг річного дефіциту у відповідному бюджетному періоді визначається

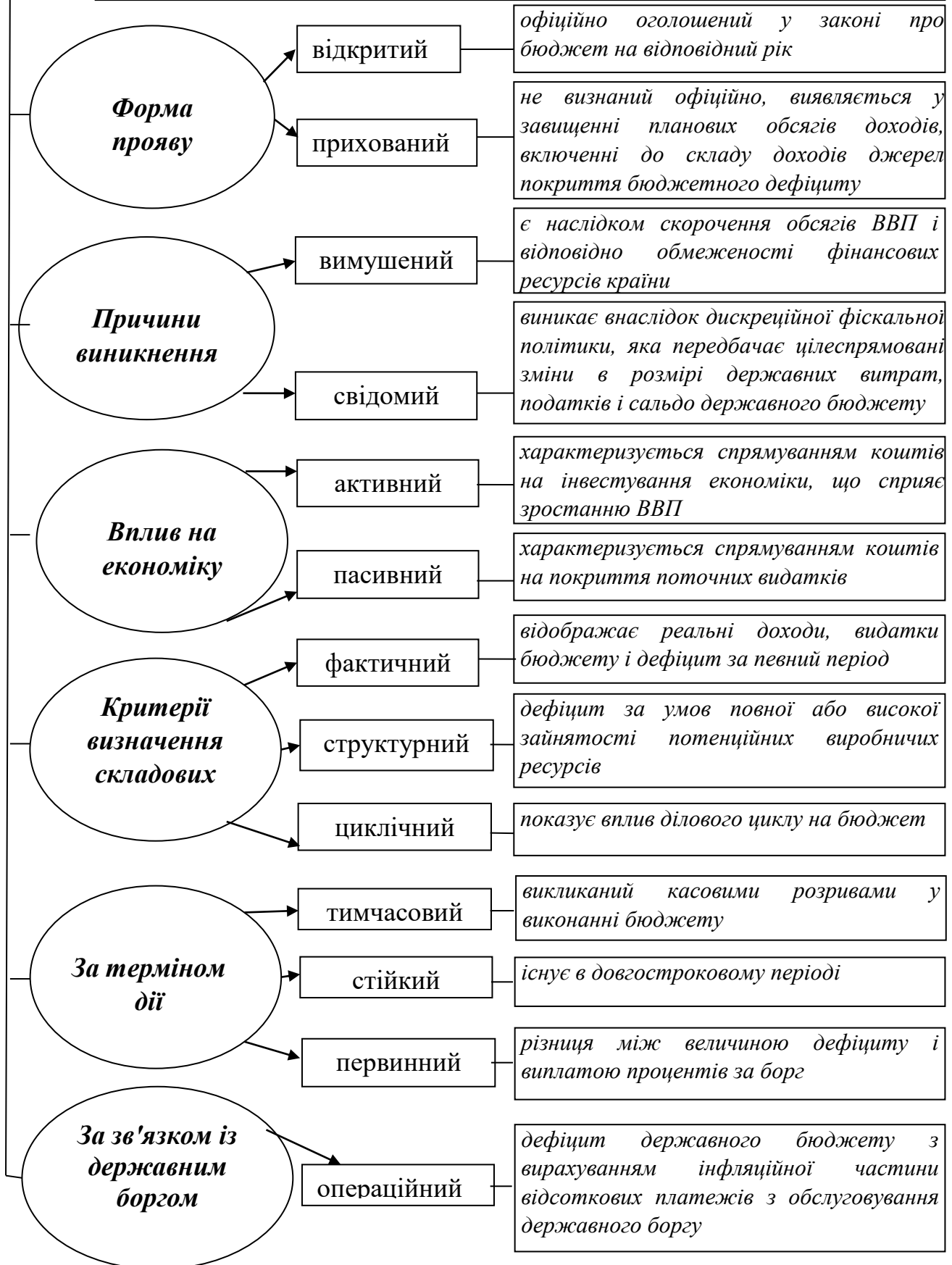
Державного бюджету України

місцевого бюджету

Законом про
Державний бюджет
України

Рішенням про
місцевий бюджет

Бюджетний дефіцит класифікується за такими ознаками:

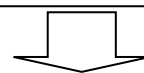
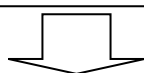
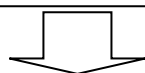

Причини виникнення бюджетного дефіциту обумовлюються

- надзвичайними обставинами (війни, епідемії, стихійні лиха тощо);
- необхідністю здійснення великих державних вкладень у розвиток економіки з метою її структурної перебудови
- кризовими явищами в економіці;
- неефективністю внутрішніх та зовнішніх фінансово-кредитних зв'язків;
- наявністю значного тіньового сектору в економіці та низькою податковою дисципліною;
- значним зростанням і нераціональною структурою бюджетних видатків;
- недосконалістю, неузгодженістю і частою зміною фінансового законодавства.

В світовій практиці одним із важливіших методів боротьби з хронічними дефіцитами є застосування *спеціальних фіскальних правил* - правил і процедур у сфері фіскальної політики стосовно величини і розподілу державних видатків, джерел їхнього фінансування:

<i>Правила збалансованого бюджету:</i>	<i>Правила запозичень:</i>	<i>Боргові та резервні правила:</i>
збалансованість поточних бюджетних доходів і видатків; циклічний бюджетний баланс; встановлення граничних розмірів частки бюджетного дефіциту у ВВП	обмеження або заборона використання окремих джерел державних запозичень	встановлення лімітів щодо акумулювання державного боргу у % до ВВП, формування спеціальних резервних фондів для запобігання фінансовій кризі

Класифікація джерел фінансування бюджетного дефіциту

За способом залучення

Емісійні – пов’язані з додатковим залученням грошової маси для покриття державних видатків і супроводжуються емісією грошей

Неемісійні – відображають взаємовідносини між державою як позичальником і юридичними і фізичними особами, урядами інших країн та міжнародними фінансовими організаціями як кредиторами

За характером впливу на інфляційні процеси

Інфляційні – джерелом виступає монетизація дефіциту, яка відбувається за надання урядові позик центрального банку, купівля центральним банком державних цінних паперів, завдяки додатковій емісії грошей

Неінфляційні – включають запозичення на внутрішніх і зовнішніх фінансових ринках, залишки бюджетних коштів, накопичення заборгованості

За рівнями управління

Центральні – емісійні і неемісійні джерела, які використовуються урядом для покриття дефіциту державного бюджету

Місцеві – неемісійні джерела, які використовуються органами місцевого самоврядування для фінансування дефіцитів місцевих бюджетів

В Україні емісійні кошти Національного банку України забороняється прямо чи опосередковано залучати для фінансування дефіциту бюджету. Національний банк не має права надавати кредити в національній та іноземній валюті, як прямо, так і опосередковано через державну установу, іншу юридичну особу, майно якої перебуває у державній власності, на фінансування витрат Державного бюджету України. Також, Національний банк не має права купувати на первинному ринку цінні папери, емітовані Кабінетом Міністрів України, державною установою, іншою юридичною особою, майно якої перебуває у державній власності.

Стратегічні напрями подолання дефіциту бюджету

- підвищення ефективності суспільного виробництва, яке сприятиме зростанню обсягів фінансових ресурсів суспільства;
- сприяння проведенню ринкових реформ, що дозволить забезпечити скорочення бюджетного фінансування економіки;
- розширення повноважень органів місцевого самоврядування;
- удосконалення податкової системи;
- оптимізація і реструктуризація видатків бюджетів;
- удосконалення міжбюджетних відносин і механізму їх регулювання;
- удосконалення механізму управління бюджетним дефіцитом і бюджетним боргом.

Профіцит бюджету - перевищення доходів бюджету над його видатками (з урахуванням різниці між поверненням кредитів до бюджету та наданням кредитів з бюджету).

Відповідно до ст. 14 Бюджетного Кодексу України:

Профіцит бюджету затверджується з метою погашення боргу, забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів та придбання цінних паперів.

Оборотний залишок бюджетних коштів - частина залишку коштів загального фонду відповідного бюджету, яка утворюється для покриття тимчасових касових розривів.

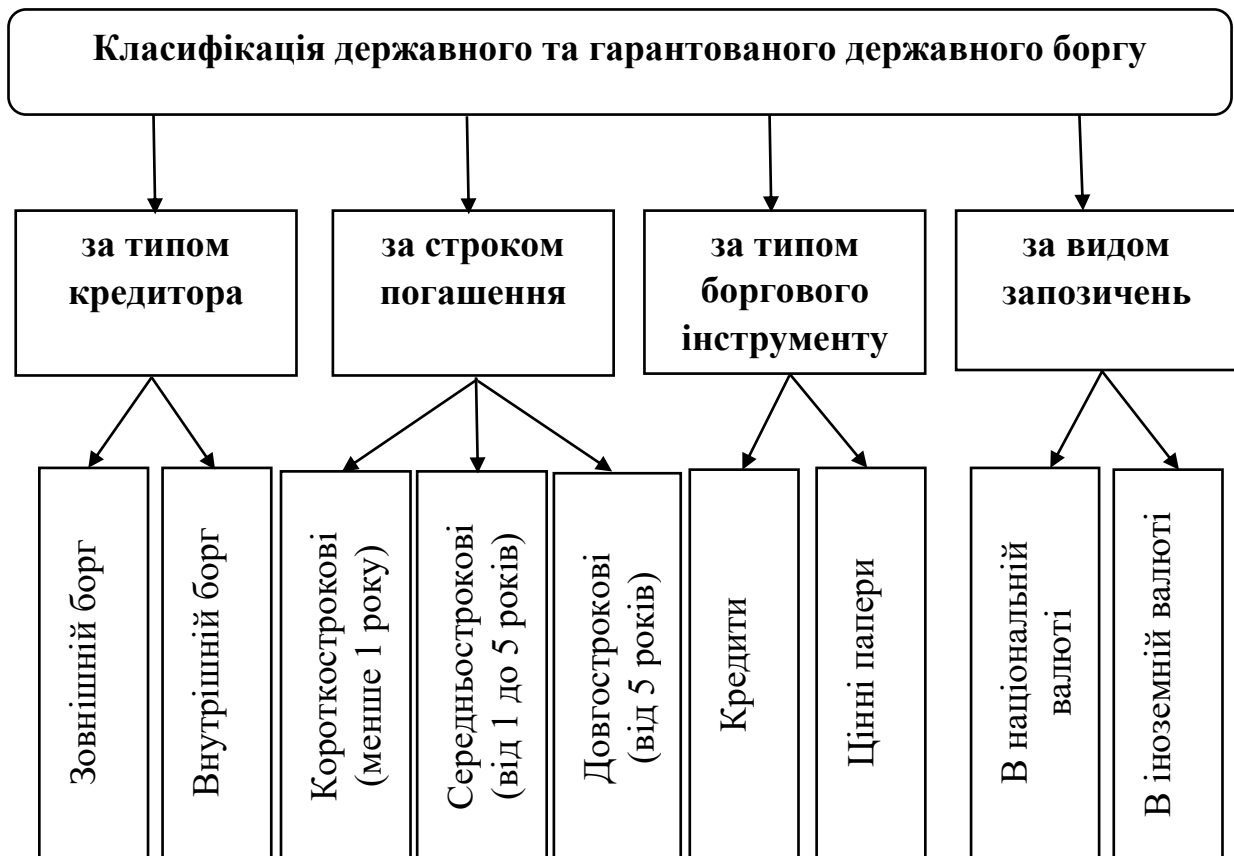
Оборотний залишок бюджетних коштів встановлюється у розмірі не більше 2 відсотків планових видатків загального фонду бюджету і затверджується у законі про Державний бюджет України (рішенні про місцевий бюджет).

На кінець бюджетного періоду оборотний залишок бюджетних коштів має бути збережений у встановленому розмірі. Перевищення залишку коштів загального фонду бюджету над оборотним залишком бюджетних коштів на кінець бюджетного періоду становить вільний залишок бюджетних коштів, який використовується на здійснення витрат бюджету згідно із законом про Державний бюджет України та/або змінами до нього (змінами до рішення про місцевий бюджет).

Метою затвердження профіциту бюджету можуть бути:			
зменшення обсягу боргу	забезпечення встановленого обсягу оборотного залишку бюджетних коштів	придбання цінних паперів	спрямування коштів до бюджету розвитку
для загального та спеціального фондів Державного (місцевого) бюджету	для загального фонду Державного (місцевого) бюджету	для спеціального фонду місцевого бюджету та загального фонду Державного бюджету	для загального фонду місцевого бюджету.

Державний борг - загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення.
(БКУ, ст. 2)

Головними причинами створення і збільшення державного боргу є:	
→	– трансформаційний спад виробництва і звуження на цій основі податкової бази;
→	– циклічні спади в економіці;
→	– несприятливий інвестиційний клімат;
→	– збільшення державних видатків без відповідного зростання доходів;
→	– зменшення податків з метою стимулювання економіки без відповідного зменшення державних витрат;
→	– вплив політичних циклів

**Залежно від джерел, із яких здійснюються запозичення
Державний борг може бути:**

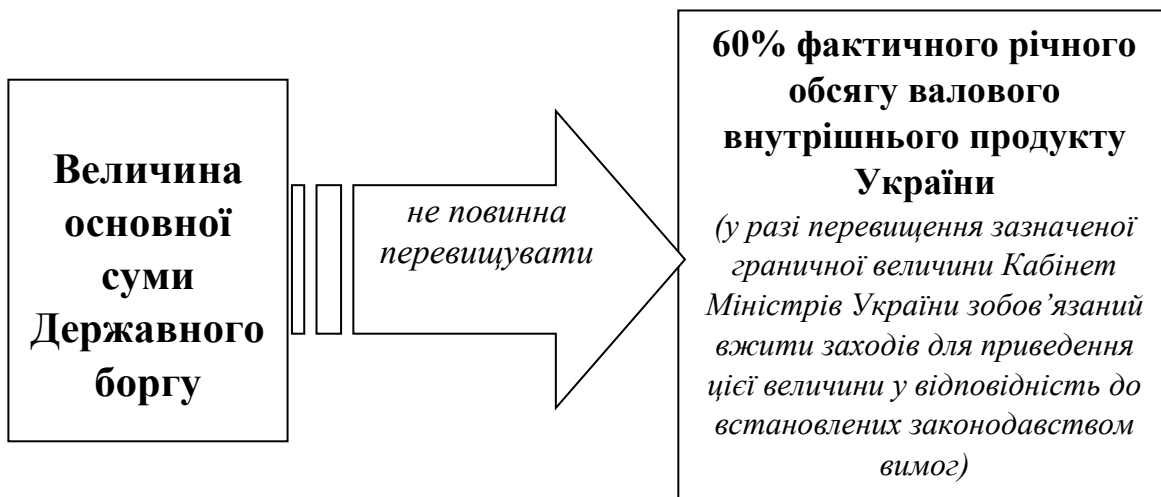
Внутрішній державний борг

Заборгованість держави громадянам, юридичним особам і фірмам даної країни, які володіють цінними паперами, випущеними її урядом.

Зовнішній державний борг

Заборгованість держави перед іноземними громадянами, державами, банками та міжнародними фінансовими організаціями

Граничний розмір внутрішнього й зовнішнього державного боргу встановлюється на кожний бюджетний період законом про Державний бюджет України:

Державні внутрішні та зовнішні запозичення

здійснюються в межах граничного обсягу державного боргу. Право на здійснення державних внутрішніх та зовнішніх запозичень у межах, визначених законом про Державний бюджет України, належить державі в особі Міністра фінансів України або особі, яка виконує його обов'язки, за дорученням Кабінету Міністрів України.

Місцеві внутрішні та зовнішні запозичення

мають право здійснювати місцеві внутрішні запозичення (за винятком випадків, передбачених статтею 73 Бюджетного Кодексу). Місцеві зовнішні запозичення можуть здійснювати лише міські ради міст з чисельністю населення понад п'ятсот тисяч жителів за офіційними даними органів державної статистики на час ухвалення рішення про здійснення місцевих запозичень. При цьому місцеві зовнішні запозичення шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій можуть здійснювати всі міські ради. Право на здійснення місцевих запозичень у межах, визначених рішенням про місцевий бюджет, з урахуванням статті 74 Бюджетного Кодексу належить Автономній Республіці Крим, територіальній громаді міста в особі керівника місцевого фінансового органу за дорученням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, міської ради.

Державний кредит – сукупність грошових коштів, мобілізованих державою яка виступає в ролі позичальника та гаранта.

Кредити (позики) від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів) залучаються державою на підставі міжнародних договорів України і відносяться до державних зовнішніх запозичень.

Кошти для реалізації таких інвестиційних програм (проектів), а також витрати на обслуговування та погашення відповідних кредитів (позик) передбачаються у законі про Державний бюджет України протягом усього строку дії кредитних договорів. Відповідні міжнародні договори не потребують ратифікації, якщо інше не встановлено законом.

Міське запозичення - операції з отримання до бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету.

Місцевий борг - загальна сума боргових зобов'язань Автономної Республіки Крим чи територіальної громади міста з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок місцевого запозичення.

Під управлінням державним боргом слід розуміти комплекс заходів, що приймаються державою в особі її уповноважених органів щодо визначення місць і умов розміщення і погашення державних позик, а також забезпечення гармонізації інтересів позичальників, інвесторів і кредиторів.

Стратегічною метою управління державним боргом є забезпечення необхідними обсягами ліквідних коштів загального державного управління та мінімізація витрат пов'язаних з ризиками, погашенням та обслуговуваннями державного боргу, створення передумов макроекономічної стабільності у коротко – та довготерміновому періодах.

Основними завданнями управління державним боргом є оптимізація структури державного боргу, мінімізація витрат на обслуговування державного боргу, мінімізацію ризиків, пов'язаних з цим боргом, сприяння розвитку внутрішнього ринку державних запозичень.

Управління державним боргом - сукупність заходів, що приймаються державою в особі її уповноважених органів щодо визначення місць і умов розміщення та погашення державних позик, а також забезпечення гармонізації інтересів позичальників, інвесторів і кредиторів.

У процесі управління державним боргом вирішуються такі завдання:

1) пошук ефективних умов запозичення коштів з точки зору мінімізації вартості боргу;

2) недопущення неефективного та нецільового використання запозичених коштів;

3) забезпечення своєчасної та повної сплати суми основного боргу та нарахованих відсотків;

4) визначення оптимального співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями за умови збереження фінансової рівноваги в країні;

5) забезпечення стабільності валютного курсу та фондового ринку країни.

Для ефективного управління державним боргом потрібно дотримуватись наступних принципів:

безумовності – забезпечення режиму безумовного виконання державою всіх зобов'язань перед інвесторами і кредиторами, які держава, як позичальник, прийняла на себе при укладанні договору позики;

зниження ризиків – розміщення і погашення позик таким чином, щоби максимально знизити вплив коливань кон'юнктури світового ринку капіталів і спекулятивних тенденцій ринку цінних паперів на ринок державних зобов'язань;

оптимальності структури – підтримання оптимальної структури боргових зобов'язань за термінами обертання і погашення;

зберігання фінансової незалежності – підтримка оптимальної структури боргових зобов'язань держави між інвесторами-резидентами і інвесторами – нерезидентами;

прозорості – дотримання відкритості при випуску позик, забезпечення доступу міжнародних рейтингових агентств до достовірної інформації про економічний стан у державі для підтримки високої кредитної репутації і рейтингу держави-позичальника.

Залучення коштів може здійснюватися шляхом випуску державних цінних паперів та отримання позик.

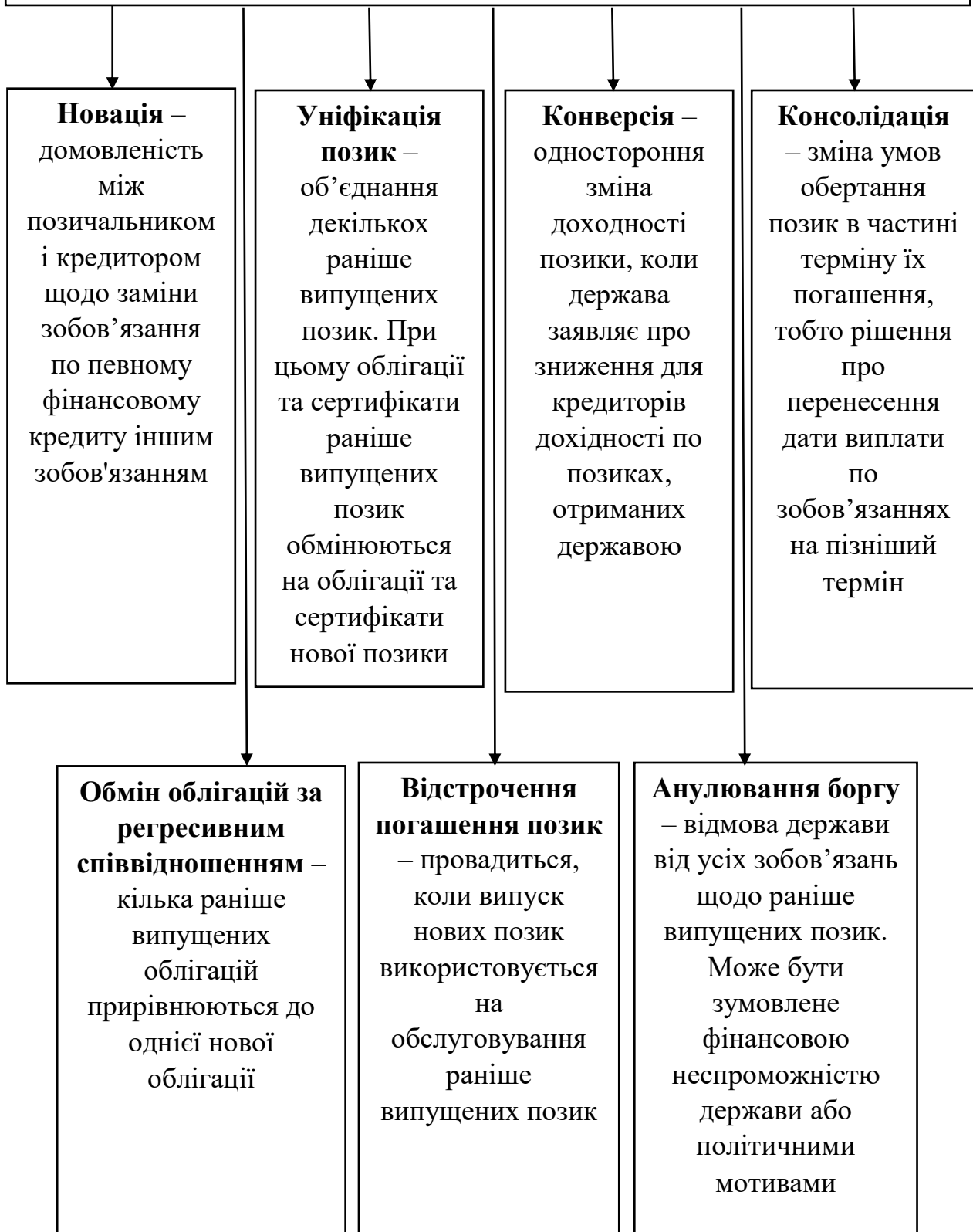
Кошти від державних запозичень можуть використовуватись на:

– підтримку інвестиційних програм та розвиток матеріального виробництва (фінансове розміщення);

– задоволення поточних потреб бюджету, тобто покриття його дефіциту, в тому числі обслуговування та погашення державного боргу (бюджетне використання);

– покриття дефіциту платіжного балансу

За умови неспроможності держави через певні причини забезпечити погашення позик і виплат за ними процентів, можуть прийматися рішення щодо новації, уніфікації, конверсії, консолідації, відстрочки погашення боргів або ж анулюванні державного боргу

Практичні завдання

Завдання 1

Розрахуйте абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту основних податкових надходжень до Державного бюджету України за даними таблиці. Оцініть податкову політику, яка проводилася в 2017 - 2021 рр.

Динаміка основних податкових надходжень до Державного бюджету України за 2017-2021 рр. млрд. грн.

Роки	Фактичні дані, млрд. грн.	Абсолютний приріст, млрд. грн.		Темп зростання %		Темп приросту %	
		баз.	ланц.	баз.	ланц.	баз.	ланц.
податок на прибуток підприємств							
2017	52,6	-	-	-	-	-	-
2018	60,0	?	?	?	?	?	?
2019	74,7	?	?	?	?	?	?
2020	75,3	?	?	?	?	?	?
2021	74,2	?	?	?	?	?	?
податок на додану вартість							
2017	104,6	-	-	-	-	-	-
2018	122,8	?	?	?	?	?	?
2019	150,1	?	?	?	?	?	?
2020	188,8	?	?	?	?	?	?
2021	200,7	?	?	?	?	?	?
акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)							
2017	41,3	-	-	-	-	-	-
2018	47,6	?	?	?	?	?	?
2019	53,0	?	?	?	?	?	?
2020	57,2	?	?	?	?	?	?
2021	44,1	?	?	?	?	?	?
ввізне мито							
2017	8,3	-	-	-	-	-	-
2018	10,6	?	?	?	?	?	?
2019	12,5	?	?	?	?	?	?
2020	14,9	?	?	?	?	?	?
2021	13,2	?	?	?	?	?	?
Рентна плата							
2017	9,7	-	-	-	-	-	-
2018	11,5	?	?	?	?	?	?
2019	18,8	?	?	?	?	?	?
2020	16,4	?	?	?	?	?	?
2021	16,0	?	?	?	?	?	?

Завдання 2

Розрахуйте питому вагу доходів загального фонду державного бюджету за такими даними: Податкові надходження - 250 млн. грн., в т.ч.: Податок на доходи фізичних осіб – 5,2 млн. грн., Податок на прибуток підприємств – 52,4 млн. грн., ПДВ – 140,6 млн. грн., Акцизний податок – 26,3 млн. грн., Ввізне мито – 9,1 млн. грн., Вивізне мито – 1,1 млн. грн. Інші податкові надходження - ? Неподаткові надходження - 19,5 млн. грн., в т.ч.: Доходи від власності па підприємницької діяльності – 14,8 млн. грн., Адміністративні збори та платежі – 2,6 млн. грн., Інші неподаткові надходження - ? Доходи від операцій з капіталом – 0,4 млн. грн., Офіційні трансферти – 1,3 млн. грн..

До знайдених показників зробіть відповідні висновки.

Завдання 3

Розрахуйте питому вагу видатків спеціального фонду державного бюджету за такими даними:

1. Апарат Верховної Ради України - 0,78 млн. грн.
2. Державне управління справами - 1,2 млн. грн.
3. Державна судова адміністрація України – 2,8 млн. грн.
4. Верховний суд України – 0,3 млн. грн.
5. Міністерства України – ? млн. грн., в т.ч.:
 - Міністерство освіти і науки України – 18,4 млн. грн.
 - Міністерство фінансів України – 37,7 млн. грн.
 - Інші міністерства та відомства – 150,8 млн. грн.
11. Обласні державні адміністрації - ? млн. грн., в т.ч.:
 - Дніпропетровська обласна державна адміністрація – 0,92 млн. грн.
 - Львівська обласна державна адміністрація – 0,73 млн. грн.
 - Запорізька обласна державна адміністрація – 0,78 млн. грн.
 - інші обласні державні адміністрації – 16,4 млн. грн.
12. Інші видатки – 71,8 млн. грн.

До знайдених показників зробіть відповідні висновки.

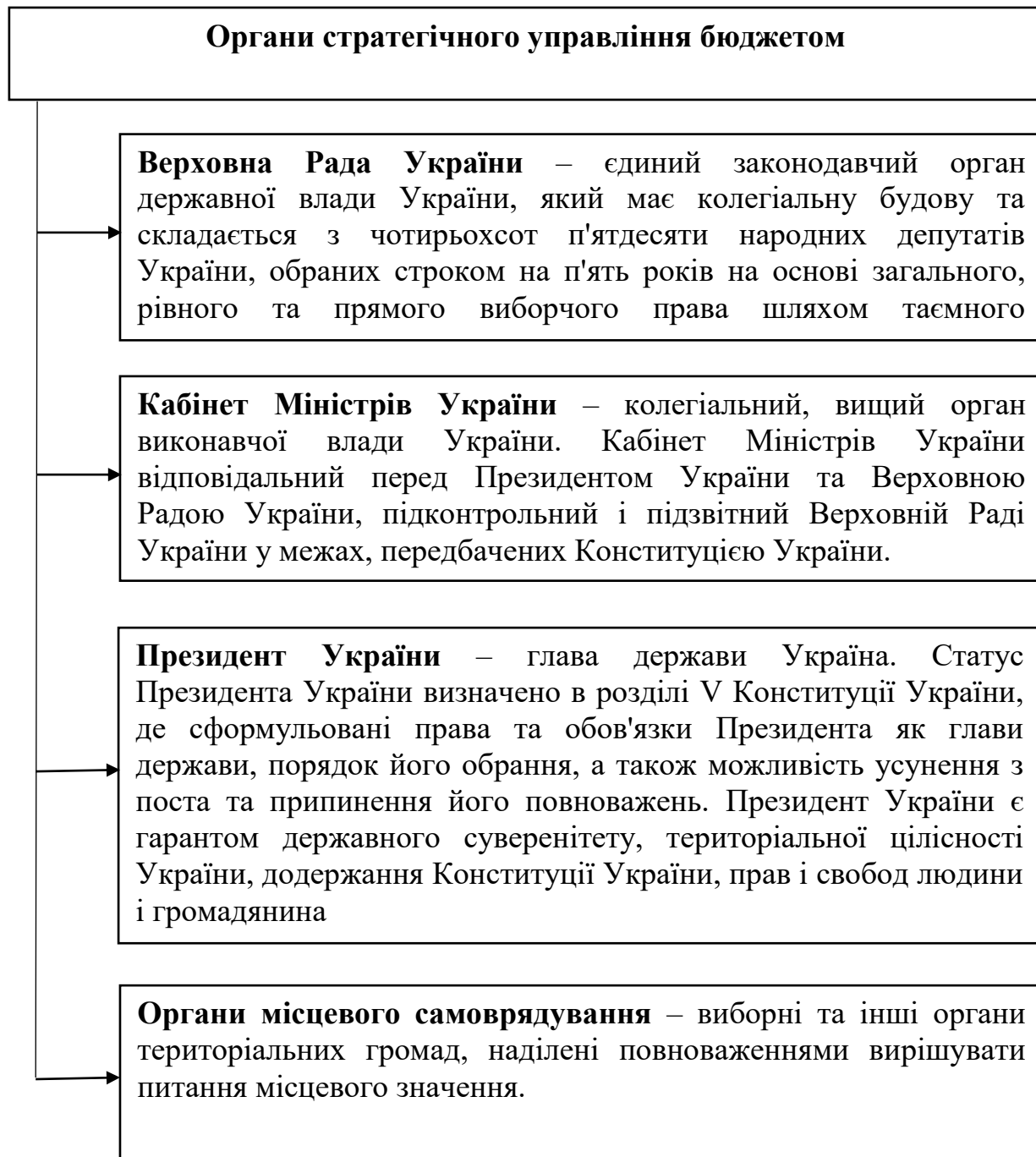
Проблемні питання для обговорення

1. У чому полягає економічний зміст бюджету держави?
2. Які чинники впливають на рівень бюджетної централізації ВВП?
3. У чому полягає взаємозв'язок бюджету з фінансовою політикою держави?
4. Чи призводить дефіцит бюджету до зростання державного боргу?
Обґрунтуйте свою відповідь.
5. Назвіть основні заходи щодо скорочення бюджетного дефіциту.
6. Коли дозволяється прийняття бюджету з дефіцитом?
7. Перелічіть причини виникнення бюджетного дефіциту.
8. У чому полягає сутність обслуговування державного боргу?
9. Чи призводить дефіцит бюджету до зростання державного боргу?
10. Яким чином відбувається організація процесу запозичення коштів?

ТЕМА 3.

ОРГАНИ ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТОМ

3.1. Органи стратегічного управління бюджетом та їхні функції

**Повноваження Верховної Ради України
(Конституція України, стаття 85)**

- 1) внесення змін до Конституції України;
- 2) призначення всеукраїнського референдуму;
- 3) прийняття законів;
- 4) затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього, контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішення щодо звіту про його виконання;
- 5) визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору;
- 6) затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля;
- 7) призначення виборів Президента України;
- 8) заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України;
- 9) оголошення за поданням Президента України стану війни і укладення миру, схвалення рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України;
- 10) усунення Президента України з поста в порядку особливої процедури (імпичменту);
- 11) розгляд і прийняття рішення щодо схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України;
- 12) призначення за поданням Президента України Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України, призначення за поданням Прем'єр-міністра України інших членів Кабінету Міністрів України, Голови Антимонопольного комітету України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голови Фонду державного майна України, звільнення зазначених осіб з посад, вирішення питання про відставку Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України;
- 13) здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України;
- 14) затвердження рішень про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснення контролю за їх використанням;
- 15) прийняття Регламенту Верховної Ради України;
- 16) призначення на посади та звільнення з посад Голови та інших членів Рахункової палати;
- 17) призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; заслуховування його щорічних доповідей про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні;
- 18) призначення на посаду та звільнення з посади Голови Національного банку України за поданням Президента України;

**Повноваження Верховної Ради України
(Конституція України, стаття 85)**

- 19) призначення на посади та звільнення з посад половини складу Ради Національного банку України;
- 20) призначення на посади та звільнення з посад половини складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;
- 21) призначення на посади та звільнення з посад членів Центральної виборчої комісії за поданням Президента України;
- 22) затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Служби безпеки України, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також Міністерства внутрішніх справ України;
- 23) схвалення рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України;
- 24) встановлення державних символів України;
- 25) надання згоди на призначення на посаду та звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора; висловлення недовіри Генеральному прокуророві, що має наслідком його відставку з посади;
- 26) призначення на посади третини складу Конституційного Суду України;
- 28) дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим за наявності висновку Конституційного Суду України про порушення нею Конституції України або законів України; призначення позачергових виборів до Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
- 29) утворення і ліквідація районів, встановлення і зміна меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів;
- 30) призначення чергових та позачергових виборів до органів місцевого самоврядування;
- 31) затвердження протягом двох днів з моменту звернення Президента України указів про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації;
- 32) надання законом згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України;
- 33) здійснення парламентського контролю у межах, визначених цією Конституцією та законом;
- 34) прийняття рішення про направлення запиту до Президента України на вимогу народного депутата України, групи народних депутатів України чи комітету Верховної Ради України, попередньо підтриману не менш як однією третиною від конституційного складу Верховної Ради України;
- 35) призначення на посаду та звільнення з посади керівника апарату Верховної Ради України; затвердження кошторису Верховної Ради України та структури її апарату;
- 36) затвердження переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, визначення правових засад вилучення об'єктів права приватної власності;
- 37) затвердження законом Конституції Автономної Республіки Крим, змін до неї.

Верховна Рада України здійснює також інші повноваження, які відповідно до

Конституції України віднесені до її відання

**Основні повноваження Кабінету Міністрів України
(ЗУ «Про Кабінет Міністрів України», стаття 20)**

***1) у сфері економіки, фінансів, трудових відносин, зайнятості населення,
трудової міграції, оплати та охорони праці:***

- забезпечує проведення державної економічної політики, здійснює прогнозування та державне регулювання національної економіки; забезпечує розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного та соціального розвитку;
- визначає доцільність розроблення державних цільових програм з урахуванням загальнодержавних пріоритетів та забезпечує їх виконання;
- здійснює відповідно до закону управління об'єктами державної власності, у тому числі корпоративними правами, делегує в установленому законом порядку окремі повноваження щодо управління зазначеними об'єктами міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, місцевим державним адміністраціям та відповідним суб'єктам господарювання; подає Верховній Раді України пропозиції стосовно визначення переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації;
- приймає рішення про залучення радників для підготовки до приватизації та продажу об'єктів;
- сприяє розвитку підприємництва на засадах рівності перед законом усіх форм власності та соціальної спрямованості національної економіки, здійснює заходи щодо демонополізації та антимонопольного регулювання економіки, розвитку конкуренції та ринкової інфраструктури;
- забезпечує здійснення державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності;
- забезпечує розроблення і виконання програм структурної перебудови галузей національної економіки та інноваційного розвитку, здійснює заходи, пов'язані з реструктуризацією та санацією підприємств і організацій, забезпечує проведення державної промислової політики, визначає пріоритетні галузі промисловості, які потребують прискореного розвитку;
- забезпечує захист та підтримку національного товаровиробника;
- забезпечує захист прав споживачів та підвищення якості їх життя;
- визначає обсяги продукції (робіт, послуг) для державних потреб, порядок формування та розміщення державного замовлення на її виробництво, вирішує відповідно до законодавства інші питання щодо задоволення державних потреб у продукції (роботах, послугах); утворює згідно із законом державні резервні фонди фінансових і матеріально-технічних ресурсів та приймає рішення про їх використання;
- забезпечує проведення державної аграрної політики та продовольчу безпеку держави;
- забезпечує проведення державної фінансової та податкової політики, сприяє

**Основні повноваження Кабінету Міністрів України
(ЗУ «Про Кабінет Міністрів України», стаття 20)**

***1) у сфері економіки, фінансів, трудових відносин, зайнятості населення,
трудової міграції, оплати та охорони праці:***

- розробляє та схвалює Бюджетну декларацію, розробляє проекти законів про Державний бюджет України та про внесення змін до Державного бюджету України, забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подає Верховній Раді України звіт про його виконання; приймає рішення про використання коштів резервного фонду Державного бюджету України;
- обслуговує державний борг України, приймає рішення про випуск облігацій державних внутрішніх та зовнішніх позик;
- організовує державне страхування;
- забезпечує проведення державної політики цін та здійснює державне регулювання ціноутворення;
- забезпечує проведення зовнішньоекономічної політики України, здійснює в межах, визначених законом, регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- організовує та забезпечує здійснення митної справи;
- бере участь у складанні платіжного балансу та організовує роботу із складання зовнішньоторговельного балансу України, забезпечує раціональне використання державних валютних коштів;
- виступає гарантом щодо позик, які у визначених законом про Державний бюджет України межах надаються іноземними державами, банками, міжнародними фінансовими організаціями, а в інших випадках - відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- виступає стороною соціального діалогу на національному рівні, сприяє його розвитку, відповідно до закону проводить консультації з іншими сторонами соціального діалогу щодо проектів законів, інших нормативно-правових актів з питань формування і реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних та економічних відносин;
- забезпечує здійснення державної політики у сферах трудових відносин, зайнятості населення, трудової міграції, оплати та охорони праці, розроблення та виконання відповідних державних програм, вирішує питання професійної орієнтації, підготовки та перепідготовки кадрів, регулює міграційні процеси, забезпечує виконання положень Генеральної угоди у межах взятих на себе зобов'язань

**Основні повноваження Кабінету Міністрів України
(ЗУ «Про Кабінет Міністрів України», стаття 20)**

2) у сферах соціальної політики, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, спорту, туризму, охорони навколишнього природного середовища та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій:

- забезпечує проведення державної соціальної політики, вживає заходів щодо підвищення реальних доходів населення та забезпечує соціальний захист громадян;
- забезпечує підготовку проектів законів щодо державних соціальних стандартів і соціальних гарантій;
- забезпечує розроблення та виконання державних програм соціальної допомоги, вживає заходів щодо зміцнення матеріально-технічної бази закладів соціального захисту осіб з інвалідністю, пенсіонерів та інших непрацевдатних і малозабезпечених верств населення;
- забезпечує проведення державної політики у сферах охорони здоров'я, санітарно-епідемічного благополуччя, охорони материнства та дитинства, освіти, фізичної культури і доступність для громадян послуг медичних, освітніх та фізкультурно-оздоровчих закладів;
- забезпечує проведення державної політики у сферах культури, етнонаціонального розвитку України і міжнаціональних відносин, охорони історичної та культурної спадщини, всебічного розвитку і функціонування державної мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України; створює умови для вільного розвитку мов корінних народів і національних меншин України, сприяє задоволенню національно-культурних потреб українців, які проживають за межами України;
- забезпечує розроблення і здійснення заходів щодо створення матеріально-технічної бази та інших умов, необхідних для розвитку охорони здоров'я, освіти, культури і спорту, туристичного та рекреаційного господарства;
- проводить державну політику у сфері інформатизації, сприяє становленню єдиного інформаційного простору на території України;
- забезпечує проведення науково-технічної політики, розвиток і зміцнення науково-технічного потенціалу України, розроблення і виконання загальнодержавних науково-технічних програм;
- вживає заходів щодо вдосконалення державного регулювання у науково-технічній сфері, стимулювання інноваційної діяльності підприємств, установ та організацій;
- визначає порядок формування та використання фондів для науково-технічної діяльності;
- забезпечує проведення державної політики у сфері охорони природи, екологічної безпеки та природокористування;
- забезпечує розроблення та виконання державних і міждержавних екологічних програм;
- здійснює в межах своїх повноважень державне управління у сфері охорони та раціонального використання землі, її надр, водних ресурсів, рослинного і тваринного світу, інших природних ресурсів;
- приймає рішення про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) або припинення діяльності підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності у разі порушення ними законодавства про охорону праці та навколишнього природного середовища;
- координує діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, пов'язану з охороною навколишнього природного середовища, виконанням державних, регіональних і міждержавних екологічних програм;
- забезпечує здійснення заходів, передбачених державними програмами ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, приймає рішення з питань ліквідації наслідків інших аварій, а також пожеж, катастроф, стихійного лиха;
- засновує премії та стипендії Кабінету Міністрів України за особливі досягнення в різних сферах суспільного життя, визначає їх розмір та порядок призначення

**Основні повноваження Кабінету Міністрів України
(ЗУ «Про Кабінет Міністрів України», стаття 20)**

3) у сферах правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина:

- забезпечує проведення державної правової політики;
- здійснює контроль за додержанням законодавства органами виконавчої влади, їх посадовими особами, а також органами місцевого самоврядування з питань виконання ними делегованих повноважень органів виконавчої влади;
- вживає заходів щодо захисту прав і свобод, гідності, життя і здоров'я людини та громадянина від протиправних посягань, охорони власності та громадського порядку, забезпечення пожежної безпеки, боротьби із злочинністю, запобігання і протидії корупції;
- здійснює заходи щодо забезпечення виконання судових рішень органами виконавчої влади та їх керівниками;
- створює умови для вільного розвитку і функціонування системи юридичних послуг та правової допомоги населенню;
- здійснює заходи щодо забезпечення функціонування системи безоплатної правової допомоги;
- забезпечує фінансування видатків на утримання судів у межах, визначених законом про Державний бюджет України, та створює належні умови для функціонування судів та діяльності суддів;
- організовує фінансове і матеріально-технічне забезпечення діяльності правоохоронних органів, соціальний захист працівників зазначених органів та членів їхніх сімей;
- забезпечує координацію і контроль за діяльністю органів виконавчої влади щодо запобігання і протидії корупції;

4) у сфері зовнішньої політики:

- забезпечує у межах своїх повноважень зовнішньополітичну діяльність України, розробляє та затверджує державні програми в цій сфері, погоджує програми перебування офіційних закордонних делегацій, до складу яких входять представники Кабінету Міністрів України, та інші пов'язані з цим документи;
- забезпечує відповідно до закону про міжнародні договори вирішення питань щодо укладення та виконання міжнародних договорів України;
- приймає рішення про придбання за кордоном у власність України нерухомого майна (будівництво, реконструкцію об'єктів) для потреб закордонних дипломатичних установ України;

**Основні повноваження Кабінету Міністрів України
(ЗУ «Про Кабінет Міністрів України», стаття 20)**

5) у сфері національної безпеки та обороноздатності:

- здійснює заходи щодо охорони та захисту державного кордону України і території України;
- здійснює заходи щодо зміцнення національної безпеки України, розробляє та затверджує державні програми з цих питань;
- здійснює заходи щодо забезпечення боєздатності Збройних Сил України, визначає у межах бюджетних асигнувань на оборону чисельність громадян України, які підлягають призову на строкову військову службу;
- вживає заходів щодо забезпечення обороноздатності України, оснащення Збройних Сил України та інших утворених відповідно до закону військових формувань;
- забезпечує соціальні і правові гарантії військовослужбовцям, особам, звільненим з військової служби, та членам їхніх сімей;
- здійснює керівництво єдиною системою цивільного захисту України, мобілізаційною підготовкою національної економіки та переведенням її на режим роботи в умовах надзвичайного чи воєнного стану;
- вирішує питання забезпечення участі військовослужбовців України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у порядку, визначеному законом;
- визначає пріоритетні напрями розвитку оборонно-промислового комплексу;

6) у сфері вдосконалення державного управління та державної служби:

- здійснює заходи щодо кадрового забезпечення органів виконавчої влади;
- розробляє і здійснює заходи, спрямовані на вдосконалення системи органів виконавчої влади з метою підвищення ефективності їх діяльності та оптимізації витрат, пов'язаних з утриманням апарату управління;
- приймає рішення щодо забезпечення представництва інтересів Кабінету Міністрів України під час розгляду справ у Конституційному Суді України;
- вживає в межах своїх повноважень заходів щодо заохочення та приймає відповідно до закону рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності:
 - а) керівників центральних органів виконавчої влади та їх заступників;
 - б) голів місцевих державних адміністрацій (крім звільнення їх з посади);
 - в) інших посадових осіб, які призначаються на посаду Кабінетом Міністрів України;
- затверджує граничну чисельність працівників органів виконавчої влади;
- визначає відповідно до закону умови оплати праці працівників бюджетних установ та підприємств державного сектору економіки, а також грошового забезпечення військовослужбовців (осіб рядового і начальницького складу), поліцейських;
- організовує проведення єдиної державної політики у сфері державної служби;
- утворює, реорганізовує і ліквідує міністерства та інші центральні органи виконавчої влади відповідно до закону в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання органів виконавчої влади, затверджує положення про зазначені органи;
- утворює та реорганізовує районні державні адміністрації.

Президент України
(Конституція України, стаття 106)

- 1) забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави;
- 2) звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України;
- 3) представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України;
- 4) приймає рішення про визнання іноземних держав;
- 5) призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав;
- 6) призначає всеукраїнський референдум щодо змін Конституції України відповідно до статті 156 цієї Конституції, проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою;
- 7) призначає позачергові вибори до Верховної Ради України у строки, встановлені цією Конституцією;
- 8) припиняє повноваження Верховної Ради України у випадках, передбачених цією Конституцією;
- 9) вносить за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформованої відповідно до статті 83 Конституції України, подання про призначення Верховною Радою України Прем'єр-міністра України в строк не пізніше ніж на п'ятнадцятий день після одержання такої пропозиції;
- 10) вносить до Верховної Ради України подання про призначення Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України;
- 11) призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Генерального прокурора;
- 12) призначає на посади та звільняє з посад половину складу Ради Національного банку України;
- 13) призначає на посади та звільняє з посад половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;
- 14) вносить до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України;
- 15) зупиняє дію актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності цій Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності;
- 16) скасовує акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим;
- 17) є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави;
- 18) очолює Раду національної безпеки і оборони України;
- 19) вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та у разі збройної агресії проти України приймає рішення про використання Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

Президент України
(Конституція України, стаття 106)

- 20) приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України;
- 21) приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації - з наступним затвердженням цих рішень Верховною Радою України;
- 22) призначає на посади третину складу Конституційного Суду України;
- 24) присвоює вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і класні чини;
- 25) нагороджує державними нагородами; встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними;
- 26) приймає рішення про прийняття до громадянства України та припинення громадянства України, про надання притулку в Україні;
- 27) здійснює помилування;
- 28) створює у межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, для здійснення своїх повноважень консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби;
- 29) підписує закони, прийняті Верховною Радою України;
- 30) має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів (крім законів про внесення змін до Конституції України) з наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України;
- 31) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України.

Президент України не може передавати свої повноваження іншим особам або органам.

Президент України на основі та на виконання Конституції і законів України видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України

Повноваження органів місцевого самоврядування при управлінні бюджетом на місцевому рівні

- самостійно розробляють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети;
- самостійно розпоряджаються коштами місцевих бюджетів, визначають напрями їхнього використання;
- встановлюють ставки місцевих податків і зборів, які зараховуються до відповідних місцевих бюджетів;
- приймають рішення щодо здійснення місцевих запозичень тощо

Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування (Європейська Хартія місцевого самоврядування, стаття 9)

1. Органи місцевого самоврядування мають право в рамках національної економічної політики на власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень.
2. Обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування відповідає повноваженням, передбаченим конституцією або законом.
3. Принаймні частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування формується за рахунок місцевих податків та зборів, розмір яких вони мають повноваження встановлювати в межах закону.
4. Фінансові системи, які складають підґрунтя ресурсів органів місцевого самоврядування, мають достатньо диверсифікований і гнучкий характер і повинні забезпечувати можливість приводити наявні ресурси, наскільки це практично можливо, у відповідність до реального зростання вартості виконуваних ними завдань.
5. Захист більш слабких у фінансовому відношенні органів місцевого самоврядування передбачає запровадження процедур бюджетного вирівнювання або аналогічних заходів з метою подолання наслідків нерівного розподілу потенційних джерел фінансування і фінансового тягара, який вони повинні нести. Такі процедури або заходи не повинні звужувати свободу дій органів місцевого самоврядування в межах власної відповідальності.
6. З органами місцевого самоврядування повинні належним чином проводитись консультації про порядок передачі їм перерозподілених ресурсів.
7. У міру можливості, дотації органам місцевого самоврядування призначаються не для фінансування конкретних проектів. Надання дотацій не скасовує основоположну свободу органів місцевого самоврядування проводити свою політику в межах власної компетенції.
8. Для цілей здійснення позик інвестиційного капіталу органи місцевого самоврядування мають доступ до національного ринку капіталу.

3.2. Міністерство фінансів України та місцеві фінансові органи, їх права, обов'язки, структура

Місія Міністерства фінансів України

фінансове забезпечення виконання державних функцій на основі виваженої бюджетної політики, створенні умов для стабільного розвитку економіки шляхом управління державними фінансами за принципами збалансованості, ефективності, неупередженості, цілісності, стійкості та прозорості.

Принципи роботи Міністерства фінансів України

відповідальність; прозорість; відкритість до діалогу; забезпечення фіскальних потреб бюджету одночасно з створенням сприятливого бізнес-середовища

Міністерство фінансів України відповідає за формування та реалізацію таких ключових сфер державної політики:

Бюджетна політика

Забезпечення передбачуваності, прозорості та збалансованості бюджетної політики на середньострокову перспективу та розподіл ресурсів відповідно до пріоритетів розвитку держави

Податкова та митна політика

Побудова сучасної справедливої податкової та митної систем, що забезпечує досягнення стратегічних цілей сталого економічного розвитку

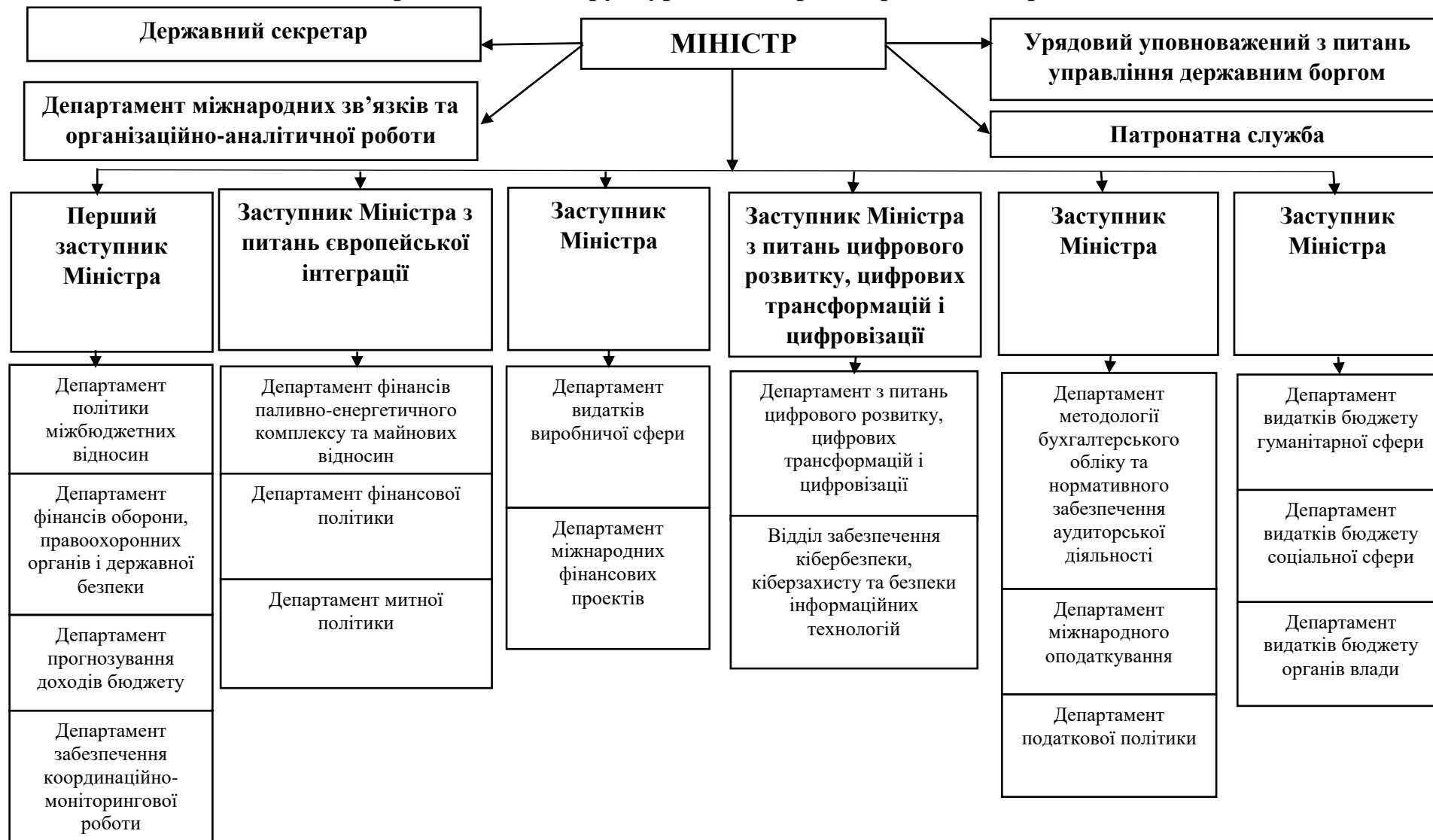
Фінансова політика в окремих сферах

Забезпечення ефективної взаємодії з фінансовими партнерами з міжнародними фінансовими організаціями, іноземними державами та банками, участь у забезпеченні формування державної політики щодо розвитку ринку фінансових послуг, банків державного сектору

Боргова політика

Забезпечення боргової стійкості, управління державним боргом та гарантованим державою боргом

Організаційна структура Міністерства фінансів України

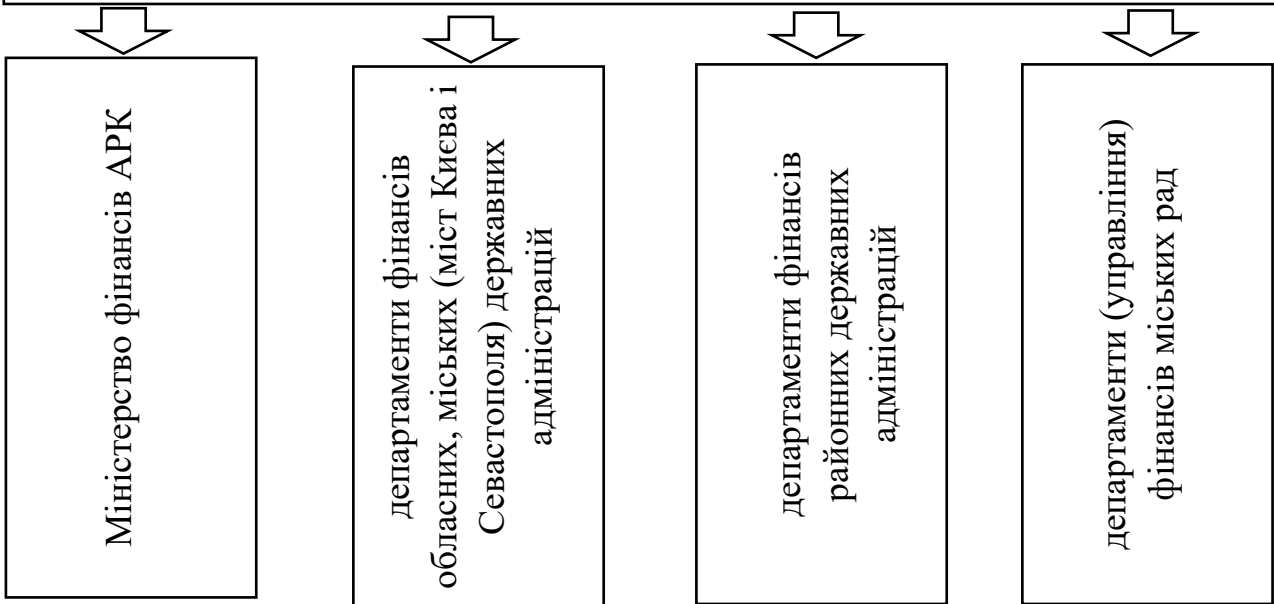

Міністерство фінансів України (Мінфін) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

**Основні завдання
Міністерства фінансів України**

- 1) забезпечення формування та реалізація державної фінансової, бюджетної та боргової політики, державної політики у сфері міжбюджетних відносин та місцевих бюджетів, державної політики у сфері державного пробірного контролю, бухгалтерського обліку та аудиту;
- 2) забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, державного фінансового контролю, державного внутрішнього фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;
- 3) забезпечує формування та реалізацію єдиної державної податкової і митної політики, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, державної політики у сфері контролю за трансфертним ціноутворенням, державної фінансової політики у сфері співробітництва з іноземними державами, іноземними фінансовими установами і міжнародними фінансовими організаціями, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску, державної політики у сфері видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу та обліку;
- 3¹) забезпечення формування державної політики у сфері організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності;
- 4) забезпечення спрямування бюджетних коштів відповідно до цілей та пріоритетів, визначених у щорічному посланні Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, прогнозних та програмних документах економічного і соціального розвитку.

Місцеві фінансові органи управління бюджетом

Основні завдання Департаменту фінансів є:

- забезпечення реалізації державної бюджетної політики на території області;
- розроблення в установленому порядку проєкту обласного бюджету;
- підготовка розрахунків до проєкту обласного бюджету та прогнозу на наступні за плановим два бюджетні періоди і подання таких документів на розгляд голові облдержадміністрації;
- забезпечення ефективного і цільового використання бюджетних коштів;
- розроблення пропозицій щодо удосконалення методів фінансового і бюджетного планування та здійснення витрат;
- проведення спільно з іншими структурними підрозділами облдержадміністрації аналізу фінансово-економічного стану області, перспектив її подальшого розвитку;
- здійснення в межах визначених повноважень контролю за дотриманням бюджетного законодавства;
- здійснення загальної організації та управління виконанням обласного бюджету, координація в межах своєї компетенції діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету.

Повноваження Міністерства фінансів України та місцевих фінансових органів з контролю за дотриманням бюджетного законодавства
(Бюджетний кодекс України, стаття 111)

1. Міністерство фінансів України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу як щодо державного бюджету, так і місцевих бюджетів, якщо інше не передбачено законодавством України.

Міністерство фінансів України в межах своїх повноважень забезпечує реалізацію єдиної державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, координує та спрямовує діяльність органів виконавчої влади, уповноважених на проведення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, якщо інше не передбачено законодавством.

2. Місцеві фінансові органи здійснюють контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу щодо місцевих бюджетів.

3. Міністерство фінансів України та місцеві фінансові органи у встановленому законодавством порядку одержують від центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, банків та інших фінансових установ усіх форм власності пояснення, матеріали та інформацію з питань, що виникають під час складання, розгляду, затвердження і виконання бюджетів та звітування про їх виконання.

3.3. Повноваження Державної казначейської служби України та Державна аудиторська служба України, їх призначення та функції

Державна казначейська служба України (Казначейство) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, бухгалтерського обліку виконання бюджетів

Основні завдання Державної казначейської служби України

реалізація державної політики у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, бухгалтерського обліку виконання бюджетів

внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначених сферах

Основні функції Державної казначейської служби України

узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністру фінансів

забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунка, відкритого у Національному банку

здійснює безспірне списання коштів державного та місцевих бюджетів або боржників на підставі рішення суду

здійснює відкриття, закриття та обслуговування рахунків у системі електронного адміністрування податків

обслуговує кошти фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, інших клієнтів та кошти єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

управляє наявними фінансовими ресурсами, що консолідуються на єдиному казначейському рахунку

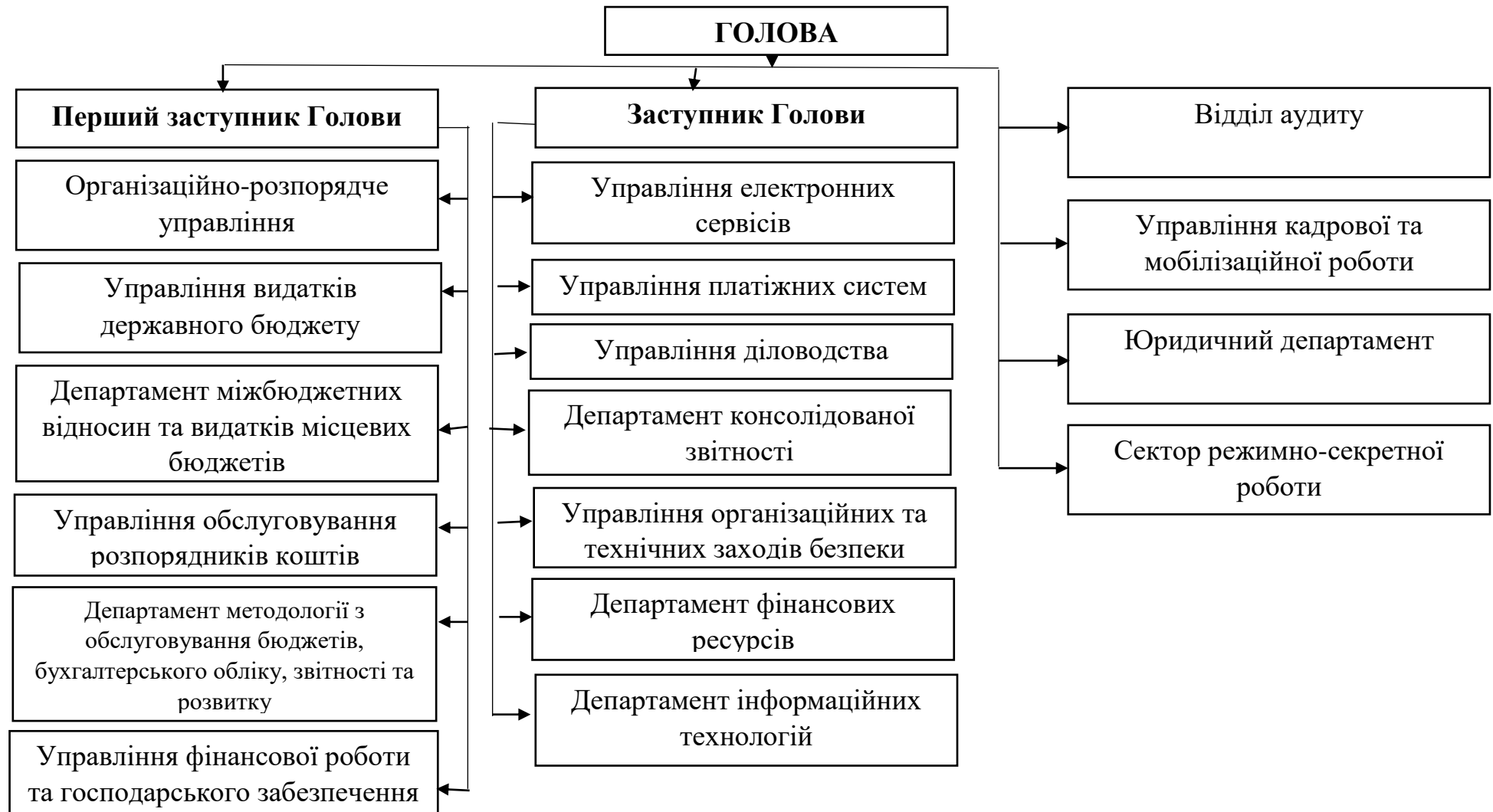
здійснює покриття тимчасових касових розривів загального фонду державного бюджету, місцевих бюджетів та Пенсійного фонду України

здійснює операції з купівлі іноземної валюти та за погодженням з Мінфіном операції з продажу іноземної валюти, яка обліковується на рахунках Казначейства

здійснює видачу і погашення фінансових казначейських векселів

веде бухгалтерський облік операцій з виконання державного та місцевих бюджетів

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА АПАРАТУ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ

Державна аудиторська служба України — центральний орган виконавчої влади у формі інспекції, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України та який реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю

Місія Державної аудиторської служби України

Забезпечення економічного добробуту країни шляхом реалізації державної політики у сфері державного фінансового контролю

Принципи роботи Державної аудиторської служби України

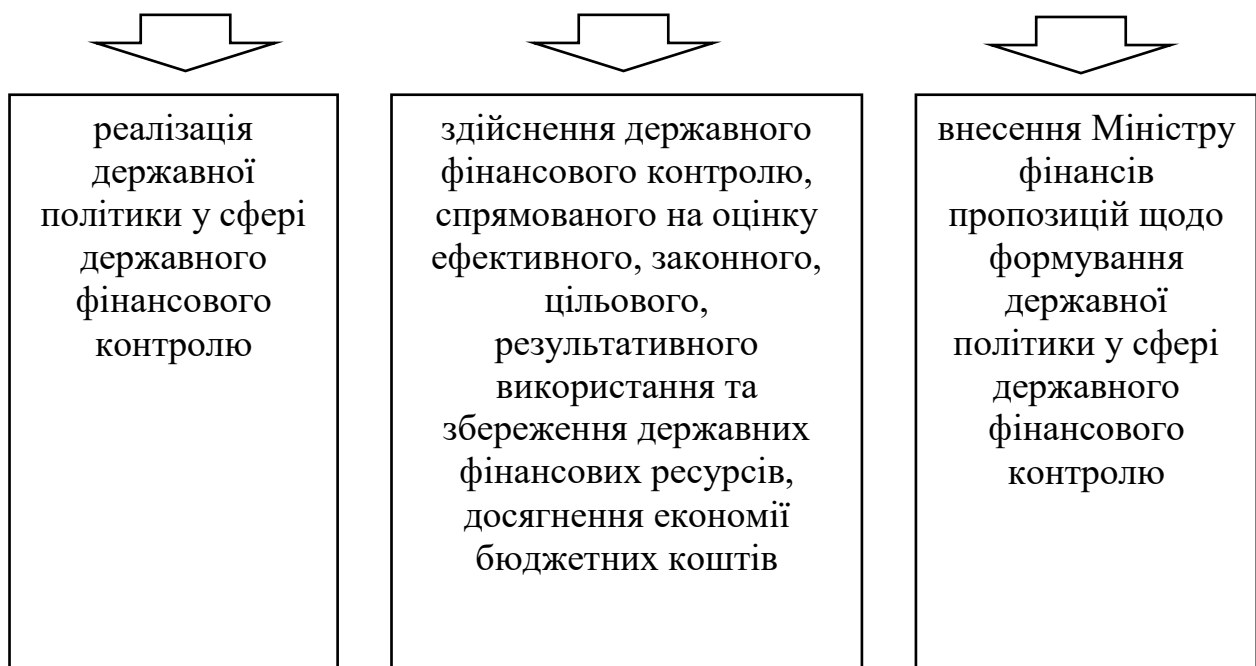
верховенство права; законність; професіоналізм; прозорість; політична неупередженість; незалежність; конфіденційність; добросовісність

До складу органів Державної аудиторської служби України належать Державна аудиторська служба та її міжрегіональні територіальні органи: Північний офіс Державної аудиторської служби, Північно-східний офіс Державної аудиторської служби, Південний офіс Державної аудиторської служби, Західний офіс Державної аудиторської служби, Східний офіс Державної аудиторської служби

Базові засади діяльності Державної аудиторської служби України

- захист реальних (не формальних) державних інтересів
- виявлення втрат (збитків) та їх відшкодування
- попередження фінансових порушень та їх наслідків
- оперативність реагування на економічні загрози державі
- ризикоорієнтований підхід до планування
- мінімізація втручання в діяльність об'єктів контролю
- висока якість доказової бази, невідворотність відповідальності за вчинені порушення

Завдання та функції Державної аудиторської служби України

СТРУКТУРА АПАРАТУ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
КЕРІВНИЦТВО
Відділ забезпечення діяльності керівництва
Відділ внутрішнього аудиту
Відділ євроінтеграції та міжнародних зв'язків
Головний спеціаліст з питань мобілізаційної роботи
Департамент стратегічного планування, звітності та координації здійснення державного фінансового контролю
Департамент контролю у сфері будівництва
Департамент контролю у галузі освіти, науки, спорту та інформації
Департамент контролю у соціальній галузі та сфері культури
Департамент контролю у галузі промисловості, енергетики, транспорту та фінансових послуг
Департамент контролю у галузі ЖКГ, інфраструктури та зв'язку
Департамент контролю в аграрній галузі, екології та природокористування
Департамент контролю в галузі оборони, в правоохоронних органах та органах влади
Департамент контролю за місцевими бюджетами
Департамент взаємодії з правоохоронними органами
Департамент моніторингу закупівель
Департамент перевірок закупівель
Департамент якості заходів державного фінансового контролю
Відділ ІТ аудиту
Департамент роботи з персоналом та організаційного розвитку
Департамент адміністративно-господарського забезпечення
Юридичний департамент
Управління інформації та комунікацій з громадськістю, розгляду звернень громадян
Управління нормативно-методологічного забезпечення процесу державного фінансового контролю
Управління реалізації контрольних повноважень в рамках міжнародних угод
Управління документообігу та контролю виконавської дисципліни
Управління ІТ забезпечення
Фінансове управління
Режимно-секретний сектор
Сектор запобігання та виявлення корупції
Сектор з питань внутрішньої безпеки

3.4. Повноваження Державної податкової служби України в системі органів оперативного управління бюджетом

Державна податкова служба України (ДПС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (*Положення про Державну податкову службу України, Постанова КМУ від 6 березня 2019 р. № 227*)

ДПС у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства.

Місія Державної податкової служби України

надання якісних та зручних послуг платникам, ефективне адміністрування податків, зборів та платежів і виявлення нетерпимості до корупції

Стратегічні цілі діяльності Державної податкової служби України на 2022 – 2024 рр.

- ефективно управління діяльністю;
- ефективно адміністрування податків, зборів, платежів;
- формування іміджу ДПС як сервісної служби європейського зразка з високим рівнем довіри у суспільстві;
- протидія ухиленню від оподаткування шляхом запровадження міжнародних стандартів та вдосконалення аналітичних інструментів;
- формування кваліфікованої, ефективної та мотивованої команди.

Основні завданнями Державної податкової служби України:

– реалізація державної податкової політики, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, пального, державної політики з адміністрування єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону

– внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування:

- державної податкової політики;
- здійснення контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів;
- державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального;
- державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань сплати єдиного внеску;
- державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону.

СТРУКТУРА АПАРАТУ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Голова Державної податкової служби України

*Перший заступник Голови
Державної податкової служби
України*

*Заступник Голови Державної
податкової служби України з питань
цифрового розвитку, цифрових
трансформацій і цифровізації*

*Заступник Голови Державної
податкової служби України*

Департамент організації роботи Служби	Департамент забезпечення відомчого контролю	Департамент внутрішнього аудиту
Департамент оподаткування юридичних осіб	Департамент оподаткування фізичних осіб	Департамент правового забезпечення
Департамент оскарження рішень контролюючих органів	Департамент податкового аудиту	Департамент запобігання фінансовим операціям, пов'язаним з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом
Департамент контролю за підакцизними товарами	Департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку	Департамент інфраструктури та господарського забезпечення
Департамент персоналу	Департамент податкових сервісів	Департамент інформаційних технологій
Департамент по роботі з податковим боргом	Департамент міжнародного співробітництва	Департамент управління ризиками
Департамент економічного аналізу	Департамент методології	Департамент з питань запобігання та виявлення корупції
Департамент охорони державної таємниці, технічного та криптографічного захисту інформації	Департамент трансфертного ціноутворення	Інформаційно-довідковий департамент

Практичні завдання

Завдання 1.

Заповніть таблицю 1.

Таблиця 1.

Органи оперативного управління бюджетом

Орган управління	Фінансування	Підпорядкованість	Хто очолює
Міністерство фінансів України			
Державна казначейська служба України			
Державна аудиторська служба України			
Департамент фінансів Дніпропетровської ОДА			
Державна податкова служба України			

Завдання 2.

Очікується, що доходи від експлуатації родовища корисних копалин складуть D млрд. грн. на рік, тривалість розробки t років, відвантаження й реалізація продукції неперервні та рівномірні. Обчислити капіталізовану вартість доходу при дисконтуванні за ставкою q %.

Завдання 3. Поєднайте термін і його значення.

А	МФУ	1	здійснює безспірне списання коштів державного та місцевих бюджетів або боржників на підставі рішення суду
Б	ДКСУ	2	колегіальний, вищий орган виконавчої влади України
В	ДАСУ	3	здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу як щодо державного бюджету, так і місцевих бюджетів

Г	ДПСУ	4	виявляє зловживання у фінансовій сфері, що впливають на фінансову безпеку держави
Д	КМУ	5	здійснює адміністрування податків, зборів, платежів

Проблемні питання для обговорення

1. Охарактеризуйте функції Міністерства фінансів України.
2. Наведіть структуру Міністерства фінансів України.
3. Обґрунтуйте необхідність створення органів Казначейства України.
4. Охарактеризуйте функції і структуру Державної казначейської служби України.
5. Охарактеризуйте функції Державної аудиторської служби України.
6. Розвиток Державної аудиторської служби України.
7. Яка мета реорганізації Державної фіскальної служби України?
8. Основні завдання Державної податкової служби України.
9. Охарактеризуйте стратегічні цілі діяльності Державної аудиторської служби України
10. Охарактеризуйте основні завдання Державної казначейської служби України

ТЕМА 4. БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

4.1. Бюджетне планування як стрижнева основа фінансового планування

Бюджетне планування – науково обґрунтований процес встановлення джерел і обсягів формування та напрямів використання централізованого фонду грошових коштів держави. За допомогою бюджетного планування держава визначає рівень централізації фінансових ресурсів у процесі розподілу та перерозподілу ВВП, методи мобілізації грошових коштів відповідно до засад економічної політики.

Призначення бюджетного планування в загальному вигляді зводиться до:

→ забезпечення збалансованості фінансових ресурсів держави

→ визначення реальних джерел доходів

→ визначення пріоритетів у видатковій політиці

→ здійснення ефективного управління державним боргом

→ забезпечення реалізації єдиної фінансової політики

Бюджетне планування займає центральне місце у фінансовому плануванні, оскільки воно пов'язане з показниками фінансових планів підприємств, організацій і установ різних форм власності та рівнів підпорядкування. У процесі його здійснення аналізують кількісні й якісні показники окремих галузей економіки, економічних регіонів, що дає змогу врахувати максимальну кількість пропозицій стосовно зміцнення доходної бази бюджету, забезпечення держави та органів місцевого самоврядування необхідним обсягом фінансових ресурсів для виконання функцій, визначених Конституцією України.

ЗАВДАННЯ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ

формування найважливіших народногосподарських пропорцій розвитку економіки на плановий період

виявлення резервів у галузях економіки і спрямування їх на виконання плану економічного і соціального розвитку

мобілізація грошових надходжень за окремими джерелами та формування доходів бюджету з урахуванням резервів їх збільшення

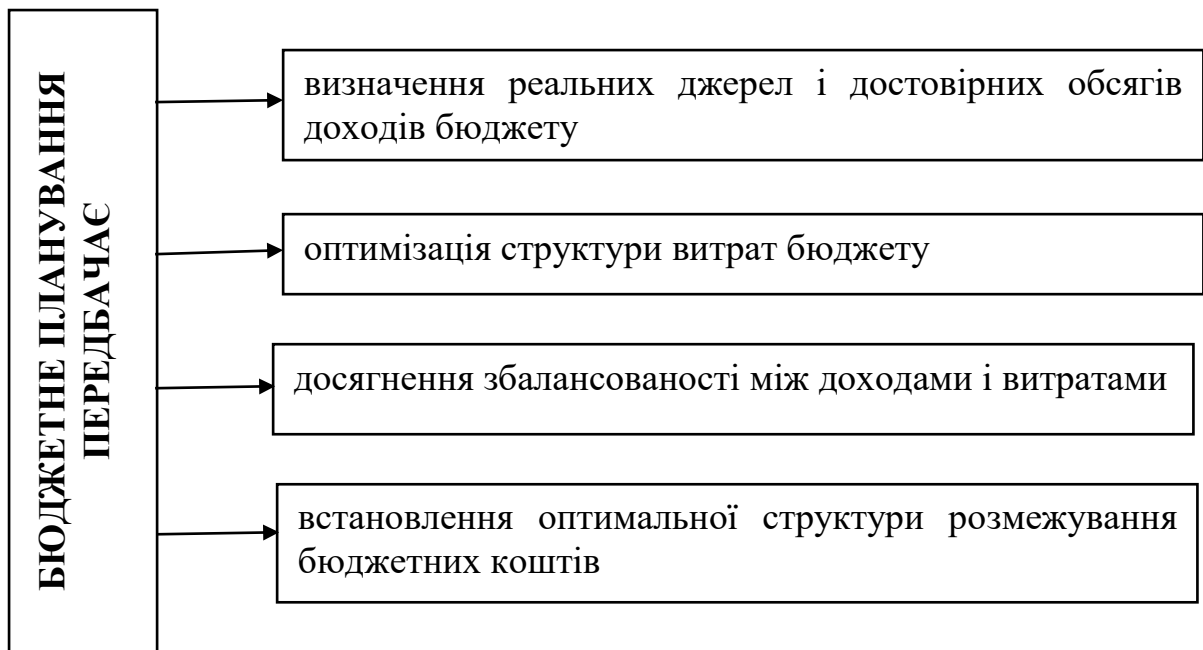
раціональний розподіл видатків державного бюджету між окремими ланками бюджетної системи та збалансування бюджетів

здійснення державного фінансового контролю за ходом виконання бюджету

БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ

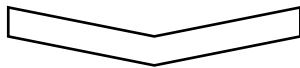
за формою виступає як процес складання, розгляду і затвердження основного фінансового плану – державного бюджету

за змістом – це особлива сфера фінансової діяльності держави, що пов'язана з обґрунтуванням певних управлінських рішень стосовно фінансового забезпечення держави

4.2. Прогнозування як елемент бюджетної стратегії

Стратегічне планування називають **бюджетним прогнозуванням**, під яким розуміють систему аргументованих наукових уявлень та пропозицій щодо найважливіших напрямів розвитку бюджету держави і бюджетної системи на перспективу

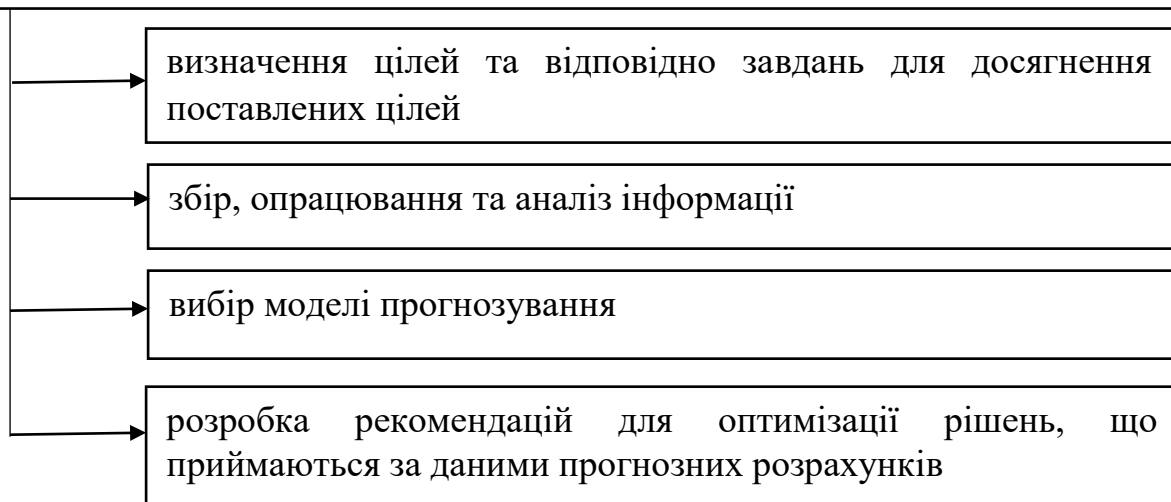
Процес розробки бюджетних прогнозів має базуватись на ґрунтовному вивченні економічних законів і закономірностей розвитку економічних явищ та процесів, виявляти ймовірні й альтернативні шляхи розвитку бюджету держави і бути основою для вибору та мотивації бюджетної політики

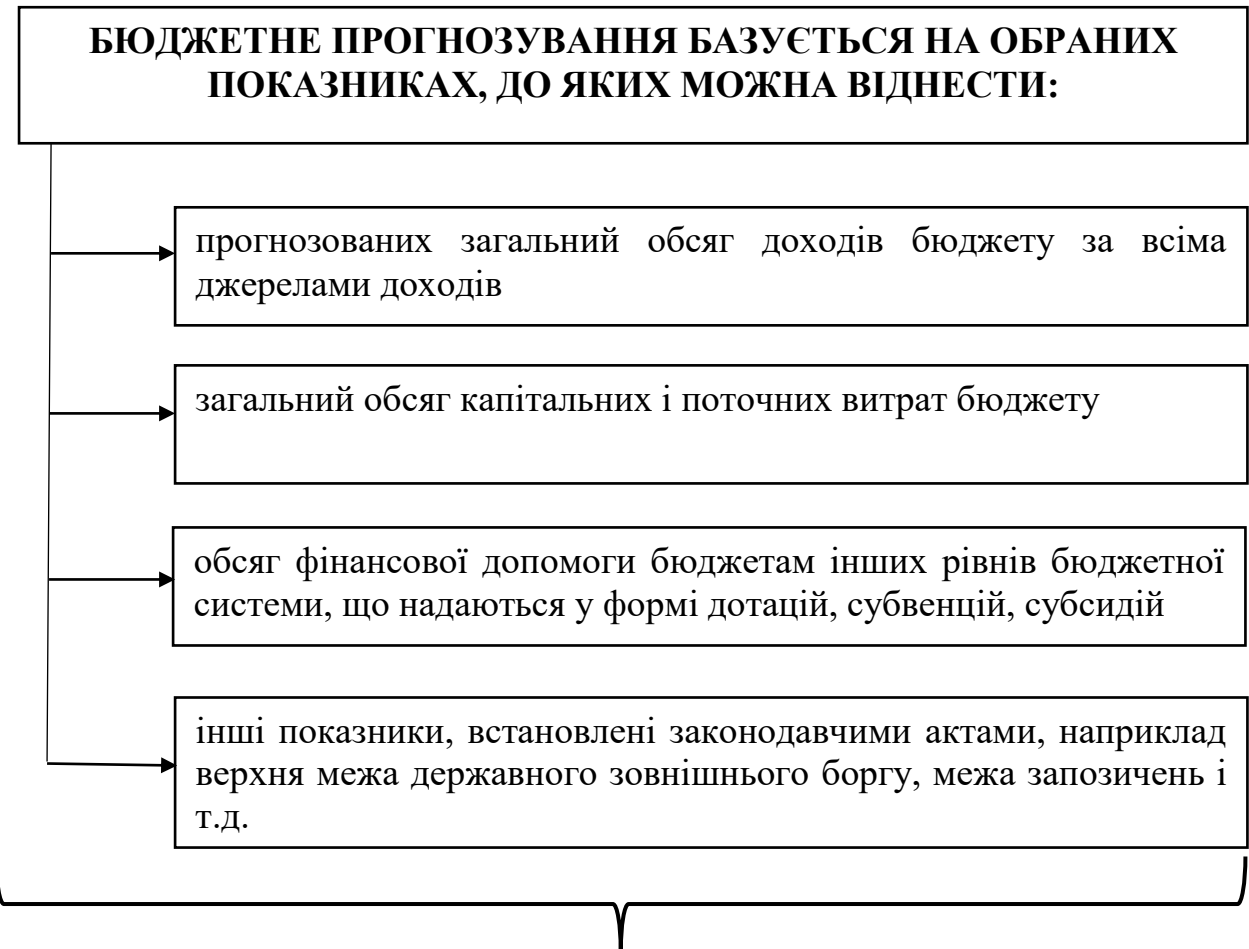
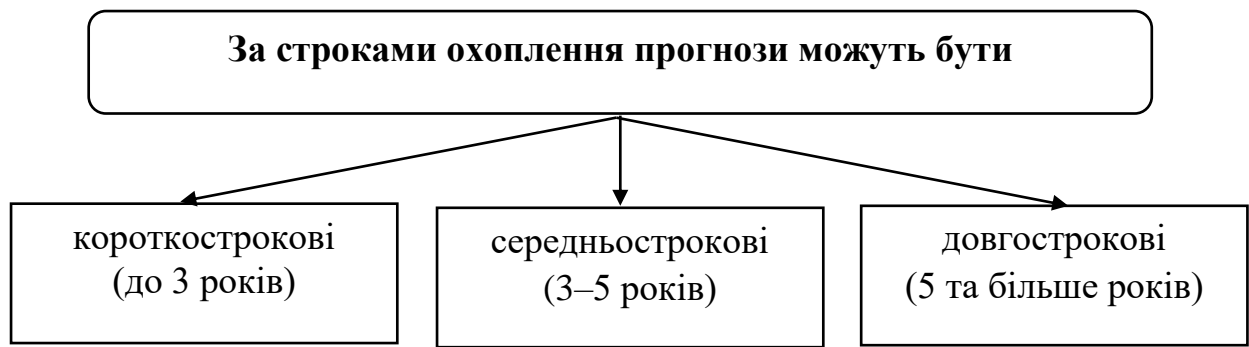
БЮДЖЕТНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ

визначення вірогідних показників доходів і видатків бюджету на перспективу. Це науково-аналітична стадія розробки бюджету, в процесі якої формується концепція, шляхи її вирішення і основні цілі, які повинні бути досягнуті

Прогнозування показників бюджету здійснюється у такій послідовності:

Розрахунок прогнозованих бюджетних показників заснований на інших методологічних підходах, ніж розрахунок показників річного бюджету. Зокрема, якщо показники річного або квартальних бюджетів визначаються на базі прямих розрахунків економічних і фінансових параметрів або на базі статистичних даних, то при розрахунку прогнозних бюджетних показників такі дані відсутні або можуть бути у вигляді статистичних даних за попередні фінансові роки.

**ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО
ПРОГНОЗУВАННЯ
БЮДЖЕТНИХ НАДХОДЖЕНЬ**

1) підхід, в основу якого покладено прогностичні моделі

2) підхід, що ґрунтується на фактичних податкових ставках

3) підхід, в основі якого — еластичність податкових надходжень

4) прагматичний підхід, в основі якого — вибір методів для конкретного випадку

**АЛГОРИТМ БЮДЖЕТНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ
ПЕРЕДБАЧАЄ:**

факторний аналіз визначення впливу економічних і мотиваційних факторів на дефіцит бюджету

розрахунки нормативної бази для відповідних статей бюджету

розрахунки статей бюджету, які обчислюються за нормативним методом

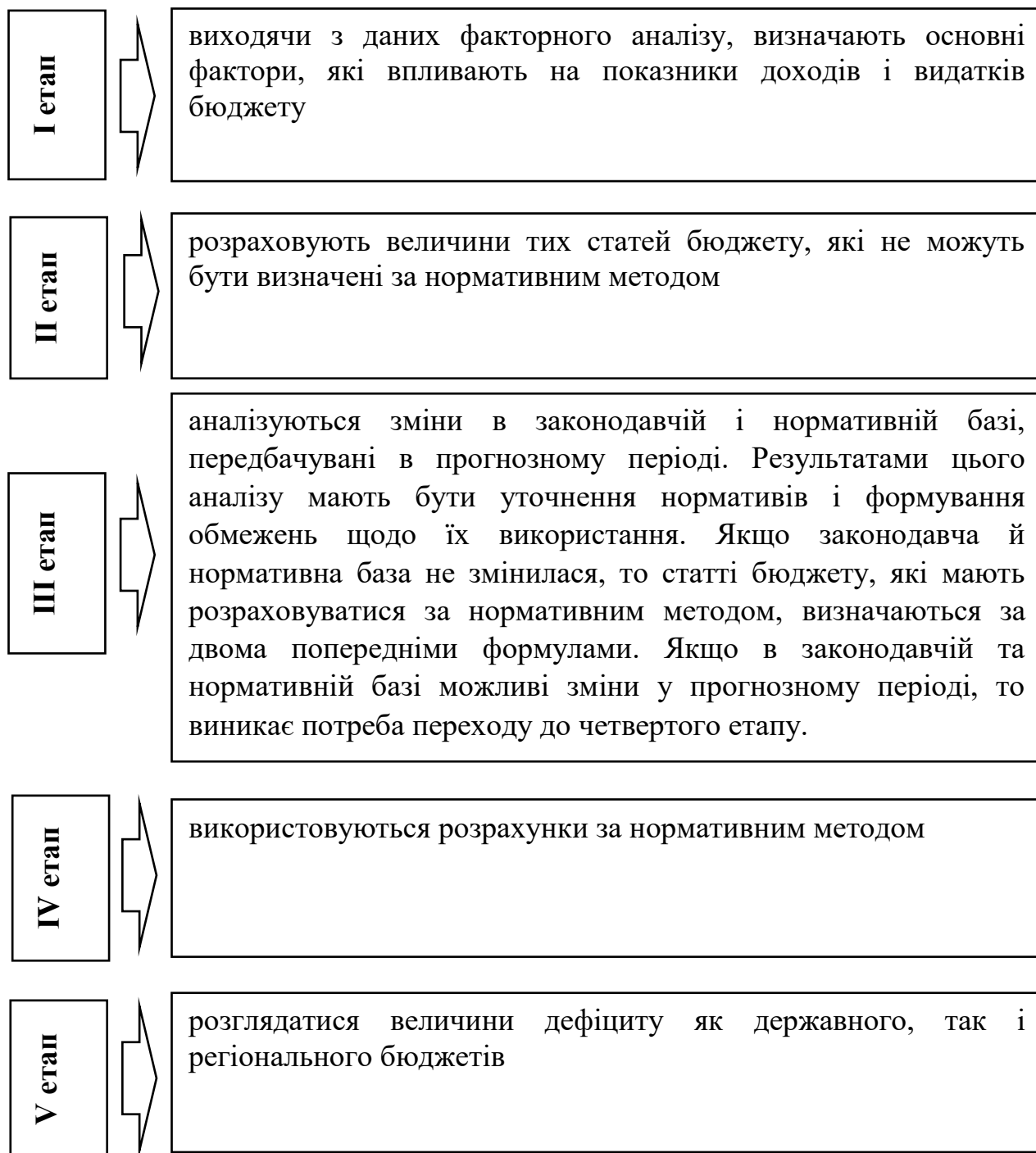
розрахунки решти статей бюджету за методом екстраполяції з урахуванням інфляції

розрахунки реальних розмірів дефіциту бюджетів

розроблення рекомендацій щодо скорочення розмірів дефіциту бюджету

коригування розрахункових статей дохідної та видаткової частин бюджету

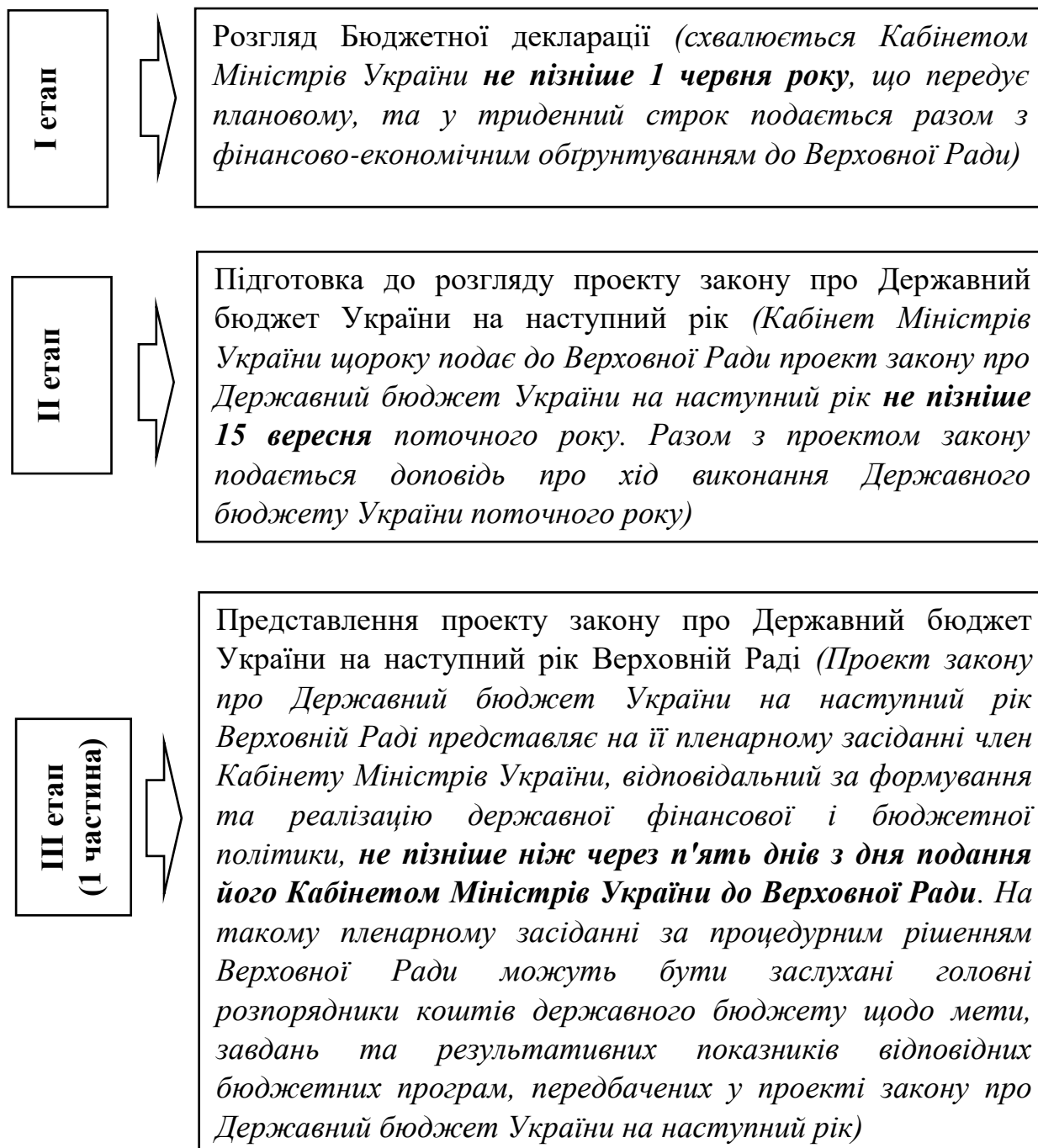
АЛГОРИТМ БЮДЖЕТНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ
(методичні рекомендації «Прогнозування і розробка програм» НДЕІ
Міністерства економіки України (за ред. В. Ф. Бесєдіна))

4.3. Процес формування бюджету

ЗАТВЕРДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ І КОНТРОЛЬ ЗА ЙОГО ВИКОНАННЯМ

(Про Регламент Верховної Ради України: Закон України № 1861-VI від 10.02.2010 р. в редакції від 05.08.2021 р., гл. 27)

III етап
(2 частина)

Процедура розгляду проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік (*Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік розглядається за процедурою трьох читань*)

Народні депутати, комітети формують свої пропозиції до проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік і **не пізніше 1 жовтня року**, що передує плановому, направляють їх до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету.

Рахункова палата проводить експертизу проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік і **до 1 жовтня року**, що передує плановому, подає свої висновки Верховній Раді.

Верховна Рада розглядає проект закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому читанні **не пізніше 20 жовтня року**, що передує плановому

Після прийняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому читанні Кабінет Міністрів України за участю уповноважених представників комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, готує та у **14-денний строк, але не пізніше 3 листопада року**, що передує плановому, подає до Верховної Ради проект закону про Державний бюджет України на наступний рік, підготовлений відповідно до Бюджетних висновків Верховної Ради, разом з порівняльною таблицею щодо їх урахування з вмотивованими поясненнями стосовно неврахованих положень Бюджетних висновків Верховної Ради, а також з порівняльною таблицею і поясненнями щодо відмінностей положень і показників такого проекту закону порівняно з редакцією, що подавалася Кабінетом Міністрів України на перше читання.

Розгляд у другому читанні проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік завершується **не пізніше 20 листопада** року, що передує плановому. У другому читанні приймаються: граничний обсяг річного дефіциту (профіциту) державного бюджету, граничний обсяг державного боргу та граничний обсяг надання державних гарантій; загальна сума доходів, видатків та кредитування державного бюджету; розмір мінімальної заробітної плати на відповідний бюджетний період, розмір прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для основних соціальних і демографічних груп населення та рівень забезпечення прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період; бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів та інші положення, необхідні для формування місцевих бюджетів.

Підготовка та розгляд проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у третьому читанні *(Відповідно до рішення Верховної Ради про прийняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у другому читанні комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, не пізніше 25 листопада року, що передує плановому, готує його до третього читання.)*

Протягом бюджетного періоду до закону про Державний бюджет України можуть бути внесені зміни за поданням суб'єктів права законодавчої ініціативи з додержанням вимог Бюджетного кодексу України.

4.4. Середньострокове планування бюджету

Середньостроковий бюджетний план сприяє досягненню вищого рівня стабільності і передбачуваності економічної ситуації в країні. Окрім виконання стабілізаційної функції, середньострокове планування є інструментом розв'язання таких важливих проблем:

підвищення ефективності бюджетного процесу та фінансової дисципліни

посилення прозорості та ефективності витрачання бюджетних коштів

сприяння розвитку інноваційного потенціалу та інвестиційної привабливості країни

Середньострокове прогнозування на основі проміжних, основних макропоказників та національних стратегічних цілей дозволяє наблизити до дійсності сформувані:

граничний обсяг річного дефіциту, або що не стається, як правило з державним бюджетом України, профіциту

граничний обсяг державного боргу та граничний обсяг надання державних гарантій

загальну суму доходів, видатків та кредитування державного бюджету

розмір мінімальної заробітної плати

розмір прожиткового мінімуму

граничні обсяги фіксуються на кожен бюджетний період законом про Державний бюджет України

Середньострокове бюджетне планування (ССБП) - це формування головними розпорядниками бюджетних коштів плану своєї діяльності на середньостроковий період, визначення обсягів необхідних коштів для досягнення поставлених цілей у середньостроковій перспективі.
Середньострокові плани розробляються на термін від 1 до 5 років.

ПЕРЕВАГИ

- базується на чітко сформульованих цілях і пріоритетах бюджетної політики;
- дає оцінку відповідності поточної політики та її майбутнього впровадження фіскальній стратегії держави;
- надає бюджетному процесу риси безперервності й наступності;
- покращує ефективність розподілу державних ресурсів, підвищуючи прозорість і підзвітність у бюджетному процесі й забезпечуючи механізм систематичного перегляду бюджетних зобов'язань і пріоритетів витрачання бюджетних коштів;
- може слугувати своєрідним механізмом підвищення взаємодії між різними державними установами, заохочуючи галузеві міністерства до вищого рівня залученості у бюджетний процес

НЕДОЛІКИ

- надмірне покладання на оцінки майбутніх показників при формуванні бюджету, що може призвести до негнучкості у фіскальній політиці;
- оптимістичні проектування багаторічного бюджету, які можуть бути використані як виправдання для необґрунтованих програм витрачання державних коштів;
- багаторічне бюджетування може бути складним і адміністративно затратним інструментом.

Бюджетне планування ґрунтується на принципі трирівневого складання фіскального плану (досвід Швеції):

1. Формування фіскальної політики урядом.

Встановлення цільових макроекономічних показників – обсягів дефіциту або профіциту бюджету у відсотках від ВВП.

2. Трансформація цілей.

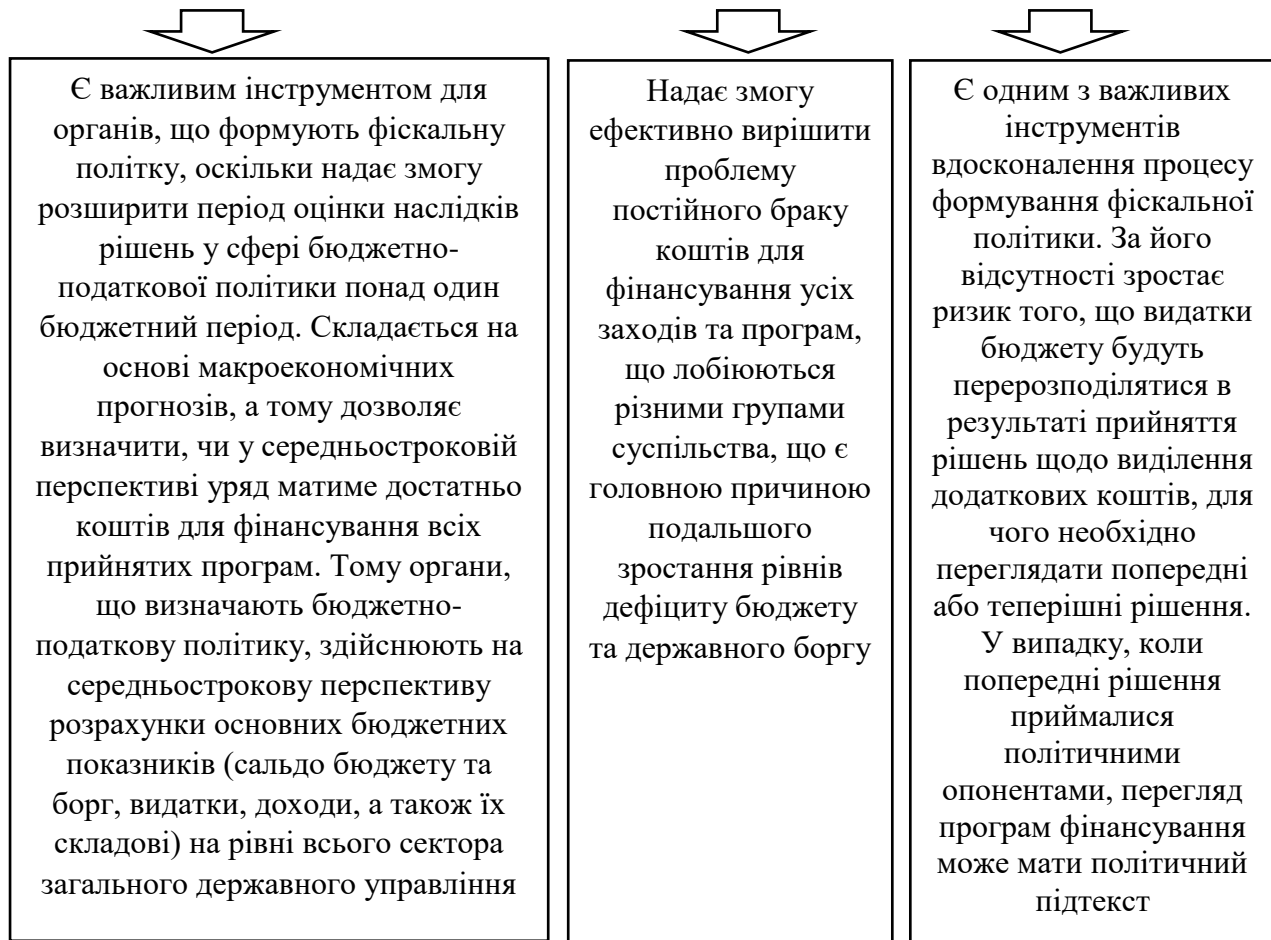
Відбувається в межах передбачених законом граничних обсягів видатків. Закон забороняє у бюджеті поточного року передбачити обсяг видатків, що перевищує встановлені середньостроковим планом ліміти.

3. Формування плану видатків.

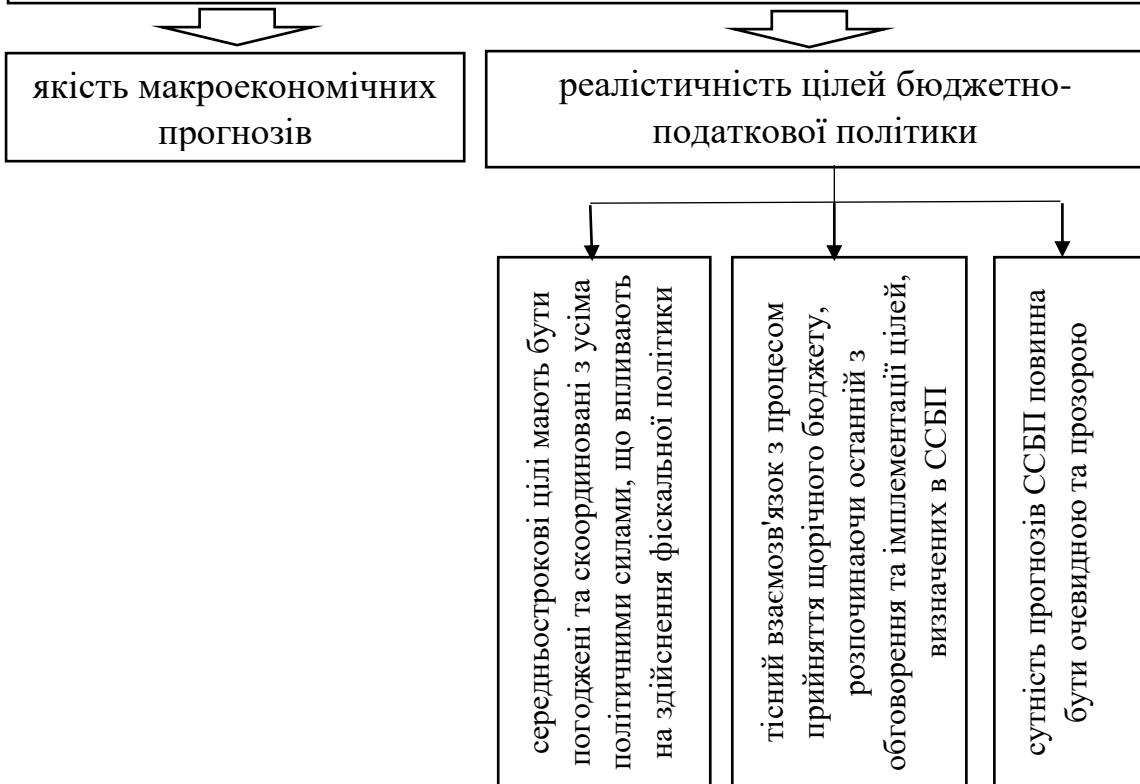
Особливість в тому, що видатки у Швеції традиційно формуються меншими за встановлений граничний обсяг, який встановили на попередньому етапі.

ФУНКЦІ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ

УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЄВРОКОМІСІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ФІСКАЛЬНИХ ПРАВИЛ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ:

- Фіскальне правило повинно бути законодавчо затвердженим та загальнообов'язковим
- Багаторічний характер. Фіскальні правила мають ефективно вбудовуватися у середньострокову систему планування
- Ефективна система обліку. Необхідно здійснювати спостереження за станом державних фінансів
- Захисні механізми та санкції. Кожне фіскальне правило повинно розроблятися таким чином, щоб його виконання було захищене
- Винятки. Важливим елементом будь-якого ефективного фіскального правила є наявність винятків, коли можливі відступи від нього

**ЄВРОКОМІСІЯ ВИЗНАЧАЄ КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ, ЯКІ
МАЮТЬ БУТИ ВТІЛЕНІ У СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО
ПЛАНУВАННЯ:**

Покриття середньостроковим планом усіх державних видатків або мінімум видатків центральної влади та сектору соціального забезпечення. Строк планування має становити 3-4 роки, враховуючи поточний рік

Обмеження видатків. Практика показує, що найефективнішими є середньострокові плани, які встановлюють ліміти видатків. Вони мають бути обмежені як на загальному рівні, так і на рівні розпорядників коштів нижчого рівня

Адекватне прогнозування доходів. Надходження до бюджетів різних рівнів мають прогнозуватися відповідно до економічної ситуації. Ступінь деталізації прогнозу надходжень повинен відповідати ступеню деталізації видатків

Аналіз відхилень. Усі відхилення від плану мають ретельно вивчатися та пояснюватися. Слід вивчити як причини похибок у прогнозі, так і поведінку учасників бюджетного процесу, що призвела до виникнення відхилень

Складання декількох сценаріїв макроекономічної ситуації. Прогноз макроекономічних показників повинен передбачати декілька сценаріїв, щоб забезпечити можливість застосовувати різні інструменти фіскального регулювання, якщо ситуація розвиватиметься в рамках певного сценарію

Законодавча прив'язка середньострокового планування до бюджету. Чинне законодавство щодо бюджетного процесу повинно містити офіційно затверджений механізм взаємодії із середньостроковими прогнозами, щоб середньострокове планування справляло реальний вплив на бюджетний процес

Ефективний моніторинг та механізми коригування. Макроекономічна ситуація має ретельно контролюватися. У разі виникнення відхилень від плану слід заздалегідь передбачати програму дій, які становитимуть реакцію на ці відхилення

Практичні завдання

Завдання 1

За допомогою методу екстраполяції:

1. Зробіть прогноз доходів Центрального району м. Дніпро на 2025 рік.

2. Зробіть прогноз доходів Самарського району м. Дніпро на 2025 рік.

3. Зробіть прогноз доходів м. Дніпро на 2025 рік.

4. Зробіть прогноз доходів м. Нікополя на 2025 рік.

5. Зробіть прогноз доходів м. Кам'янське на 2025 рік.

6. Зробіть прогноз доходів Дніпропетровської області на 2025 рік.

7. Зробіть прогноз видатків на освіту Дніпропетровської області на 2025 рік.

8. Зробіть прогноз видатків Дніпропетровської області на 2025 рік.

Методичні рекомендації до виконання завдання 1 дивіться в додатку Б.

Завдання 2.

1. Здійснити порівняльний аналіз ефективності бюджетної «Питна вода Дніпропетровщини» на 2006 – 2020 роки.

Аналіз виконання результативних показників

Показники	Одиниця виміру	Затверджено на звітний період	Виконано за звітний період
<i>показник ефективності</i>			
Протяжність реконструйованих водопровідних мереж	км	120	140
Частка населення, яке має доступ до централізованих систем водопостачання, що буде цілодобово забезпечена послугами з централізованого водопостачання	%	98	100
<i>показник якості</i>			
Забезпечення населення області якісною питною водою	%	85	75,6
Розвиток та реконструкція систем водопостачання та водовідведення	%	44	46,2
Упровадження на об'єктах соціальної сфери станцій доочищення питної води	%	14,2	15,8

2. Здійснити порівняльний аналіз ефективності бюджетної Програми розвитку малого та середнього підприємництва у Дніпропетровській області на 2017 – 2018 роки.

Аналіз виконання результативних показників

Показники	Одиниця виміру	Затверджено на звітний період	Виконано за звітний період
<i>показник ефективності</i>			
Кількість діючих малих та середніх підприємств	од	28000	30000
Чисельність працюючих жінок та чоловіків на малих та середніх підприємствах	чол.	350000	370000
<i>показник якості</i>			
Збільшення кількості малих підприємств	%	24	25,3
Збільшення об'єктів інфраструктури підтримки та прискорення розвитку підприємництва	%	12,4	10,1
Підвищення конкурентоспроможності	%	8,2	9,4

3. Здійснити порівняльний аналіз ефективності бюджетної Програми підтримки агропромислового комплексу Дніпропетровської області у 2017 – 2021 роках.

Аналіз виконання результативних показників

Показники	Одиниця виміру	Затверджено на звітний період	Виконано за звітний період
<i>показник ефективності</i>			
Сільськогосподарські підприємства з різними формами власності та підпорядкуванням	тис. од.	3,3	3,8
Споживання основних продуктів харчування на одну особу у Дніпропетровській області на рік, в тому числі			
молока	л	54	62
м'яса	кг	19	24
<i>показник якості</i>			
Збільшення обсягів виробництва молока	тис. тон	361,0	362,5

Розширення мережі кооперативів молочного напрямку діяльності	од.	2	3
Надання середньострокових безвідсоткових кредитів для здійснення діяльності у сфері агропромислового комплексу	тис. грн.	16000	8000

4. Здійснити порівняльний аналіз ефективності бюджетної Програми «Здоров'я населення Дніпропетровщини на 2015 – 2019 роки».

Аналіз виконання результативних показників

Показники	Одиниця виміру	Затверджено на звітний період	Виконано за звітний період
показник ефективності			
Забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення лікувально-профілактичних закладів області	тис. грн.	3712	4275
Набуття фахівцями керівного складу лікувально-профілактичних закладів області спеціальних знань та навичок управлінців для ефективної роботи в умовах сучасних галузевих змін, зокрема, володіння інноваційними методами управління, збереження і зміцнення здоров'я населення	%	17	24
показник якості			
Зменшення кількості ускладнень цукрового діабету	кількість на 100 тис. населення	0,4	0,35
Збільшення раннього виявлення поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу серед представників груп ризику	%	3	3
Зниження рівня захворюваності та смертності від злоякісних новоутворень	%	0,6	0,6

Методичні рекомендації до виконання завдання 1 дивіться в додатку Б.

Проблемні питання для обговорення

1. У чому полягає призначення бюджетного планування?
2. Хто здійснює керівництво бюджетним плануванням?
3. З яких етапів складається процес формування бюджету?
4. У чому полягають стратегічні і тактичні завдання процесу бюджетного планування?
5. Назвіть і охарактеризуйте методи бюджетного планування.
6. Охарактеризуйте особливості програмно-цільових методів планування бюджету.
7. Охарактеризуйте розгляд проекту Державного бюджету України.
8. Що таке бюджетне прогнозування?
9. Які існують обмеження для видатків нового бюджетного періоду у разі невчасного прийняття Закону про Державний бюджет?
10. Назвіть переваги і недоліки середньострокового планування.

ТЕМА 5. ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ

5.1. Організація виконання державного та місцевих бюджетів

Виконання бюджетів – це забезпечення своєчасного і повного надходження запланованих доходів у цілому та за кожним джерелом, а також своєчасного, повного і безперервного фінансування передбачених бюджетом заходів. Участь у виконанні бюджетів беруть підприємства, організації та установи всіх форм власності, а також фізичні особи, які пов'язані з доходами та видатками бюджетів.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ

1) забезпечення повного і своєчасного надходження доходів у цілому і за кожним джерелом окремо

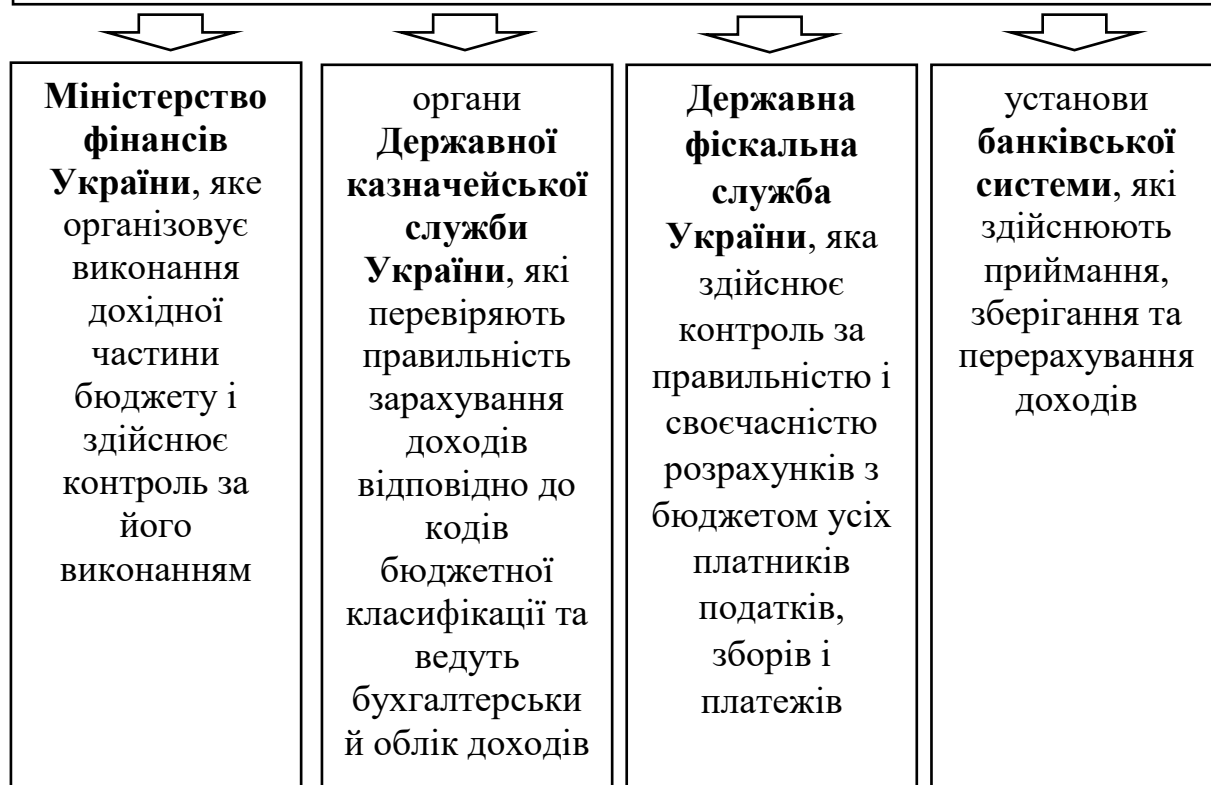
2) фінансування заходів у межах затверджених у бюджеті сум протягом бюджетного року

3) надання бюджетних коштів за умови виконання кожним підприємством, організацією та установою планових завдань з урахуванням раніше виділених бюджетних коштів

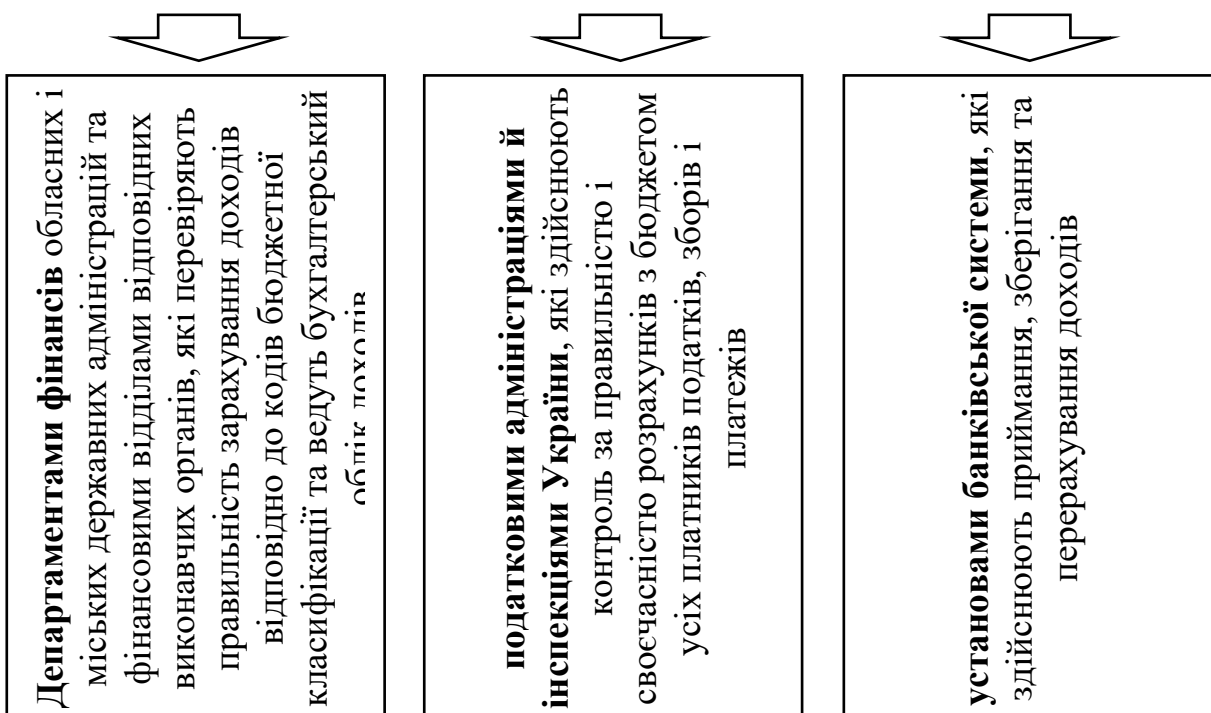
4) фінансування юридичних осіб тільки з одного бюджету

5) дотримання режиму економії у витрачанні трудових та природних ресурсів і матеріальних коштів

ОРГАНИ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ВИКОНАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

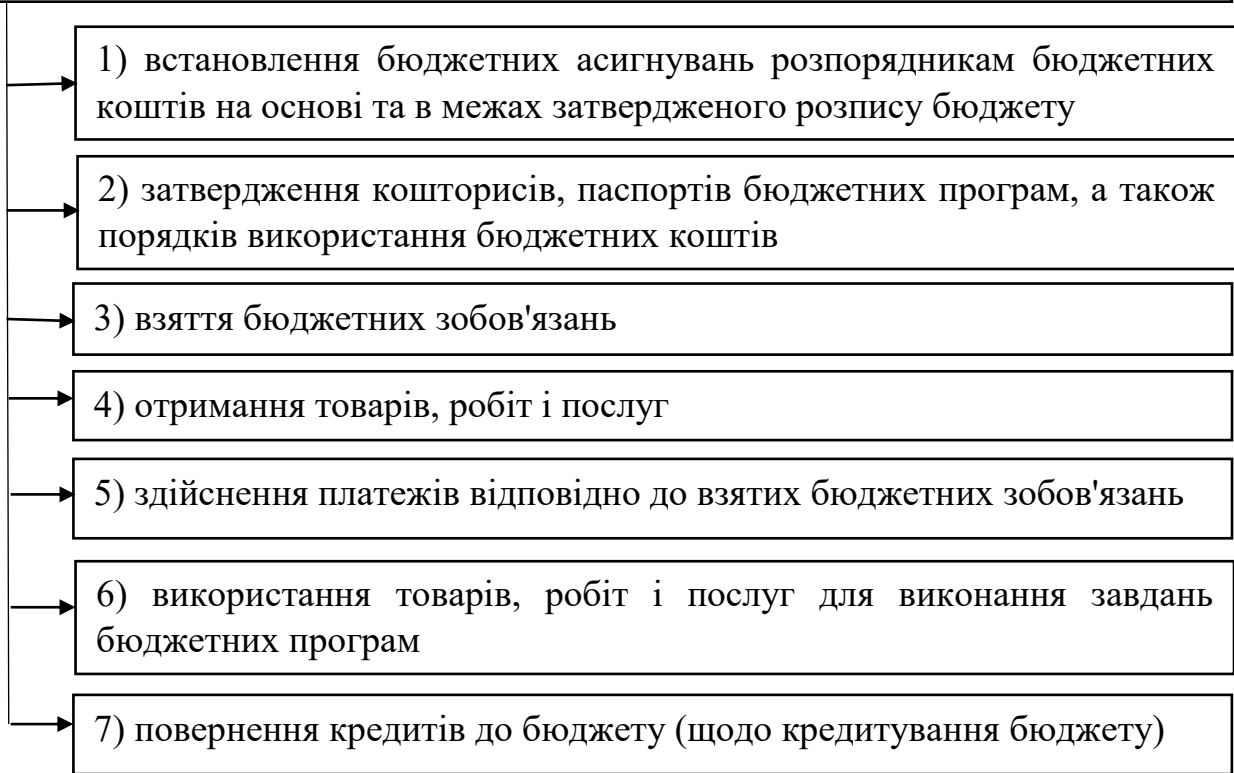

Виконання дохідної частини місцевих бюджетів забезпечується такими органами:

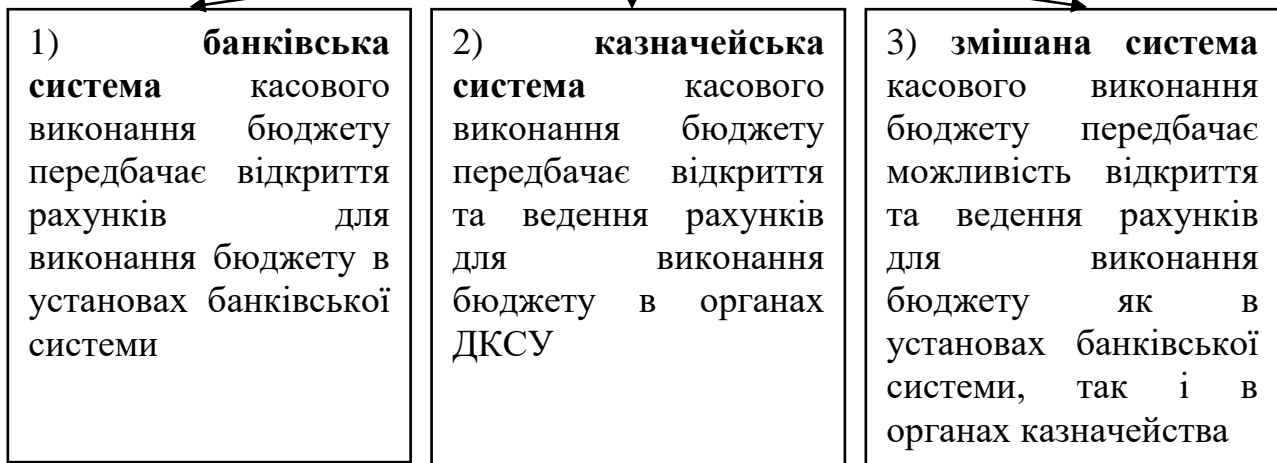
СТАДІЇ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ ТА КРЕДИТУВАННЯМ

(Бюджетний кодекс України, стаття 46)

Касове виконання бюджету – це організація і здійснення розрахунково-касових операцій щодо виконання відповідного бюджету

три системи касового виконання бюджету

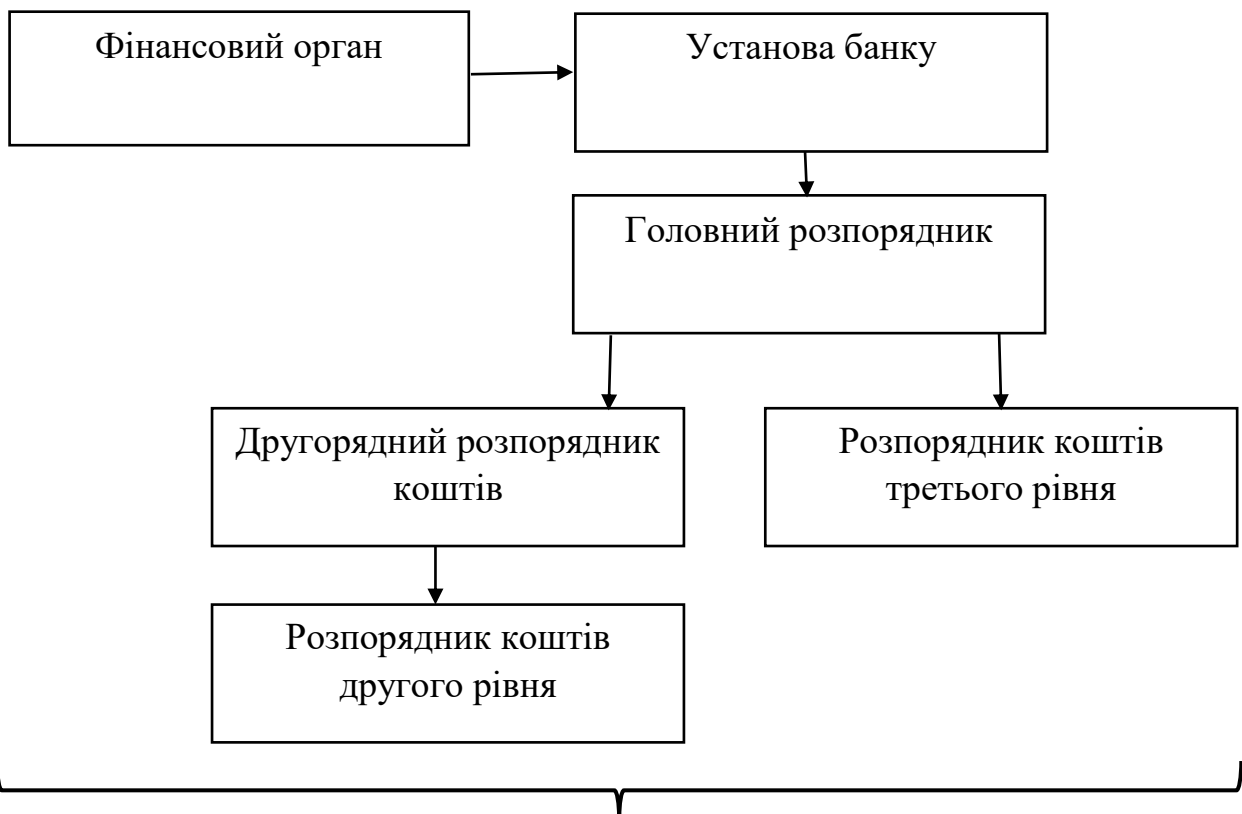

Мета виконання видаткової частини бюджету полягає у фінансуванні заходів, затверджених у бюджеті протягом бюджетного року

Фінансування бюджету – це перерахування коштів на поточні реєстраційні бюджетні рахунки розпорядників коштів з єдиного казначейського рахунку або рахунку місцевого бюджету, які відкриті в банківських установах та органах Державного казначейства України

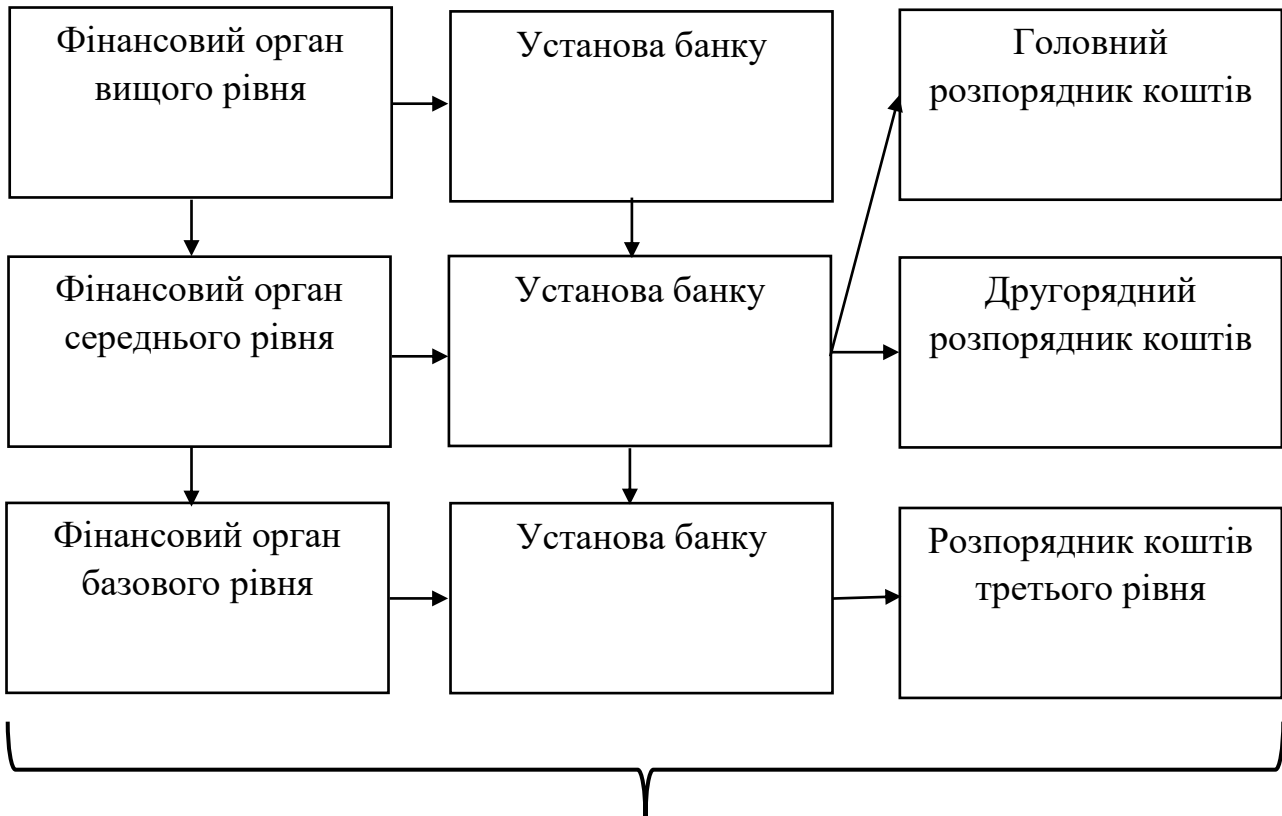
Фінансування з бюджету може здійснюватися відповідно до двох схем

СХЕМА 1

За фінансування з бюджету за цією схемою фінансові органи пов'язані з головними розпорядниками коштів, яким в установах банків відкривається два бюджетні рахунки: один – на видатки установи, інший – для переказу підвідомчим установам і на централізовані видатки

СХЕМА 2

У процесі фінансування з бюджету за цією схемою фінансові органи пов'язані з розпорядниками коштів трьох ступенів, кожному з яких відкриваються реєстраційні рахунки у відповідних фінансових органах

Реєстраційні рахунки – це рахунки, які відкриваються в органах Державної казначейської служби розпорядниками та отримувачам коштів державного бюджету для обліку операцій за коштами загального фонду бюджету

На ефективність виконання бюджету в Україні негативно впливають такі фактори: відсутність чіткого розмежування повноважень і закріплення доходів на їхнє виконання, а також відповідальності за виконання бюджету між розпорядниками коштів та державними органами; розпорошеність державних коштів, наявність великої кількості позабюджетних фондів, недостатність і відсутність інформації щодо їхніх доходів та видатків; низька ефективність механізмів управління грошовими коштами бюджету; недостатня ефективність системи управління зобов'язаннями розпорядників коштів бюджету

5.2. Бюджетна класифікація та її роль у бюджетному менеджменті

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ, СТАТТЯ 8. БЮДЖЕТНА КЛАСИФІКАЦІЯ

Бюджетна класифікація використовується для складання і виконання державного та місцевих бюджетів, звітування про їх виконання, здійснення контролю за фінансовою діяльністю органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших розпорядників бюджетних коштів, проведення фінансового аналізу в розрізі доходів, організаційних, функціональних та економічних категорій видатків, кредитування, фінансування і боргу, а також для забезпечення загальнодержавної і міжнародної порівнянності бюджетних показників. Бюджетна класифікація є обов'язковою для застосування всіма учасниками бюджетного процесу в межах бюджетних повноважень

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної фінансової і бюджетної політики (Міністерство фінансів України), затверджує бюджетну класифікацію, зміни до неї та інформує про це Верховну Раду України

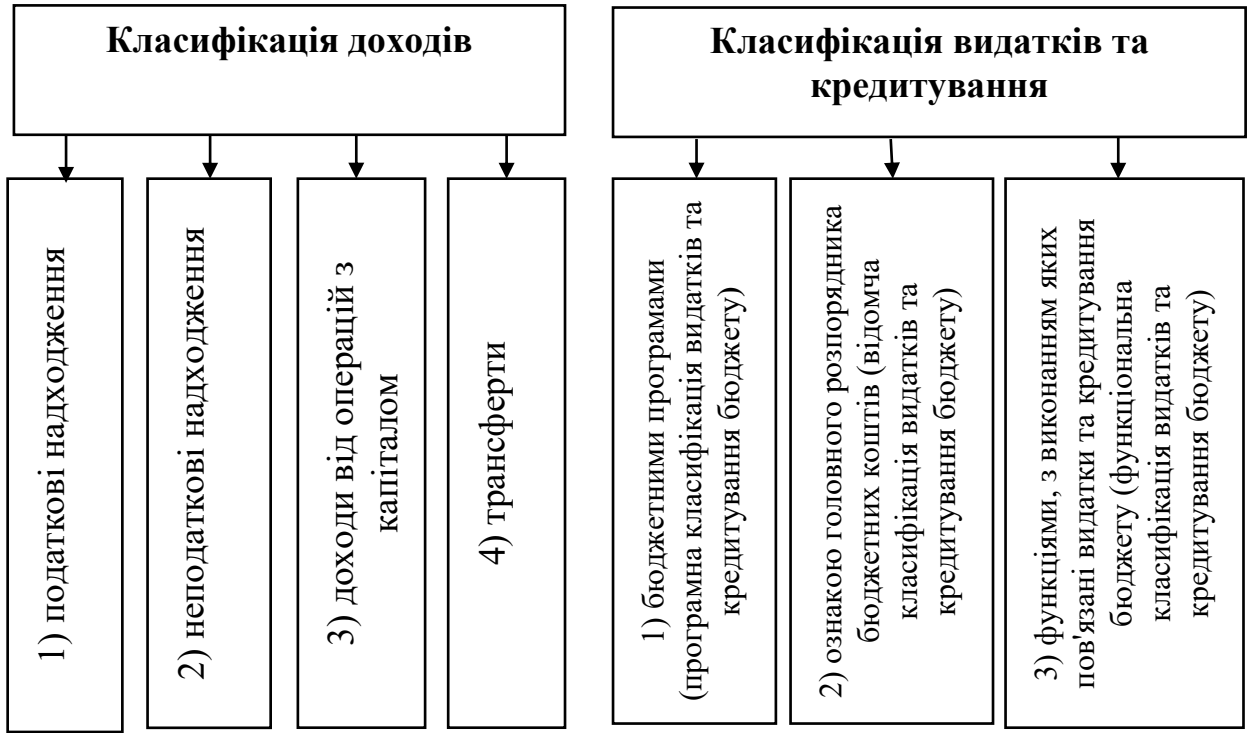
Складові частини Бюджетної класифікації

1) класифікація доходів бюджету

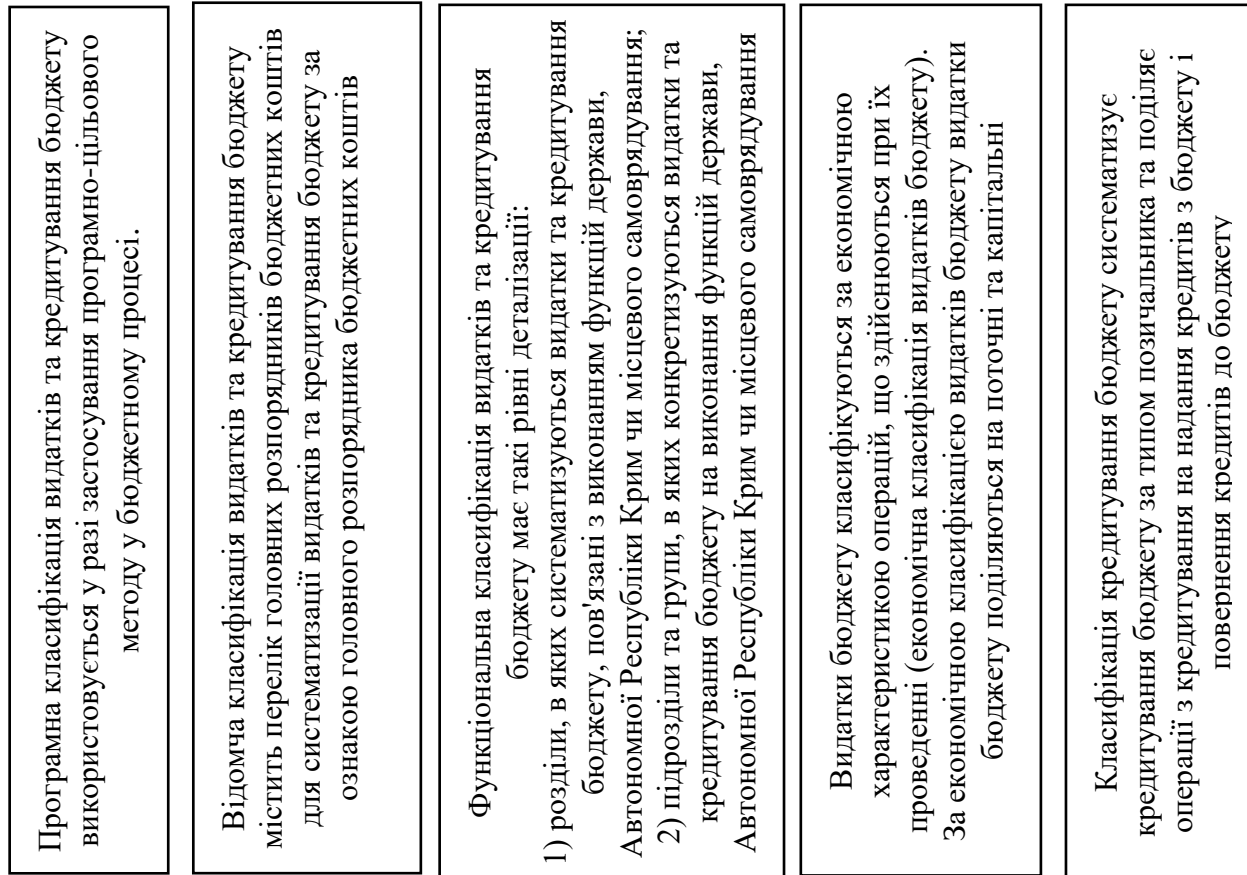
2) класифікація видатків та кредитування бюджету

3) класифікація фінансування бюджету

4) класифікація боргу

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ, СТАТТЯ 10. КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДАТКІВ ТА КРЕДИТУВАННЯ БЮДЖЕТУ

5.3. Стадії виконання Державного бюджету за доходами і видатками

Державний бюджет України виконується за розписом, який затверджується Міністром фінансів України відповідно до бюджетних призначень у місячний термін після набрання чинності законом про Державний бюджет України. До затвердження розпису Міністром фінансів України затверджується тимчасовий розпис на відповідний період

Бюджетний розпис – документ, у якому встановлюється розподіл доходів і фінансування бюджету, бюджетні асигнування головним розпорядникам бюджетних засобів на визначені періоди року відповідно до бюджетної класифікації

Доходи державного бюджету – це фінансові ресурси держави, що використовуються для виконання функцій, закріплених законами за державою. Доходи державного бюджету утворюються за рахунок надходжень на безповоротній основі, справляння яких передбачене законодавством України

В процесі виконання державного бюджету за доходами органи Державного казначейства здійснюють такі функції:

встановлюють порядок відкриття та відкривають рахунки в управліннях Державного казначейства країни для зарахування податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та державних цільових фондів

ведуть бухгалтерський облік доходів бюджету

здійснюють розподіл платежів до державного бюджету відповідно до нормативів відрахувань, затверджених Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік, і перераховують розподілені кошти

здійснюють розподіл у розмірах, визначених законодавством, інших платежів, що зараховуються до державного бюджету, та перераховують за належністю розподілені кошти

готують розрахункові документи і проводять повернення надмірно або помилково сплачених платежів до бюджету

складають щоденну, періодичну та річну звітність за доходами відповідно до кодів бюджетної класифікації доходів та подають її відповідним органам, які контролюють нарахування і сплату платежів до бюджету та державних цільових фондів

Виконання видаткової частини бюджету - це здійснення протягом бюджетного року асигнувань програм та заходів відповідно до закону України «Про Державний бюджет».

Перелік програм визначений у 87 статті Бюджетного кодексу.

Стадія виконання Державного бюджету за видатками є найважливішим етапом бюджетного процесу, оскільки стан виконання бюджету:

засвідчує досягнення запланованих результатів та завдань, відповідно до напрямів бюджетної політики

дає змогу визначити реальність запланованих та прогнозованих показників економічного та соціального розвитку країни

дозволяє визначити точність запланованих доходів та видатків бюджету, виявити резерви фінансових ресурсів та пріоритетні напрями їх спрямування

дає можливість проаналізувати оптимальність та ефективність спрямування коштів на вирішення завдань та бюджетних програм, ефективність запозичених ресурсів

дає змогу вирішити питання зменшення видатків, коли виникає проблема недоотримання доходів до бюджету за причинами неправильного їх розрахунку. Ця ситуація може виникнути, коли бюджет формувався при закладенні занадто оптимістичних розрахунків надходжень

дозволяє визначити потребу в коштах, незапланованих або непередбачених в бюджеті, уникнути накопичення необґрунтованих боргів

дає можливість проконтролювати прийняття зобов'язань і уникнути незапланованого дефіциту бюджету

**БЮДЖЕТНИМ КОДЕКСОМ (СТАТТЯ 51) ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ
ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ
ВІДПОВІДНО ДО НАСТУПНИХ СТАДІЙ:**

1) встановлення бюджетних асигнувань головним розпорядникам на основі затвердженого бюджетного розпису

2) затвердження кошторисів розпорядникам бюджетних коштів

3) взяття бюджетних зобов'язань

4) отримання товарів, робіт та послуг

5) здійснення платежів

6) використання товарів, робіт та послуг на виконання бюджетних програм

Розпорядник бюджетних коштів після отримання товарів, робіт і послуг відповідно до умов взятого бюджетного зобов'язання приймає рішення про їх оплату та надає доручення на здійснення платежу органу Державного казначейства України, якщо інше не передбачено бюджетним законодавством, визначеним пунктом 5 частини першої статті 4 Бюджетного Кодексу

ДКСУ здійснює платежі за дорученнями розпорядників бюджетних коштів у разі:

- 1) наявності відповідного бюджетного зобов'язання для платежу у бухгалтерському обліку виконання бюджету;
- 2) наявності затвердженого в установленому порядку паспорта бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі);
- 3) наявності у розпорядників бюджетних коштів відповідних бюджетних асигнувань.

Перелік умов, за наявності яких здійснюються платежі ДКСУ, а саме:

- 1) наявність відповідного бюджетного зобов'язання для платежу у бухгалтерському обліку виконання Державного бюджету України;
- 2) відповідність напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетним асигнуванням;
- 3) наявність у розпорядників бюджетних коштів невикористаних бюджетних асигнувань

5.4. Виконання місцевих бюджетів

Місцеві фінансові органи забезпечують виконання відповідних місцевих бюджетів. Вони здійснюють загальну організацію та управління виконанням відповідного місцевого бюджету, координують діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету

Казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється територіальними органами Державної казначейської служби України

Державна казначейська служба України веде облік усіх надходжень, що належать місцевим бюджетам, та за поданням органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, погодженим з відповідними місцевими фінансовими органами, здійснює повернення коштів, помилково або надмірно зарахованих до бюджету

Місцевий бюджет виконується за розписом, який затверджується керівником місцевого фінансового органу. До затвердження розпису місцевого бюджету керівником місцевого фінансового органу затверджується тимчасовий розпис місцевого бюджету на відповідний період. Керівник місцевого фінансового органу протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису місцевого бюджету встановленим бюджетним призначенням

Податки і збори (обов'язкові платежі) та інші доходи місцевого бюджету визнаються зарахованими до місцевого бюджету з дня зарахування на єдиний казначейський рахунок

Після набуття чинності законом про Державний бюджет України органам державної влади та їх посадовим особам забороняється ухвалювати рішення, що призводять до виникнення додаткових витрат місцевих бюджетів, без визначення джерел коштів, виділених державою для забезпечення цих витрат

Практичні завдання

Завдання 1.

Вкажіть коди бюджетної класифікації з нижче вказаних видатків:

Таблиця 1

№ з/п	Найменування видатків	КФКВ	КВКВ	КЕКВ
1	2	3	4	5
1	Видатки на харчування вихованців дитячого будинку обласного управління освіти			
2	Капітальний ремонт обладнання лікарні районного управління охорони здоров'я			
3	Придбання медикаментів для дитячого садка районного управління освіти			
4	Придбання медикаментів для фельдшерсько-акушерського пункту			
5	Поповнення книжкового фонду районної бібліотеки			
6	Придбання класних журналів для вечірньої школи міського управління освіти			
7	Виплата стипендії студентам педагогічного училища обласного управління освіти			
8	Поточний ремонт обладнання санаторію медичної реабілітації обласного управління охорони здоров'я			
9	Заробітна плата робітникам пологового будинку міського управління охорони здоров'я			
10	Придбання комп'ютерних столів для ЗОШ № 142 Дніпровської міської ради			

Завдання 2.

Визначте коди бюджетної класифікації наступних складових доходів бюджету:

- 1) податок на прибуток іноземних юридичних осіб;
- 2) акцизний податок із вироблених в Україні мотоциклів і велосипедів;
- 3) збір за першу реєстрацію колісних транспортних засобів (юридичних осіб);
- 4) орендна плата з юридичних осіб;
- 5) адміністративні штрафи у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- 6) плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення;
- 7) дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність;
- 8) додаткова дотація з державного бюджету на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів;
- 9) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів;
- 10) суми, стягнені з винних осіб за порушення правил пожежної безпеки;
- 11) державне мито, що сплачується за місцем розгляду та оформлення документів, у тому числі за оформлення документів на спадщину і дарування;
- 12) надходження до Фонду соціального захисту;
- 13) портовий (адміністративний) збір, що надходить від риболовних портів;
- 14) збір під час набуття права власності на легкові автомобілі;
- 15) туристичний збір, сплачений юридичними особами;

Завдання 3

Середньорічна кількість учнів, які знаходяться на режимі продовженого дня у школах району, складає: по міських школах: на 1.01. 2021 – 360 чол., на 1.09.2021 – 350 чол.; по сільських школах: на 1.01.2021 – 180 чол., на 1.09.2021 – 210 чол.. Кількість днів харчування учнів – 210, середня вартість харчування 1 учня в день: у міських школах – 24,87 грн., у сільських – 23,73 грн.

Завдання 4.

Державний борг України у 2020-2021 роках характеризується даними, тис. грн.:

Показник	2020 рік	2021 рік
Внутрішній державний борг	256959575,7	461003622,8
Зовнішній державний борг	223259053,8	486026846,3
Разом	480218629,5	947030469,1

Оцініть зміни в структурі державного боргу Україні за допомогою лінійного коефіцієнта структурних зрушень. Зробіть висновки.

Проблемні питання для обговорення

1. Охарактеризуйте основні етапи процесу виконання бюджету.
2. Назвіть органи, що забезпечують виконання дохідної частини бюджету та опишіть механізм їх взаємодії.
3. Для чого складається бюджетний розпис доходів і витрат?
4. Яким чином побудована система справляння доходів на Україні?
5. Дайте визначення і назвіть системи касового виконання бюджету.
6. Що таке бюджетне фінансування? Назвіть його учасників, методи та види.
7. Опишіть документообіг, пов'язаний з оплатою рахунків.
8. Охарактеризуйте стадії виконання бюджету за видатками.
9. Яку роль відіграє бюджетна класифікація в бюджетному менеджменті?
10. Як здійснюється процедура затвердження розпису місцевого бюджету?

ТЕМА 6. ОБЛІК ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ

6.1. Завдання, значення та організація обліку виконання бюджетів

Бухгалтерський облік забезпечує своєчасне та повне відображення всіх операцій, надання користувачам інформації про стан активів і зобов'язань, результати виконання бюджетів та їхніх змін.

Бюджетний облік ведеться з метою накопичення даних про доходи, видатки, кредитування за вирахуванням погашення і фінансування бюджетів, а також визначення результатів виконання бюджетів

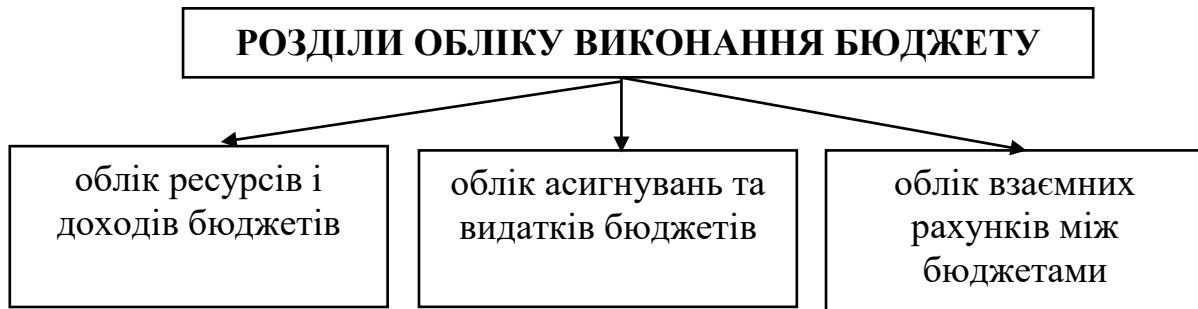
ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ З ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ

→ своєчасне, повне та достовірне відображення в обліку за відповідними рахунками і параметрами всіх операцій з виконання бюджетів

→ щоденне завершення та звірка всіх облікових процесів, реєстрів і документів, у т. ч. пов'язаних з надходженням та перерахуванням фінансових ресурсів через системи міжбанківських електронних платежів і внутрішню платіжну систему Казначейства України; складання щоденного балансу та автоматизована перевірка відповідності даних аналітичного обліку даних балансу

→ достовірне відображення в обліку і звітності руху й використання бюджетних коштів, надання об'єктивної та порівняльної інформації про стан зобов'язань, активів, результатів виконання бюджетів й ін.

Особливе місце у системі обліку займає **управлінський облік**, оскільки він забезпечує органи влади оперативною фінансовою та нефінансовою інформацією з метою планування, управління бюджетними коштами, оцінки і контролю використання бюджетних коштів тощо. **Управлінський облік** здійснюється органами влади для забезпечення внутрішніх потреб в інформації, виходячи зі специфіки виконання бюджетів та особливостей діяльності

Предметом бюджетного обліку є порядок відображення в обліку руху бюджетних коштів, а його **об'єктами** - дохідна і видаткова частини бюджетів, боргові зобов'язання держави та інші бюджетні ресурси, які спрямовуються на соціально-економічний розвиток

Організація бухгалтерського обліку про виконання бюджетів забезпечується **єдиною бюджетною класифікацією і єдиним планом рахунків**, які є обов'язковими для застосування усіма учасниками бюджетного процесу в межах бюджетних повноважень

Безпосередньо облік виконання бюджетів покладено на **Державну казначейську службу України**

Бухгалтерський облік виконання бюджетів – це складова системи обліку, що охоплює сукупність правил, процедур та методик обліку для виявлення, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання й обміну інформацією про бюджетні операції. На основі бухгалтерського обліку відбувається прийняття управлінських рішень і складається фінансова звітність про виконання бюджетів

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ

достовірності (правдиве відображення у бухгалтерській звітності фінансових операцій держави)

законності (звітність має відповідати правилам і процедурам, які передбачені нормативно-правовими актами)

суттєвості (у звітах має відображатись уся суттєва інформація, корисна для прийняття рішень керівництвом)

превалювання сутності над формою (операції обліковуються та розкриваються у звітності, відповідно до суті й економічного змісту, а не за юридичною формою)

доречності (корисність інформації для підготовки і прийняття економічних рішень)

відкритості (фінансові звіти мають бути зрозумілими та детальними з метою уникнення двозначності правдиво відображати бюджетні операції з необхідними поясненнями)

сталості (постійне протягом бюджетного періоду застосування обраних методів)

правильності (сумлінне застосування прийнятих правил і процедур)

незалежності (відокремленість фінансових, бюджетних (звітних) періодів)

обережності (обґрунтована та розсудлива оцінка фактів)

зіставності (можливість визначення тенденцій виконання бюджету через зіставлення інформації, що міститься у бухгалтерському обліку і звітності за певний період часу)

своєчасності (забезпечення своєчасною інформацією органів влади, які приймають рішення, здійснюють оцінку виконання бюджету)

консолідації (складання фінансової звітності про виконання бюджетів загалом по системі Казначейства України з урахуванням підвідомчих управлінь та відділень у розрізі бюджетів) й ін.

Бухгалтерський облік виконання бюджетів забезпечує своєчасне та повне відображення всіх операцій про надходження і використання бюджетних коштів, а також інших операцій, які здійснюються через рахунки, відкриті в органах Казначейства, і не належать до операцій про виконання бюджетів, та надання користувачам інформації про стан активів і зобов'язань, результати виконання бюджетів та зміни в них

6.2. Бухгалтерські документи, порядок їх складання, перевірки й обробки

Бухгалтерський документ - це підтвердження в письмовій формі результату здійснення операцій з виконання бюджету. Записи в облікових реєстрах можуть бути проведені тільки на основі бухгалтерських документів

У БЮДЖЕТНОМУ ОБЛІКУ ВИКОРИСТОВУЮТЬ НАСТУПНІ БУХГАЛТЕРСЬКІ ДОКУМЕНТИ:

- річний розпис бюджету з поквартальною (помісячною) розбивкою або виписка з нього;
- довідка-повідомлення про зміни кошторисних призначень - розмірів фінансування;
- довідка про доходи, які надходять на поточний рахунок (основний) місцевого бюджету;
- розпорядження на перерахування коштів з поточного рахунка (основного) місцевого бюджету;
- повідомлення про взаємні розрахунки;
- видатковий розпис-план фінансування;
- висновок про повернення доходів;
- платіжні доручення на перерахування коштів із місцевого бюджету розпорядникам бюджетних коштів;
- періодична і річна звітність про виконання кошторисів бюджетних установ;
- місячні звіти банків з фінансування капітальних вкладень та інших заходів за рахунок бюджету;
- меморіальний ордер;
- виписки з поточного рахунка (основного) місцевого бюджету;
- звіти установ банків про залишки коштів на поточних рахунках місцевих бюджетів;
- чеки; головна книга; баланс; кошториси; штатні розписи;
- лімітні довідки про видатки бюджету;
- розшифровка доходів, що розподіляються між бюджетами;
- реєстри доходів, які надійшли у державний бюджет за рік;
- довідки про звірку доходів з органами фіскальної служби, які надійшли в державний бюджет;
- реєстри надходжень загальнодержавних податків, зборів і обов'язкових платежів за рік;
- реєстри розподілу загальнодержавних податків для області чи району; довідки про звірку загальнодержавних податків, зборів та обов'язкових платежів по області чи району (з фіскальними органами);
- довідки про звірку відрахувань до місцевих бюджетів (по області, району чи місту)

ДОКУМЕНТИ І РЕЄСТРИ ЩОДО ОБЛІКУ БЮДЖЕТІВ ОБСЛУГОВУЄ

аналітичний облік

У бюджетному обліку аналітичними документами вважаються первинні та зведені документи, відомості, карточки аналітичного обліку, оборотні відомості за аналітичними рахунками, довідки розрахунки для звітності тощо

синтетичний облік

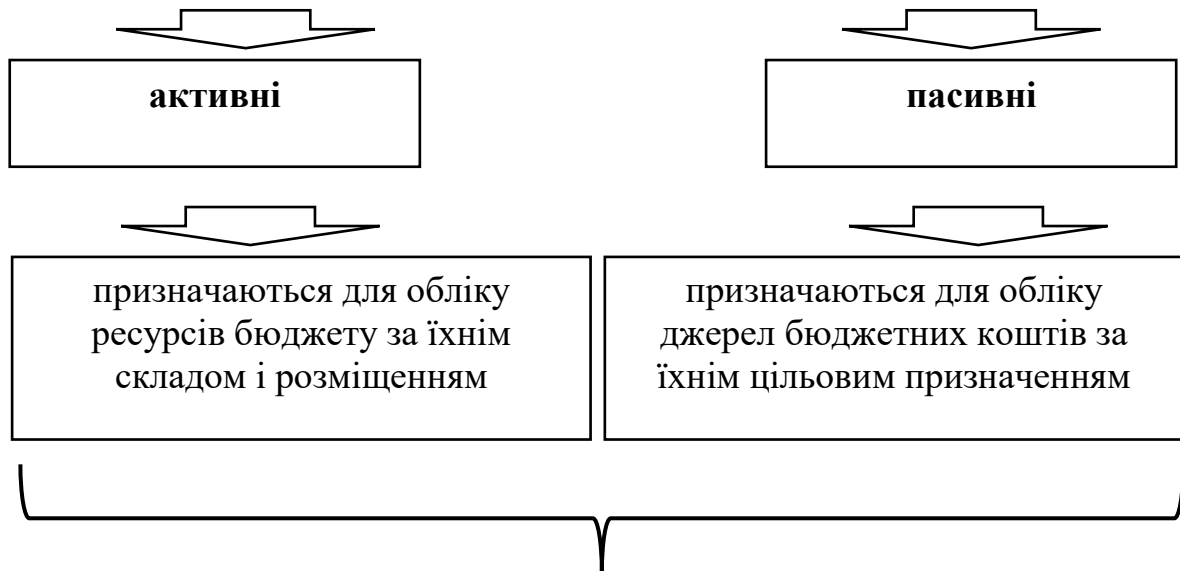
Синтетичний облік ведуть у меморіальних ордерах, реєстраційних журналах, шахматних контрольних відомостях (балансах), оборотних відомостях за рахунками синтетичного обліку

Узагальнюючим, контролюючим документом для аналітичного та синтетичного обліку виконання бюджету є **баланс**. Баланс відображає кошти в узагальненому вигляді на певну дату (на перше число місяця, кварталу, року). Проте впродовж місця, кварталу, року відбуваються операції, які змінюють величину валюти балансу. З огляду на це ведуть не тільки **узагальнюючий**, а й **поточний облік**.

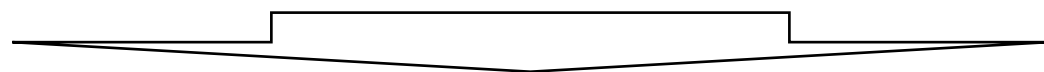
6.3. План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів

План рахунків - це систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку операцій з виконання державного та місцевих бюджетів зі стислим викладом їхнього змісту, за допомогою якого ці операції відображаються у фінансовій звітності. Його основою є облікові й економічні поняття, що використовуються в умовах ринкової економіки

Кожна операція бюджетного процесу документально фіксується та відображається на рахунках. Розрізняють два види рахунків:

Обидва види рахунків мають однакову структуру: це таблиця, ліва сторона якої називається дебет, а права - кредит. Для кожного рахунка характерна наявність залишку (сальдо) на початок і кінець місяця та оборотів за місяць за дебетом і кредитом. Незважаючи на однакову структуру рахунків, призначення сторін (дебету та кредиту) в активних і пасивних рахунках різне

Залежно від змісту операції, її сума записується двічі: за дебетом одного рахунка й кредитом - іншого. Такий спосіб запису операцій називається **методом подвійного запису**

ПЛАН РАХУНКІВ ПОДІЛЯЄТЬСЯ НА ТРИ ЛОГІЧНІ ЧАСТИНИ

(Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі:
Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 № 1203)

балансові рахунки

бюджетні рахунки (доходи і видатки)

меморандні та позабалансові рахунки

клас - «Активи»;
клас - «Зобов'язання»;
клас - «Кошти бюджетів та розпорядників бюджетних коштів»;
клас - «Розрахунки»

клас - «Результат виконання бюджету»;
клас - «Доходи бюджету»;
клас - «Видатки бюджету»

клас - «Управлінський облік»;
клас - «Позабалансовий облік»

Кожен клас поділяється на:

- рахунки II порядку;
- рахунки III порядку;
- рахунки IV порядку.

Номер рахунка II порядку (двозначний) складається з номера класу рахунків, на який відводиться один знак, та коду рахунка другого порядку, на який також відводиться один знак.

Номер рахунка III порядку (тризначний) складається з номера класу рахунків (1 знак), коду рахунка другого порядку (1 знак) і коду рахунка третього порядку, на який також відводиться один знак.

Номер рахунка IV порядку (чотиризначний) складається з номера класу рахунків (1 знак), коду рахунка другого порядку (1 знак), коду рахунка третього порядку (1 знак) та коду рахунка четвертого порядку, на який також відводиться один знак.

6.4. Облік доходів державного та місцевих бюджетів

Регулювання питань методології бухгалтерського обліку та звітності про виконання бюджетів здійснюється Міністерством фінансів України

Бухгалтерський облік усіх операцій щодо виконання Державного бюджету України здійснюють органи Казначейства України у порядку, встановленому Міністерством фінансів України. Цей облік має відображати всі активи та зобов'язання держави

Бюджетні установи ведуть бухгалтерський облік відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів щодо ведення бухгалтерського обліку в порядку, встановленому Міністерством фінансів України

Завдання та функціональні обов'язки бухгалтерських служб, повноваження керівника бухгалтерської служби у бюджетних установах - головного бухгалтера визначаються Кабінетом Міністрів України

Призначення та звільнення головного бухгалтера бюджетної установи здійснюються відповідно до законодавства про працю

Усі надходження бюджету та витрати бюджету обліковуються у валових показниках незалежно від того, передбачається чи не передбачається у бюджетних призначеннях взаємозарахування цих показників.

Усі надходження бюджету та витрати бюджету мають відображатися на рахунках у хронологічному порядку відповідно до встановленої законодавством процедури. Усі бухгалтерські записи мають підтверджуватися документально.

Для зарахування платежів до державного бюджету на балансі центрального апарату Державного казначейської служби України та її головних управлінь відкриваються рахунки. Перерахування грошових коштів платників на бюджетні рахунки здійснюється через СЕП НБУ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ДОХОДАМИ

- Бюджетний кодекс України;
- Закон України про Державний бюджет України на відповідний рік;
- Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності про виконання державного та місцевих бюджетів в органах Державної казначейської служби України;
- Порядок казначейського обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету;
- Порядок відображення у бухгалтерському обліку операцій по виконанню державного бюджету.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА ДОХОДАМИ

- Бюджетний кодекс України;
- Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів;
- Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності про виконання державного та місцевих бюджетів в органах Державної казначейської служби України;
- Порядок відображення у бухгалтерському обліку операцій по виконанню місцевих бюджетів.

Практичні завдання

Завдання 1

По департаменту фінансів Дніпропетровської обласної державної адміністрації були проведені наступні операції щодо виконання обласного бюджету (табл. 1):

Таблиця 1

Аналітичні дані

№	Зміст операції	Сума (млн. грн.)
1	Надійшли доходи до обласного бюджету, у тому числі: а) податок на прибуток б) податок на доходи фізичних осіб в) збори та різні неподаткові платежі г) плата за землю д) кошти від приватизації державного майна	4040 2885 266,6 0,8 8,3 869,4
2	Повернення зайво внесених платниками платежів (податкові)	2,3
3	Надійшли нез'ясовані надходження	10,0
4	Перераховано обласному управлінню освіти: – на видатки установи – на видатки підвідомчим установам	800,0 200,0 600,0
5	Перераховано на фінансування капіталовкладень: – управлінню житлово-комунального господарства обласної держадміністрації – управлінню капітального будівництва обласної держадміністрації	600,0 400,0 200,0
6	Встановлена належність нез'ясованих надходжень: передані по належності до районного бюджету	10,0
7	Списуються касові видатки: а) обласного управління освіти: – видатки установи – видатки підвідомчим установам б) на капіталовкладення: – управлінню житлово-комунального господарства через «ПриватБанк» – управлінню капітального будівництва через «ПриватБанк»	800,0 200,0 600,0 600,0 400,0 200,0

Необхідно, на основі Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі:

1. Скласти бухгалтерські записи по операціях.
2. Вказати, які первинні документи є основою для обліку по кожній операції.

Завдання 2

На підставі приведених у табл. 2 даних визначте заплановану річну суму доходів бюджету; б) суму непрофінансованих з бюджету видатків; в) суму проведених з початку року видатків.

Таблиця 2

Дані про залишки на рахунках бюджету

Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, тис. грн.
2110		254,68
2128		143,56
2159		159,21
	6911	412,45
	6512	978,11
	6921	308,25

Завдання 3

Складіть бухгалтерські записи за наступними операціями виконання Державного бюджету:

- науково-дослідні роботи;
- довгострокові кредити, надані з державного бюджету;
- довгострокові кредити, надані з місцевих бюджетів;
- короткострокові позики, надані місцевим бюджетам за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку;
- кошти державного бюджету на рахунках в установах банків;

Проблемні питання для обговорення

1. Хто здійснює облік виконання бюджету?
2. Що таке бюджетний облік?
3. Яка мета ведення бухгалтерського обліку державного бюджету?
4. Перелічіть основні завдання системи обліку з виконання бюджетів.
5. Охарактеризуйте систему бюджетного обліку.
6. Які є системи і форми ведення обліку?
7. Охарактеризуйте план рахунків обліку виконання бюджетів.
8. Охарактеризуйте баланс виконання бюджету.
9. Охарактеризуйте основні принципи бухгалтерського обліку виконання бюджетів.
10. Перелічіть нормативно-правові акти організації обліку виконання державного бюджету.

ТЕМА 7. ЗВІТНІСТЬ ПРО ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ

7.1. Організація, види та форми бюджетної звітності

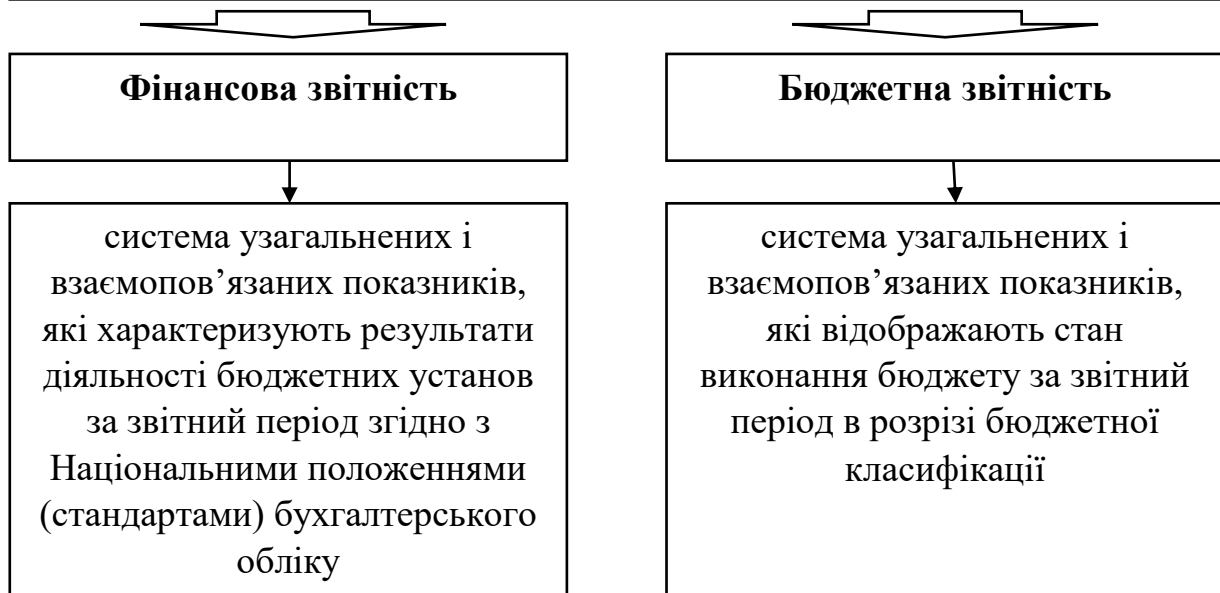
Звітність – це метод контролю за цільовим і економним витрачанням державних (бюджетних) коштів. Вона складається на основі облікових реєстрів, які використовуються під час обліку виконання кошторису доходів і видатків, а також оперативних даних по мережі, штатах і контингентах.

Форми звітності про виконання Державного Бюджету України встановлюються Державним казначейством України за погодженням з Рахунковою палатою і Міністерством фінансів

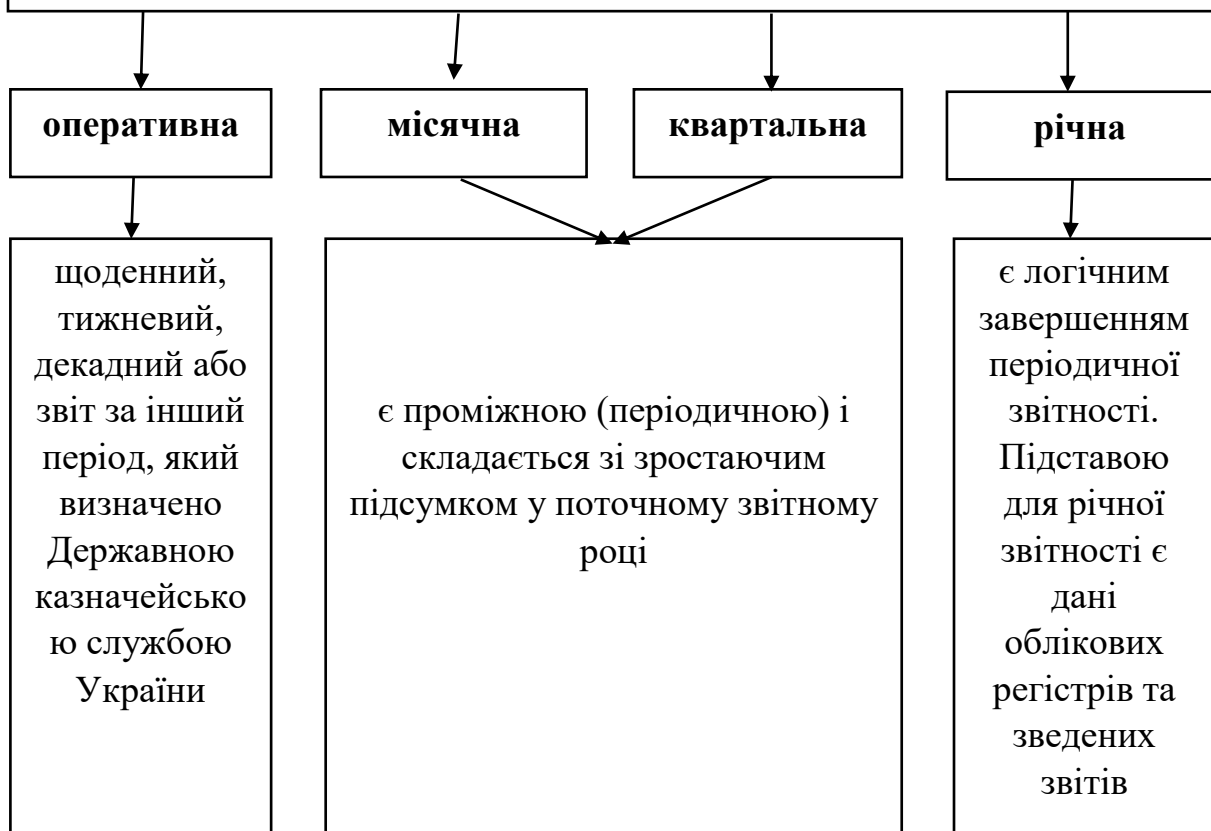
Метою складання звітності про виконання державного та місцевих бюджетів є надання повної, достовірної і неупередженої інформації про стан виконання бюджетів. За допомогою цієї інформації можна спостерігати за ходом виконання бюджетів, здійснювати заходи щодо забезпечення контролю за операціями та управління бюджетними коштами

Інформацію щодо виконання державного та місцевих бюджетів відображається у відповідних формах звітності органів Державної казначейської служби України, які враховують національні особливості держави та розробляються відповідно до міжнародних стандартів і досвіду країн з розвинутою ринковою економікою

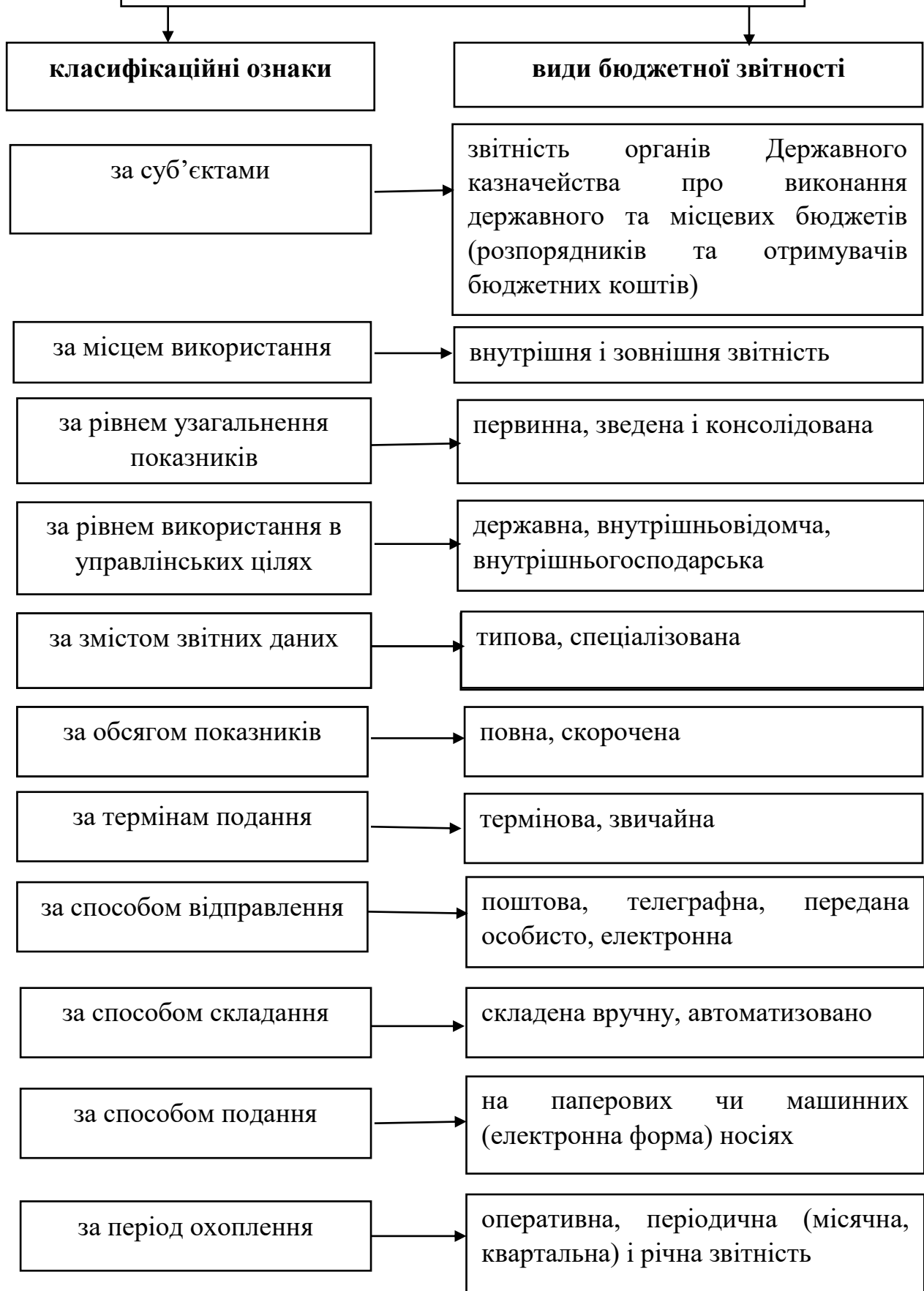
ЗВІТНІСТЬ ПРО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

ТЕРМІНИ СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ ПРО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

КЛАСИФІКАЦІЯ БЮДЖЕТНОЇ ЗВІТНОСТІ

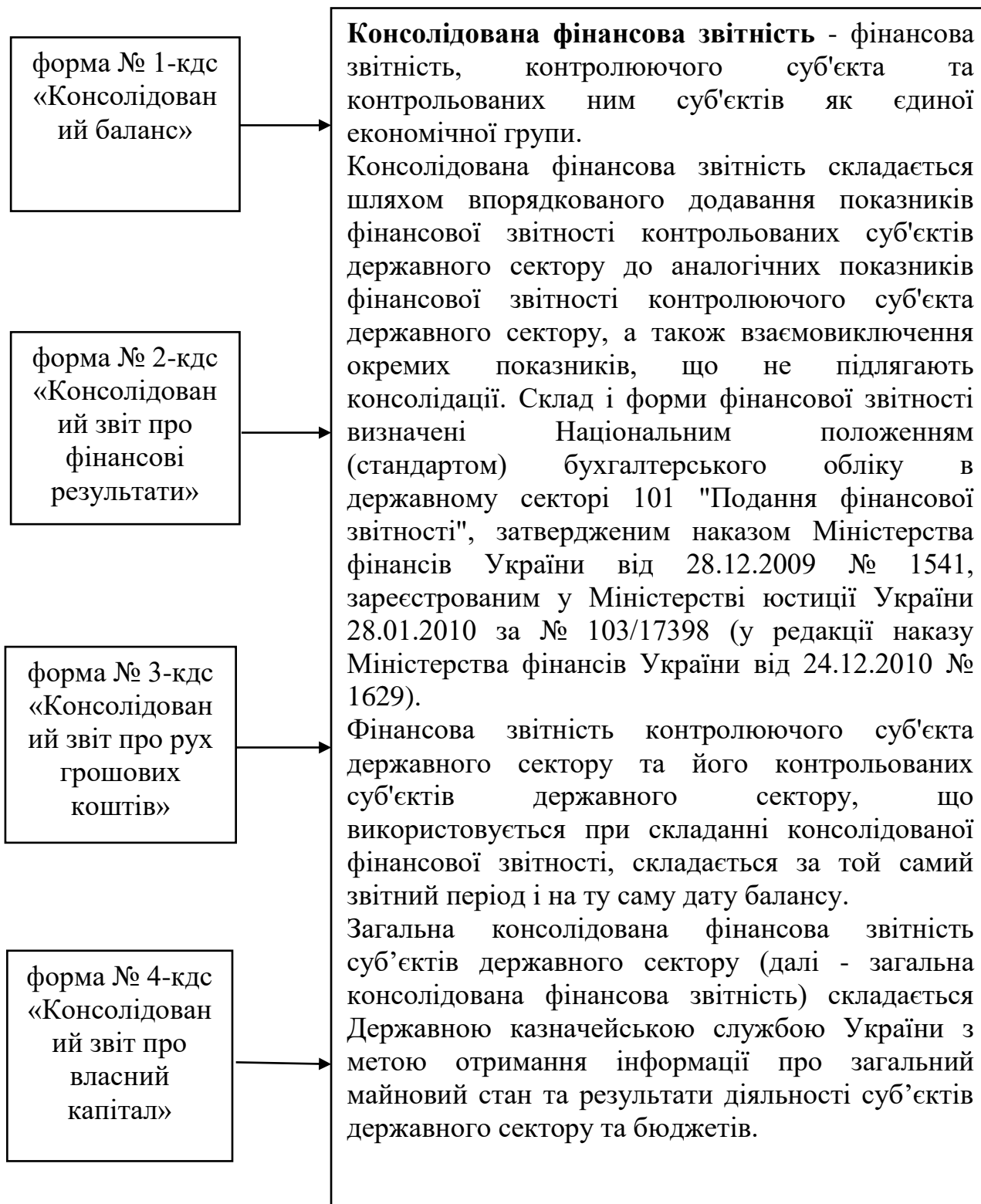

7.2. Періодична та річна звітність про виконання державного бюджету України

ФОРМИ ЗВІТНОСТІ ПРО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

форма № 1-дс «Баланс»	відображає активи, зобов'язання і власний капітал суб'єкта державного сектору та/або бюджету на початок року та на кінець звітного періоду на підставі звірених даних бухгалтерського обліку
форма № 2-дс «Звіт про фінансові результати»	відображає інформацію про доходи, витрати, дефіцит/профіцит в результаті діяльності суб'єкта державного сектору та бюджету протягом звітного періоду
форма № 3-дс «Звіт про рух грошових коштів»	відображає рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності
форма № 4-дс «Звіт про власний капітал»	розкриває інформацію про зміни у складі власного капіталу
форма № 5-дс «Примітки до річної фінансової звітності»	застосовується суб'єктами бухгалтерського обліку в державному секторі, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі
форма № 6-дс «Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами»	суб'єкти державного сектору визначають кожен відокремлюваний вид або групу видів діяльності як окремий сегмент діяльності; сегменти визначаються з урахуванням бюджетної класифікації (бюджетних програм) та організаційної структури суб'єкта державного сектору

ФОРМИ ЗАГАЛЬНОЇ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПРО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

7.3. Звітність про виконання місцевих бюджетів

Звітність про виконання місцевих бюджетів визначається відповідно до вимог, встановлених щодо звітності про виконання Державного бюджету України
(Бюджетний кодекс України, стаття 80)

Казначейство України складає та подає відповідним місцевим фінансовим органам звітність про виконання місцевих бюджетів за встановленими формами. Зведені показники звітності про виконання бюджетів одночасно подаються органами Казначейства України відповідно органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань фінансів, фінансовим органам місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних місцевих рад

Місячна звітність про виконання місцевих бюджетів містить зведені показники звітів про виконання відповідних бюджетів, зокрема інформацію про виконання захищених статей місцевих бюджетів, про використання коштів з резервних фондів бюджетів, звіт про бюджетну заборгованість.

ОСНОВНИМИ ФОРМАМИ МІСЯЧНОЇ ЗВІТНОСТІ ПРО ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ Є:

форма № 2ммб «Звіт про виконання місцевих бюджетів»

форма № 3ммб «Звіт про виконання бюджету розвитку місцевих бюджетів»

форма № 7мб «Звіт про бюджетну заборгованість»

Квартальний звіт про виконання місцевих бюджетів складається і подається до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради Радою Міністрів Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією, виконавчим органом відповідної ради або сільським головою у двомісячний термін після завершення відповідного бюджетного періоду

ОСНОВНИМИ ФОРМАМИ КВАРТАЛЬНОЇ ЗВІТНОСТІ ПРО ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ Є:

форма № 2кб(мб) «Звіт про виконання місцевих бюджетів»

форма № 3кб(мб) "Звіт про виконання бюджету розвитку місцевих бюджетів"

«Звіт про надання та використання місцевими бюджетами дотацій та субвенцій, отриманих з

«Інформація про стан місцевих боргів»

«Інформація про стан гарантованих відповідно Автономною Республікою Крим, обласними радами та територіальними громадами боргів»

«Інформація про надані місцеві гарантії»

Органи Казначейства складають зведену квартальну бюджетну звітність про виконання місцевих бюджетів у такому самому обсязі

ОСНОВНИМИ ФОРМАМИ РІЧНОЇ ЗВІТНОСТІ ПРО ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ Є:

форма № 2кб(мб) «Звіт про виконання місцевих бюджетів»

форма № 3кб(мб) «Звіт про виконання бюджету розвитку місцевих бюджетів»

форма № 7мб «Звіт про бюджетну заборгованість»

«Інформація про виконання захищених видатків місцевих бюджетів»

«Звіт про використання коштів з резервного фонду»

«Звіт про надання та використання місцевими бюджетами дотацій та субвенцій, отриманих з

«Інформація про стан місцевих боргів»

«Інформація про стан гарантованих відповідно Автономною Республікою Крим, обласними радами та територіальними громадами боргів»

«Інформація про надані місцеві гарантії»

Органи Казначейства складають зведену річну бюджетну звітність про виконання місцевих бюджетів у такому самому обсязі

7.4. Розгляд і затвердження звітів про виконання бюджетів

Щодо організації роботи органів Державної казначейської служби України зі складання бюджетної звітності про виконання місцевих бюджетів

(наказ ДКСУ від 06.02.2018 № 36, редакція 10.02.2022)

Звіт про виконання місцевих бюджетів (форми № 2ммб та № 2 кмб(мб)) та Звіт про виконання бюджету розвитку місцевих бюджетів (форми № 3ммб та № 3кмб(мб)) в частині сум видатків, кредитування та фінансування спеціального фонду місцевих бюджетів та **Звіт про використання коштів з резервного фонду** за коштами на рахунках в установах банків складаються на підставі даних, отриманих від місцевих фінансових органів

Зведена форма **Звіту про виконання місцевих бюджетів (форми № 2ммб та № 2 кмб(мб)) та Звіту про виконання бюджету розвитку місцевих бюджетів (форми № 3ммб та № 3 кмб(мб))** у частині інформації щодо рішень місцевих рад складається на підставі даних, отриманих від місцевих фінансових органів в електронному вигляді, та мають бути консолідовані і збалансовані.

Звіт про бюджетну заборгованість (форма № 7мб) складається на підставі даних, наведених у звітах розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів

Звіт про використання коштів з резервного фонду, Інформація про стан гарантованих відповідно Автономною Республікою Крим, обласними радами та територіальними громадами боргів та Інформація про надані місцеві гарантії готуються та подаються місцевими фінансовими органами із застосуванням АС "Є-Звітність" та звіряються органами Казначейства з окремими даними бухгалтерського обліку виконання місцевих бюджетів

Органи Казначейства складають **місячну, квартальну та річну бюджетну звітність** по кожному місцевому бюджету за кодами програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів
(7 знаків)

Управління (відділення) Державної казначейської служби України у районах, містах та районах у містах бюджетну звітність подають Головним управлінням Казначейства, в обсягах, визначених цією Інструкцією, у терміни, встановлені Головними управліннями Казначейства.

Головні управління Казначейства подають до Казначейства місячну звітність та Інформацію щодо уточнення окремих показників звітних даних у терміни:

звітність про виконання місцевих бюджетів - 10 числа місяця, наступного за звітним

Звіт про бюджетну заборгованість - 19 числа місяця, наступного за звітним

Усі форми квартальної звітності та Інформацію щодо уточнення окремих показників звітних даних Головні управління Казначейства подають до Казначейства 23 числа місяця, наступного за звітним кварталом

З метою забезпечення своєчасного складання річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України строки подання річної звітності Головним управлінням Казначейства встановлюються з урахуванням термінів, визначених наказом Міністерства фінансів України

У разі коли дата подання звітності випадає на неробочий день, термін подання звітності переноситься на перший після вихідного робочий день

Бюджетна звітність в електронному вигляді подається управліннями Казначейства відповідним фінансовим органам для опрацювання та в разі потреби надання своїх зауважень органам Казначейства:

квартальна звітність - за 2 дні до подачі Головному управлінню Казначейства

річна звітність - за 5 днів до подачі Головному управлінню Казначейства

Місячна, квартальна та річна бюджетна звітність подається органами Казначейства відповідним фінансовим органам в електронному вигляді із застосуванням АС "Є-Звітність".

У разі неможливості подання органами Казначейства бюджетної звітності із застосуванням АС "Є-Звітність" через мережу Інтернет з технічних причин або в інших випадках, визначених законодавством, звітність подається на **паперових носіях**.

Зведена місячна, квартальна та річна бюджетна звітність подається Головними управліннями Казначейства відповідним фінансовим органам в електронному вигляді із застосуванням АС "Є-Звітність".

У разі неможливості подання органами Казначейства зведеної бюджетної звітності із застосуванням АС "Є-Звітність" через мережу Інтернет з технічних причин або в інших випадках, визначених законодавством, зведена звітність подається на **паперових носіях**

Органи Казначейства можуть обслуговувати розпорядника бюджетних коштів, який розташований на іншій території, ніж місцевий бюджет, розпорядником якого він є. У такому випадку орган Казначейства приймає від розпорядника коштів місцевого бюджету, якого він обслуговує, бюджетну звітність та перевіряє її.

Практичні завдання

Завдання 1.

Необхідно пов'язати наведені нижче форми квартальної звітності розпорядників бюджетних коштів з їх назвою (табл. 1).

Таблиця 1

Форми квартальної звітності

	Форма		Назва
1	№ 1-дс	А	Звіт про рух грошових коштів
2	2-дс	Б	Звіт про власний капітал
3	№ 3-дс	В	Примітки до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами»
4	№ 4-дс	Г	Баланс
5	№ 5-дс	Д	Консолідований баланс
6	№1-кдс	Є	Звіт про фінансові результати
7	№2-кдс	Ж	Консолідований звіт про власний капітал
8	№ 3-кдс	З	Консолідований звіт про фінансові результати
9	№ 4-кдс	К	Консолідований звіт про рух грошових коштів

Завдання 2

На підставі наведених у табл. 2 даних, складіть баланс Державного бюджету України.

Таблиця 2

Вихідні дані для розв'язання задачі

Показники	Значення показників, млрд грн
1	2
Фінансовий результат	-1522,99
Поточні зобов'язання	126,91
Грошові кошти та їх еквіваленти розпорядників бюджетних коштів та державних цільових фондів у рахунках в установах банків	67,96
Довгострокові фінансові інвестиції	512,64
за наданими кредитами	2,12
за внутрішніми розрахунками	0,17
Довгострокова дебіторська заборгованість	153,35
за цінними паперами	1541,77
за кредитами	540,54
інші довгострокові зобов'язання	50,01

Завдання 3

На підставі наведених у табл. 3 даних визначте проміжні та підсумкові показники Звіту про рух грошових коштів Державного бюджету: а) чистий рух коштів від операційної діяльності; б) чистий рух коштів від інвестиційної діяльності; в) чистий рух коштів від фінансової діяльності; г) загальний чистий рух коштів за звітний період.

Таблиця 3

Вихідні дані про рух грошових коштів за 2020 рік

Показники	Значення показників, млрд грн
Податкові надходження	799,78
Неподаткові надходження	136,03
Витрати на виконання бюджетних програм	309,75
Трансферти	498,54
Надходження від продажу фінансових інвестицій	0,55
Надходження від повернення кредитів	7,30
Отримання позик	425,70
Сплата відсотків	119,93
Погашення позик	345,21

Проблемні питання для обговорення

1. Назвіть види бюджетної звітності.
2. Яка мета складання звітності про виконання державного та місцевих бюджетів?
3. Яку звітність складають органи Державної казначейської служби України?
4. Чи встановлені терміни складання звітності про виконання державного бюджету та місцевих бюджетів?
5. Назвіть квартальні та річні форми звітності про виконання Державного та місцевих бюджетів.
6. Які органи надають звітність про виконання місцевих бюджетів?
7. Охарактеризуйте класифікаційні ознаки бюджетної звітності.
8. Що означає термін «Консолідована фінансова звітність»?
9. Охарактеризуйте порядок надання звітності про виконання бюджету вищим виконавчим органом.
10. Як здійснюється процедура розгляду і затвердження звітів про виконання бюджетів?

ТЕМА 8. КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ БЮДЖЕТУ

8.1. Роль і місце фінансового контролю в бюджетному менеджменті

Бюджетний контроль - це різновид державного фінансового контролю, спрямований на забезпечення доцільності, законності, достовірності та раціональності дій учасників бюджетного процесу під час складання, розгляду, затвердження, виконання, внесення змін та звітування про виконання бюджетів усіх рівнів.

є особливим видом управлінської діяльності, спрямованим на виявлення відхилень у формуванні та використанні централізованого фонду грошових коштів, а також своєчасне прийняття коригувальних та превентивних заходів

ОСНОВНА МЕТА БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ - перевірка своєчасності та повноти надходження коштів до бюджету, а також їхнього цільового та ефективного використання.

ЗАВДАННЯ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ

→ дотримання процедури складання, розгляду і затвердження бюджету, а також його виконання

→ дотримання бюджетного законодавства

→ контроль за правильністю формування дохідної частини бюджету

→ перевірка ефективності й цільового використання бюджетних коштів і коштів позабюджетних фондів

→ контроль за правильністю ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності

→ контроль за реалізацією механізму міжбюджетних відносин

ПРИНЦИПІВ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ

об'єктивності та обґрунтованості (результати бюджетного контролю базуються на даних і фактах, підтверджених документально)

неупередженості (органи, уповноважені на здійснення бюджетного контролю, у своїх діях мають керуватися державними інтересами, дотримуватися професійної етики і не зловживати наданими їм повноваженнями)

регулярності (контрольні дії мають проводитися регулярно з чітко визначеною періодичністю)

неперервності (не має бути жодної бюджетної операції, яка б не охоплювалась контролем)

раптовості (контрольні дії мають проводитися раптово без попередження)

єдності (реалізується завдяки єдиній правовій базі та єдиним стандартам у сфері здійснення бюджетного контролю)

гласності (органи, уповноважені на здійснення бюджетного контролю, забезпечують доступність його результатів)

відповідальності (уповноважені на здійснення бюджетного контролю органи і посадові особи несуть відповідальність за свої дії або бездіяльність у процесі здійснення бюджетного контролю)

Об'єктом бюджетного контролю є грошові потоки при формуванні й використанні централізованих грошових фондів держави і місцевих органів самоврядування, а саме: доходи бюджетів, видатки бюджетів, розрахунки за борговими зобов'язаннями, результати виконання бюджету, доходи та видатки бюджетних установ, міжбюджетні трансферти та ін.

Предметом бюджетного контролю є всі стадії бюджетного процесу.

На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами відповідно до законодавства (Бюджетний кодекс України, стаття 19)

Суб'єкт бюджетного контролю - це орган чи особа, які відповідно до визначених законодавством повноважень мають право здійснювати бюджетний контроль

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ

– оцінка управління бюджетними коштами (в т. ч. проведення державного фінансового аудиту)

– правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової й бюджетної звітності

– досягнення економії бюджетних коштів, їхнього цільового використання, ефективності й результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень

– проведення аналізу та оцінки стану фінансової та господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів

– запобігання порушенням бюджетного законодавства та забезпечення інтересів держави у процесі управління об'єктами державної власності

– обґрунтованість планування надходжень і витрат бюджету

Бюджетний контроль є важливою складовою бюджетного менеджменту, одним із найнеобхідніших атрибутів держави, найважливішою умовою належного функціонування громадянського суспільства.

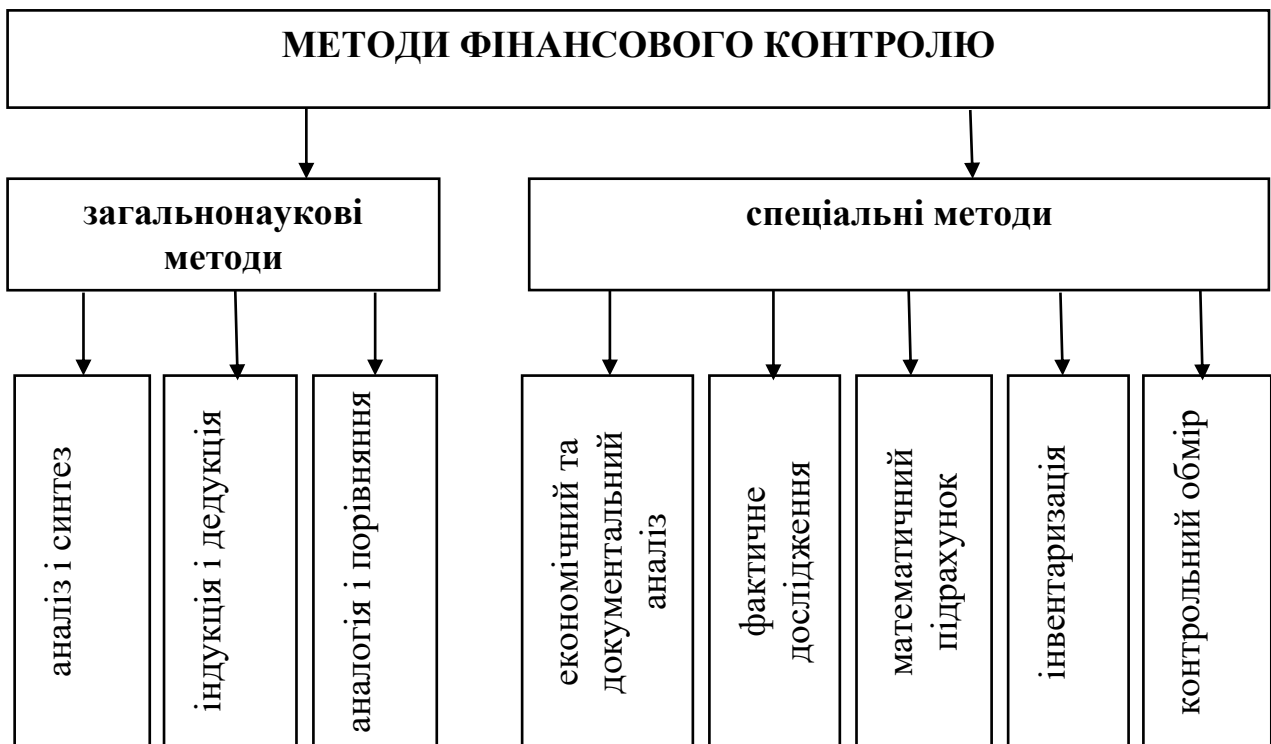
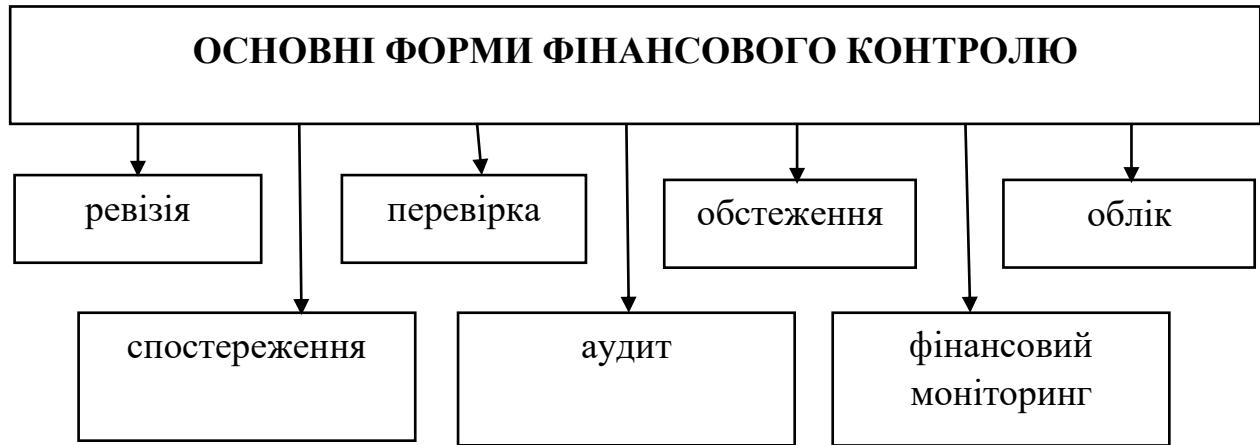
Особлива специфіка цього виду управлінської діяльності дозволяє активно запобігати порушенням бюджетної дисципліни, нераціональному та нецільовому використанню бюджетних коштів

8.2. Види, форми і методи бюджетного контролю

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ

Форма фінансового контролю – це зовнішнє вираження та організація контрольних дій, спрямованих на виконання функцій фінансового контролю

Вибір форм і методів залежить від того, які цілі та завдання стоять перед контролюючим органом, а також від специфіки діяльності підконтрольного суб'єкта та від інших умов.

8.3. Органи бюджетного контролю

Бюджетний контроль реалізується через систему органів бюджетного контролю, яка: по-перше, є елементом загальної структури контрольних органів держави; по-друге, важливою складовою бюджетного механізму, за допомогою якого держава реалізує свою бюджетну політику.

Склад органів бюджетного контролю залежить від структури фінансового апарату держави, яка визначається державним устроєм і функціями державних органів, закріпленими в Конституції України. За ознаками ініціювання й здійснення контролю виокремлюють суб'єктів, що здійснюють загальний і спеціалізований бюджетний контроль.

До суб'єктів загального контролю належать ті органи державної влади й управління, які є ініціаторами та виконавцями контролю, у тому числі в бюджетній сфері.

Бюджетний кодекс України Стаття 109. Повноваження Верховної Ради України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

Верховна Рада України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства у процесі

- 1) розгляду Бюджетної декларації
- 2) розгляду проекту та прийняття закону про Державний бюджет
- 3) внесення змін до закону про Державний бюджет України
- 4) виконання закону про Державний бюджет України
- 5) розгляду річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України
- 6) використання кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій

Бюджетний кодекс України Стаття 109. Повноваження Верховної Ради України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

До повноважень Комітету Верховної Ради України з питань бюджету належать:

1) підготовка питання щодо Бюджетної декларації та попередній розгляд проекту закону про Державний бюджет України

2) надання до поданих на розгляд Верховної Ради України законопроектів висновків щодо їх впливу на показники бюджету та відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини

3) попередній розгляд річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України та підготовка проекту рішення щодо цього звіту для розгляду Верховною Радою України

4) попередній розгляд інформації Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Казначейства України, інших центральних органів виконавчої влади про стан виконання закону про Державний бюджет України протягом відповідного бюджетного

5) взаємодія з Рахунковою палатою (включаючи попередній розгляд висновків і пропозицій Рахункової палати щодо результатів контролю за дотриманням бюджетного законодавства)

Комітети Верховної Ради України беруть участь у попередньому розгляді питання щодо Бюджетної декларації та проекту закону про Державний бюджет України, а також попередньо розглядають питання про виконання Державного бюджету України (включаючи висновки і пропозиції Рахункової палати щодо результатів контролю за дотриманням бюджетного законодавства) в частині, що віднесена до компетенції комітетів

Бюджетний кодекс України Стаття 110. Повноваження Рахункової палати з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

До повноважень Рахункової палати належить здійснення контролю за надходженням та використанням коштів Державного бюджету України, у тому числі за утворенням, обслуговуванням і погашенням державного боргу, ефективністю управління коштами державного бюджету, використанням коштів місцевих бюджетів у частині трансфертів, що надаються з державного бюджету, а також за надходженням закріплених за місцевими бюджетами загальнодержавних податків і зборів або їх частки та за використанням коштів місцевих бюджетів у частині видатків

Рахункова палата за підсумками кожного кварталу подає Верховній Раді України висновки про стан виконання закону про Державний бюджет України, а також пропозиції щодо усунення порушень, виявлених у звітному бюджетному періоді

Бюджетний кодекс України Стаття 111. Повноваження Міністерства фінансів України та місцевих фінансових органів з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

Міністерство фінансів України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу як щодо державного бюджету, так і місцевих бюджетів, якщо інше не передбачено законодавством України

Місцеві фінансові органи здійснюють контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу щодо місцевих бюджетів

Бюджетний кодекс України Стаття 112. Повноваження Казначейства України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

До повноважень Казначейства України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить здійснення контролю за:

1) веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного бюджету та місцевих бюджетів, крім випадку, передбаченого у статті 78 БКУ, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності

2) бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету

3) відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету

4) відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми

5) відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням

Казначейство України в межах своїх повноважень забезпечує організацію та координацію діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ та контроль за виконанням ними своїх повноважень шляхом оцінки їх діяльності

Бюджетний кодекс України Стаття 113. Повноваження органів державного фінансового контролю з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

До повноважень органів державного фінансового контролю з контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить здійснення контролю за:

1) цільовим, ефективним та результативним використанням коштів державного бюджету та місцевих бюджетів (включаючи проведення державного фінансового аудита)

2) цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), одержаних під державні (місцеві) гарантії

3) достовірністю визначення потреби в бюджетних коштах при складанні планових бюджетних показників

4) відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми

4¹) відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів довгострокових зобов'язань за енергосервісом затвердженим в установленому порядку умовам закупівлі енергосервісу

5) веденням бухгалтерського обліку, а також складанням фінансової і бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету

6) станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудита у розпорядників бюджетних коштів

Бюджетний кодекс України Стаття 114. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних місцевих рад з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

Верховна Рада Автономної Республіки Крим та відповідні місцеві ради з контролю за дотриманням бюджетного законодавства здійснюють:

1) контроль за виконанням рішення про місцевий бюджет

2) інші повноваження, передбачені БКУ, законом про Державний бюджет України та рішенням про місцевий бюджет

Бюджетний кодекс України Стаття 115. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних місцевих рад з контролю за дотриманням бюджетного законодавства

Контроль за відповідністю бюджетному законодавству показників затверджених бюджетів, розпису бюджету, кошторисів бюджетних установ та інших документів, які використовуються у бюджетному процесі, здійснюється:

1) Радою міністрів Автономної Республіки Крим - щодо бюджетів місцевого самоврядування та районних бюджетів Автономної Республіки Крим

2) обласними державними адміністраціями - щодо бюджетів місцевого самоврядування та районних бюджетів

3) міськими державними адміністраціями в містах Києві та Севастополі - щодо районних у цих містах бюджетів

4) виконавчими органами міських рад - щодо бюджетів районів у містах

8.4. Порядок проведення ревізії роботи фінансових органів щодо складання і виконанню бюджету

Ревізія – форма фінансового контролю, що пов’язана із повним, всебічним, комплексним, системним та об’єктивним обстеженням фінансово-господарської діяльності підконтрольного суб’єкта. Це є система контрольних дій, при якій за певний період і згідно з затвердженою програмою перевіряється відповідний суб’єкт на предмет економічної ефективності його фінансово-господарської діяльності, законності, достовірності і доцільності, ефективності господарських і фінансових операцій.

КЛАСИФІКАЦІЯ РЕВІЗІЙ

1) **за джерелами інформації**: документальні (включають в себе лише перевірку різних фінансових документів, у тому числі рахунків, платіжних відомостей, ордерів, чеків, звітів, кошторисів) та фактичні (досліджується вся сукупність сторін фінансово-господарської діяльності) ревізії

2) **за способом призначення**: планові (заходи фінансового контролю здійснюються на основі річних планів) та позапланові (призначаються на підставі розпоряджень керівника контрольного органу, а також за мотивованим зверненням правоохоронних органів, скаргами, заявами і зверненнями громадян)

3) **за критерієм досліджуваного періоду**: фронтальні, або повні, (перевіряється вся фінансова діяльність підконтрольного суб’єкта за якийсь певний цільний період часу) і вибіркові, або часткові, (перевіряється фінансово-господарська діяльність тільки за якийсь певний короткий проміжок часу)

4) **за ступенем охоплення**: комплексні (перевіряється фінансова діяльність підконтрольного суб’єкта в різних сферах і, як правило, у них беруть участь ревізори одночасно декількох контролюючих органів) і тематичні (проводиться обстеження якої-небудь однієї сфери фінансової діяльності підконтрольного суб’єкта)

Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами

(Постанова КМУ від 20.04.2006 р. № 550, редакція від 24.11.2021 р.)

Інспектування полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю і проводиться у формі ревізії, яка повинна забезпечувати виявлення фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб

У ході підготовки до ревізії посадовими особами органу державного фінансового контролю складається в двох примірниках програма ревізії, в якій визначаються найменування об'єкта контролю, тема, період та питання, що підлягають ревізії відповідно до компетенції органу державного фінансового контролю. Програма затверджується керівником органу державного фінансового контролю чи його заступником

Строк проведення ревізії в межах визначеної Законом тривалості продовжується за рішенням керівника органу державного фінансового контролю, а понад визначену Законом тривалість - за рішенням суду на строк, що не перевищує 15 робочих днів для планової виїзної ревізії та 5 - для позапланової виїзної ревізії

Результати ревізії оформляються актом, який складається на паперовому носії державною мовою і повинен мати наскрізну нумерацію сторінок.

Виявлені допущені об'єктом контролю порушення законодавства, контроль за дотриманням якого віднесено до компетенції органу державного фінансового контролю, фіксуються в констатуючій частині акта ревізії з обов'язковим посиланням на норми законів чи інших нормативно-правових актів, які порушено, та зазначенням винних у їх допущенні осіб

Практичні завдання

Завдання 1

Місцевим органом влади були допущені такі порушення чинного бюджетного законодавства:

- 1) визначення недостовірних обсягів бюджетних коштів при плануванні бюджетних показників;
- 2) планування надходжень або витрат місцевого бюджету, не віднесених до таких Бюджетним Кодексом чи законом про Державний бюджет України;
- 3) порушення встановленого порядку або термінів розгляду проекту та прийняття рішення про місцевий бюджет;
- 4) прийняття рішення про місцевий бюджет із порушенням вимог Бюджетного Кодексу чи закону про Державний бюджет України;
- 5) порушення вимог Бюджетного Кодексу щодо затвердження державного бюджету (місцевого бюджету) з дефіцитом.

Визначте види відповідальності, що може бути застосована до відповідальних осіб.

Завдання 2

Розпорядником бюджетних коштів були допущені такі порушення чинного бюджетного законодавства:

- 1) взяття зобов'язань без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених Бюджетним Кодексом чи законом про Державний бюджет України;
- 2) порушення порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань;
- 3) порушення вимог Бюджетного Кодексу при здійсненні попередньої оплати за товари, роботи та послуги за рахунок бюджетних коштів, а також порушення порядку і термінів здійснення такої оплати;
- 4) нецільове використання бюджетних коштів;
- 5) порушення встановлених вимог щодо застосування бюджетної класифікації;
- 6) порушення встановлених вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджетів.

Визначити види відповідальності, що може бути застосована до відповідальних осіб.

Проблемні питання для обговорення

1. Визначте функції органів державного фінансового контролю в процесі бюджетного планування.
2. Що являє собою бюджетний контроль?
3. Хто є суб'єктами загального контролю?
4. Які органи забезпечують муніципальний бюджетний контроль і в чому полягають їх функції?
5. Назвіть основні форми фінансового контролю.

6. Назвіть методи фінансового контролю та як вони застосовуються в бюджетному процесі.

7. Визначте зміст і завдання попереднього, поточного і наступного бюджетного контролю.

8. Охарактеризуйте роль Рахункової палати при здійсненні контролю за дотриманням бюджетного законодавства

9. Що таке громадський бюджетний контроль і наскільки він розвинений в Україні?

10. Охарактеризуйте повноваження органів державного фінансового контролю з контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

ТЕМА 9. СВІТОВИЙ ДОСВІД БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

9.1. Світовий досвід бюджетного менеджменту

Бюджетний процес – врегульована нормами бюджетного права діяльність законодавчих і виконавчих органів державної влади та місцевого самоврядування зі складання проекту бюджету, розгляду і затвердження, виконання, а також складання, розгляду й затвердження звіту про виконання бюджету.

Бюджетний процес у зарубіжних країнах має певні особливості, що зумовлено формою державного устрою, формою правління та рівнем економічного розвитку держави. У країнах із континентальною системою права бюджет приймається у вигляді єдиного акта, у країнах англосакського права приймаються окремі законодавчі акти

Період, протягом якого діє бюджет, вважається бюджетним періодом. Бюджетний період не у всіх державах збігається з календарним, проте практично в усіх країнах охоплює близько 12 місяців. Наприклад, в Австрії, Аргентині, Вірменії, Бельгії, Болгарії, Бразилії, Німеччині, Ірландії, Китаї, Польщі, Росії, Сирії, Франції, Швейцарії бюджетний рік триває з 1 січня по 31 грудня; у Великобританії, Канаді, Данії, Індії, Ізраїлі, Японії – з 1 квітня по 31 березня наступного року; в Австралії, Норвегії, Пакистані, Швеції – з 1 червня по 31 травня наступного року; у США, Таїланді – з 1 жовтня по 30 вересня наступного року. Таке незбігання з календарним роком зумовлене історичними традиціями, пов'язаними з термінами скликання парламенту, а також збору урожаю, від якого тривалий час у минулому залежали доходи бюджету держави

9.2. Організація бюджетного процесу в зарубіжних країнах

Бюджетування є фінансово-управлінською технологією сучасного бюджетного менеджменту, яка потребує найбільш ефективного витрачання обмежених бюджетних коштів в умовах вибору альтернатив фінансування. Нова технологія бюджетного менеджменту базується на концепції нового державного менеджменту та означена поняттям «бюджетування, орієнтоване на результат»

Бюджетування, орієнтоване на результат, як частина глобальної концепції управління за результатами у державному секторі має 60-річну історію

Переваги та ризики різних моделей впровадження середньострокового бюджетування, орієнтованого на результат

Модель	Ризики	Переваги
«Зверху вниз»	Обмежена можливість досягнення результатів	Реформування відбувається за ініціативою згори
	Централізоване нав'язування обмежень може призводити до їхнього саботажу	Наявність уніфікованого методологічного підходу до проведення реформи
	Висока вартість збору великої кількості інформації	Наявність необхідної інформації для ухвалення рішень у центрі
	Низький рівень підтримки з боку міністерств і відомств, поява для них негативних стимулів	Значні можливості для координації та моніторингу процесу реформ
«Знизу вверх»	Інерційність реформи у зв'язку з відсутністю ініціативи на нижчестоящих управлінських рівнях	Гнучкість та адаптивність процесу реформування
	Тривалість і трудомісткість підготовки реформи	Можливість планування реформи з урахуванням думки міністерств і відомств
	Складність координації процесу реформування та можливість порушення послідовності етапів реформи	Залучення субнаціональних органів влади до розробки та проведення реформи
	Недостатній обсяг інформації в центрі	Стимулювання самостійності міністерств і відомств у ході реформи

Залежно від типу державного устрою, форми правління, наявності парламентської більшості, що підтримує ідею бюджетної реформи, рівня децентралізації податково-бюджетних повноважень місцевих органів влади, у зарубіжних державах склалися різні стратегії бюджетних реформ, які можна умовно об'єднати у три групи

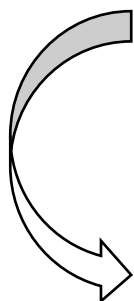
1. Форсована (радикальна) стратегія реформування передбачає найбільш швидке та повномасштабне здійснення бюджетної реформи, спрямованої на кардинальний перегляд функцій і масштабів громадського сектору. Особливе становище в цьому разі мають Нова Зеландія, Великобританія і Австралія – парламентські монархії, реформування бюджетного процесу в яких характеризувалося акцентом на приватизацію державних функцій та запозиченні ринкових принципів і методів у державному управлінні

2. Стратегію активної трансформації вибрали держави, що здійснювали широкомасштабну бюджетну реформу з помітним відставанням за темпами її реалізації від форсованої. Лідерами цієї групи країн на початку 1990-х рр. стали США, Канада, Данія, Нідерланди й Ірландія. Основною метою реформи було підвищення ефективності функціонування адміністративної та бюджетної систем за допомогою корпоративних інструментів управління без радикального скорочення масштабів громадського сектору, який у цих країнах був традиційно незначним.

3. Стратегія поступової трансформації передбачає покрокове реформування бюджетного процесу шляхом впровадження бюджетування за результатами, у тому числі за допомогою пілотних проектів у різних міністерствах і відомствах. Реформування бюджету спрямоване на підвищення ефективності бюджетної системи з метою підтримки масштабного громадського сектору. До цієї групи реформаторів належать Німеччина, Норвегія, Фінляндія, Швейцарія, Швеція, Франція, Японія

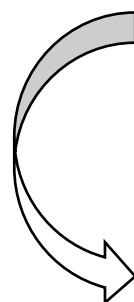
9.3. Бюджетне планування та прогнозування у світовій практиці

Практика зарубіжних країн підтверджує, що успішний розвиток перспективного бюджетного планування забезпечується:

- 1) наявністю системи пріоритетних цілей державного розвитку, відповідно до яких будується діяльність органів влади та розподіляються бюджетні кошти;
- 2) надійною системою середньострокового (довгострокового) прогнозування;
- 3) чітким розмежуванням повноважень між гілками, рівнями й окремими органами державної влади з формування державної політики та розробки бюджетних проектів;
- 4) системним застосуванням інструментів бюджетного планування;
- 5) стабільним і комплексним нормативно-правовим регулюванням

Аналіз міжнародного досвіду бюджетного планування дозволяє виокремити такі функції, що виконуються перспективними бюджетними планами:

- 1) прогноз наслідків прийняття рішень у межах бюджетної політики;
- 2) інструмент проведення середньострокової бюджетної стратегії;
- 3) засіб посилення прозорості та ефективності розподілу бюджетних ресурсів;
- 4) інструмент забезпечення стабільності та наступності бюджетної політики.

Необхідність перспективного бюджетного планування (на період 3–5 років) є загально визнаною в зарубіжних країнах. Так, в Австралії, Іспанії, Швеції перспективне бюджетне планування охоплює чотири роки, фінансовий план у Новій Зеландії розробляється на три роки, в США і Німеччині бюджетні проектування розраховуються на п'ятирічний період

Термін «**бюджетне прогнозування**» у перекладі з англійської мови («budgetary forecasting») означає обґрунтоване припущення, що базується на реальних розрахунках про напрями розвитку бюджету, можливі стани його доходів і витрат у майбутньому, засоби і терміни досягнення цих станів. Це невід’ємна частина бюджетного процесу, база бюджетного планування. Прогноз будується на ретельному вивченні інформації про стан бюджету на заданий момент; визначенні відповідно до виявлених закономірностей різних варіантів досягнення запланованих бюджетних показників; знаходженні в результаті аналізу найкращого варіанта розвитку бюджетних відносин.

У світовій практиці для складання бюджетних прогнозів використовуються два підходи: генетичний і нормативно-цільовий

Кожна держава з урахуванням специфіки національної економіки та державних фінансів використовує певні підходи у бюджетному прогнозуванні, постійно удосконалюючи його методи в мінливих умовах як усередині країни, так і у світовій фінансовій системі

9.4. Світовий досвід організації бюджетного контролю

Бюджетний контроль – самостійний вид державного фінансового контролю, що здійснюється у бюджетній сфері діяльності держави та територіальних утворень. Бюджетний контроль є діяльністю уповноважених державних і місцевих фінансових органів з формування та виконання відповідних бюджетів і державних позабюджетних фондів з метою дотримання законності його суб’єктами на всіх стадіях бюджетного процесу для ефективного виконання державою й територіальними утвореннями своїх функцій і завдань

У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ РОЗРІЗНЯЮТЬ ТРИ СИСТЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ:

- 1) централізована система бюджетного контролю у вигляді єдиної структури;
- 2) децентралізована система бюджетного контролю у вигляді відокремлених центральних органів бюджетного контролю та територіальних контрольно-рахункових органів, утворених з метою здійснення контролю в адміністративно-територіальних одиницях держави;
- 3) змішана система бюджетного контролю, за якої в державі паралельно існують центральні контрольні органи, їхні територіальні підрозділи та регіональні або муніципальні рахункові органи, створені на місцях територіальною владою; як правило, органи бюджетного контролю існують в різних гілках влади (законодавчій, виконавчій, судовій)

ТРИ МОДЕЛІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ

1) парламентський контроль

2) адміністративний контроль

3) судовий контроль

Важливу роль у здійсненні бюджетного контролю відіграють вищі органи фінансового контролю (ВОФК). Відповідно до Лімської декларації засадничих принципів контролю (прийнята IX Конгресом Міжнародної організації найвищих органів фінансового контролю (INTOSAI) в м. Лімі (Перу) в 1977 р.), в Україні та інших державах світу почали створюватися найвищі контрольні органи фінансового контролю, головною функцією яких є зовнішній контроль за управлінням державними фінансовими ресурсами та державною власністю у порядку, встановленому національним законодавством

Практичні завдання

Завдання 1.

Заповніть таблицю:

Основні форми побудови бюджетних систем у світі

Країни-представники	Характеристика групи
Федеративні держави – Австралія, Канада, США; унітарні – Великобританія та Японія	?
Країни Північної Європи, а саме Данія, Норвегія, Швеція і Фінляндія	?
Федеративні держави Західної Європи, а саме Австрія, Німеччина, Швейцарія	?
Бельгія, Франція, Греція, Італія, Нідерланди, Португалія, Іспанія	?

Завдання 2.

Дослідити управління бюджетним процесом в розвинутих країнах (у вигляді презентації, на власний вибір одну із запропонованих країн):

- 1) Франція.
- 2) Німеччина.
- 3) США.
- 4) Великобританія.
- 5) Канада.
- 6) Польща.
- 7) власний вибір країни.

Проблемні питання для обговорення

1. Проблема бюджетного планування на рівні ЄС?
2. Хто такі "п'ятеро мудреців"?
3. Коли розпочинається фінансовий рік в більшості штатів Америки?
4. Скільки днів має парламент Франції на затвердження бюджету?
5. Назвіть переваги та ризики впровадження середньострокового бюджетування, орієнтованого на результат
6. Для яких держав характерна модель «зверху вниз»? Що вона означає?
7. Для яких держав характерна модель «знизу вверх»? Що вона означає?
8. За Маастрихтськими Критеріями, який допустимий відсоток державного боргу від ВВП?
9. Чим відрізняється управління бюджетним процесом в Україні від управління бюджетом у інших країнах?
10. Досвід яких країн є можливим до застосування в Україні?

ТЕМА 10.
БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ
АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

10.1. Суть, завдання та процедура бюджетного фінансування АПК України

Аграрна політика - курс та система заходів, спрямованих на інтенсивний розвиток продуктивних сил села, вдосконалення або докорінну зміну існуючих там форм власності, на поліпшення умов життя й побуту його мешканців, на забезпечення сировиною промисловості та ін.

Аграрна політика держави є важливим складовим елементом соціально-економічної політики держави і передбачає наукове обґрунтування стратегії і тактики розвитку аграрних відносин, економічне обґрунтування шляхів розвитку села.

Специфіка сільськогосподарського виробництва вимагає виваженої державної політики протекціонізму. У більшості країн з ринковою економікою основною метою такої політики є: підтримка прибутковості сільськогосподарських товаровиробників і стабільної економічної ситуації в галузі, забезпечення продовольчої безпеки, конкурентоздатних товаровиробників у міжнародному розподілі праці, упередження негативних процесів міграції тощо.

Ефективне використання бюджетних коштів потребує адекватної довгострокової стратегії розвитку аграрного сектору економіки, концентрації фінансових ресурсів бюджетів усіх рівнів на реалізацію пріоритетних напрямів аграрної політики держави

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АПК

- підтримку основної діяльності сільськогосподарських підприємств. Пріоритетами цього повинні бути: виробництво продукції рослинництва і тваринництва, що забезпечують продовольчу безпеку країни; продуктів дитячого харчування та для окремих соціально незахищених верств населення;
- підтримку інвестиційної діяльності - за такими пріоритетами: відтворення ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств до рівня, що забезпечує їх конкурентоспроможність; створення сучасної виробничої інфраструктури (меліоративних систем, підприємств з переробки та зберігання сільськогосподарської продукції, систем зв'язку тощо); створення інтеграційних формувань за участю промислового, банківського капіталу, інституційних та індивідуальних інвесторів; розвиток нових виробництв на основі місцевих ресурсів і сировини;
- підтримку інноваційного розвитку галузі - в першу чергу, селекції у рослинництві та тваринництві, впровадження сучасних технологій, підготовка кваліфікованих кадрів для села, виробництво нових видів продукції та розширення їх асортименту, розвиток освіти й аграрної науки;
- підтримку розвитку територій та аграрного ринку, що включає наступні пріоритети: розвиток на селі підприємств соціальної інфраструктури, створення умов для закріплення молоді на селі, будівництво транспортних комунікацій, розвиток інфраструктури аграрного ринку.

Поліпшення умов фінансування сільськогосподарського виробництва потребує здійснення заходів макроекономічного характеру щодо стимулювання розширення ємності внутрішнього продовольчого ринку, підвищення купівельної спроможності населення. Це зумовлено ще й тим, що більшість видів товарної сільськогосподарської продукції належить до товарів соціального призначення, для яких встановлено більш жорсткі нормативи обмежень і державного регулювання

10.2. Ефективність та результативність бюджетного фінансування АПК України

Державна підтримка фінансового забезпечення аграрної сфери у 2020 р. та стратегія на 2021-2023 рр.

Перелік програм	Фінансування, млрд. грн.			
	2020	2021	2022	2023
Підтримка галузі тваринництва	1	3,636	3,427	3,368
Підтримка заходів в АПК (кредити, страхування)	1,2	2,253	2,138	2,166
Здешевлення компенсації техніки та обладнання вітчизняного виробництва	1	0,957	1,127	1,330
Розвиток фермерства	0,477	0,727	0,772	0,943
Підтримка садівництва, виноградарства, хмелярства	0,400	0,414	0,471	0,636
Підтримка виробництва нішевих культур (продовольча безпека)	-	0,295	0,295	0,295
Картоплярство	-	8,442	8,480	8,988

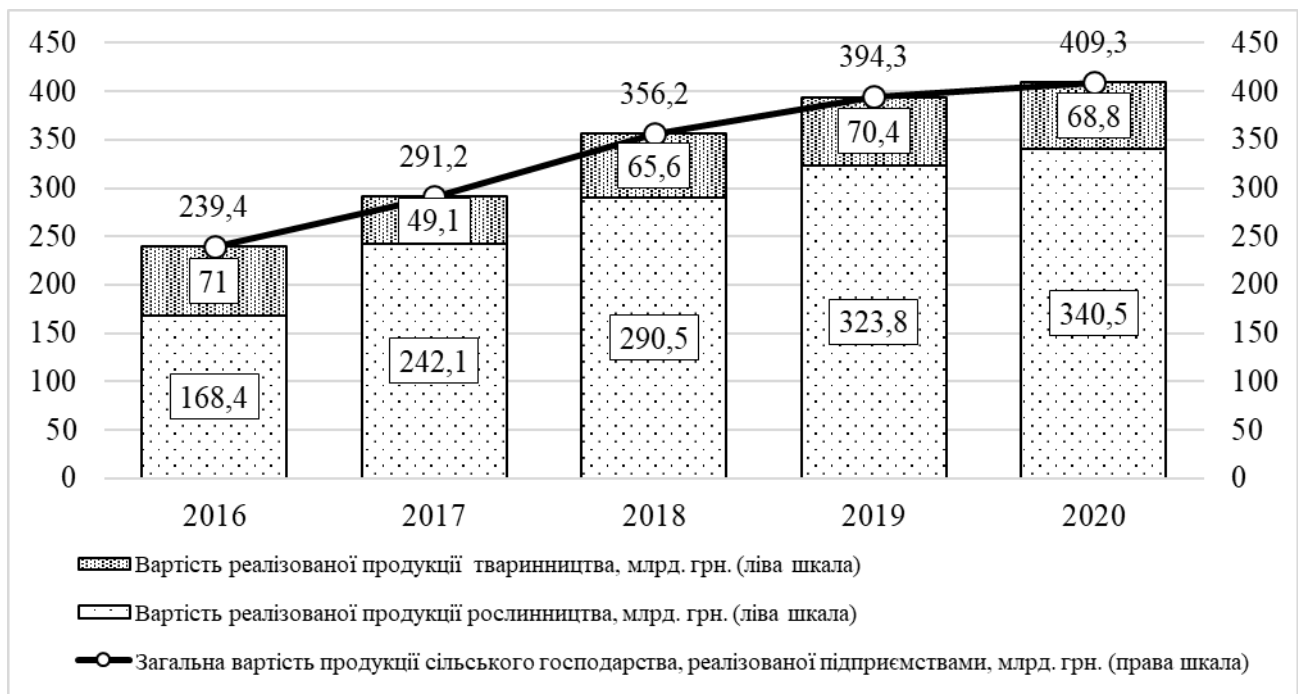

Рис. 1. Динаміка вартості продукції АПК, реалізованої підприємствами рослинництва і тваринництва у 2016–2020 рр.

Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств надається:

(Постанова КМУ «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств»)

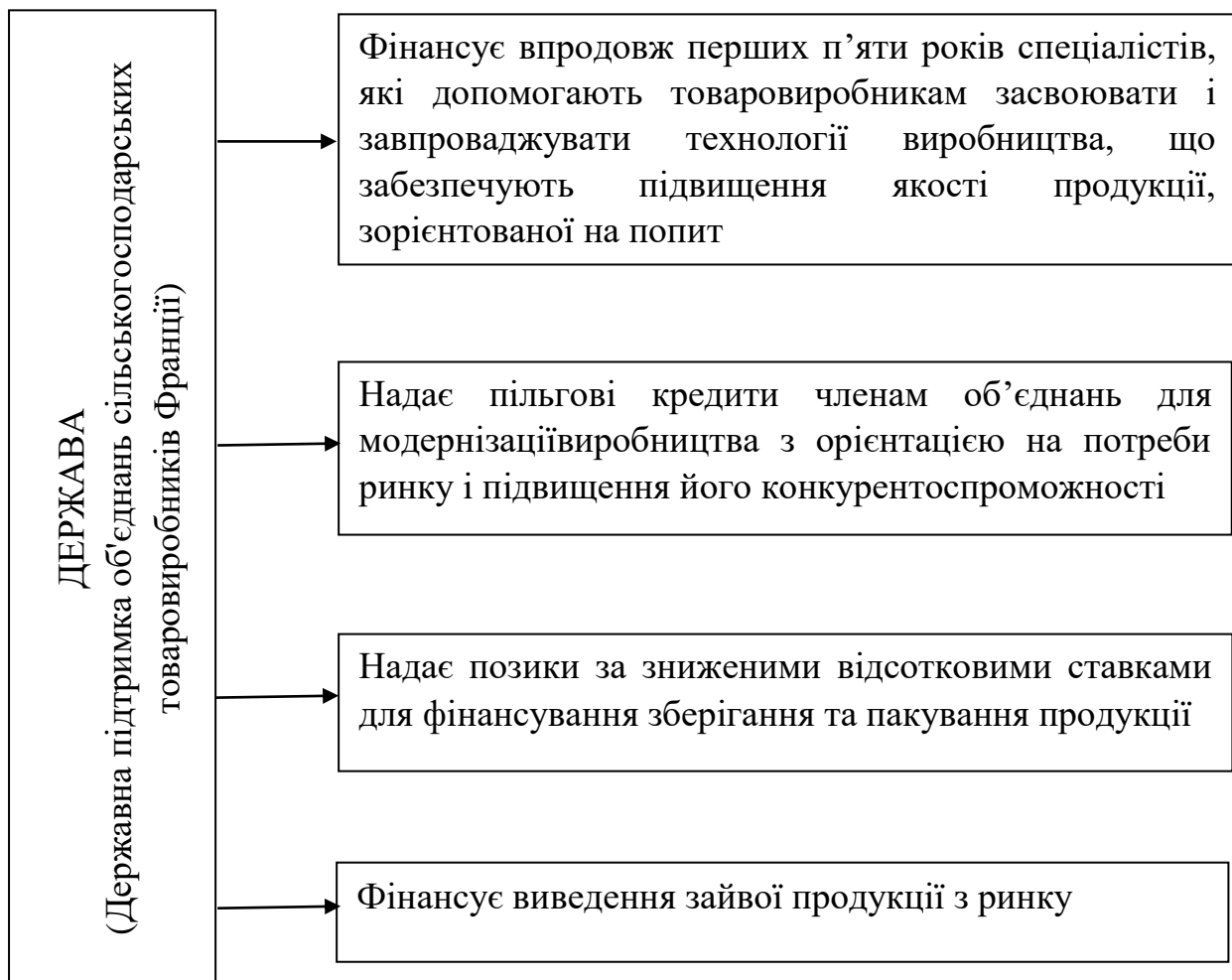
- 1) фермерському господарству, яке має чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній рік до 20000000 гривень, у власності та/або користуванні якого перебувають землі сільськогосподарського призначення; зареєстрованому в поточному році фермерському господарству, у власності та/або користуванні якого перебувають землі сільськогосподарського призначення, незалежно від обсягу чистого доходу (виручки);*
- 2) сільськогосподарському кооперативу, до складу якого входять одне і більше фермерських господарств, які відповідають вимогам, зазначеним у підпункті 1 цього пункту, а інші - фізичні особи, у власності та/або користуванні кожної з яких перебувають землі сільськогосподарського призначення або тварини, ідентифіковані та зареєстровані відповідно до законодавства.*

Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств надається одержувачам за такими напрямками:

- часткова компенсація вартості насіння сільськогосподарських рослин вітчизняного виробництва, закупленого у фізичних осіб - підприємців та юридичних осіб, які здійснюють виробництво та/або його реалізацію (далі - часткова компенсація вартості насіння);*
- часткова компенсація витрат, пов'язаних з наданими сільськогосподарськими дорадчими послугами;*
- фінансова підтримка сільськогосподарських кооперативів;*
- часткова компенсація вартості придбаної сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва;*
- бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) - новоствореним фермерським господарствам;*
- бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) для фермерських господарств (крім новостворених);*
- здешевлення кредитів;*
- спеціальна бюджетна дотація за утримання корів молочного напряму продуктивності фермерському господарству, у власності якого перебуває від п'яти корів, ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства.*

10.3. Зарубіжний досвід бюджетного фінансування АПК

Державне управління АПК за кордоном здійснюється через певний механізм, що складається з важелів і стимулів з відповідним законодавчо-нормативним забезпеченням. Можливість функціонування сучасного сільського господарства вирішальною мірою визначається умовами державного фінансування (цінового і бюджетного), оподаткування. З цією метою держава використовує податкові пільги, державні пільгові податкові і кредитні ставки, виплату державних дотацій, компенсацій і субсидій, створення сприятливого інвестиційного клімату в країні, регламентацію граничного рівня цін, якості продукції (через систему сертифікації, ліцензування, державного контролю), проведення природоохоронних заходів і розвиток соціальної сфери за рахунок державних ресурсів. Така практика досить поширена за кордоном.

10.4. Перспективи розвитку державної фінансової підтримки розвитку АПК України

ПРОГРАМА ДЕРЖДОПОМОГИ НА 2022 РІК

1. Часткова компенсація вартості сільгосптехніки;
2. Фінансова підтримка заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів;
3. Фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства;
4. Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств на 2022 рік (субсидія на одиницю оброблюваних угідь, дотація за утримання корів);
5. Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств (часткова компенсація витрат на надані дорадчі послуги, фінансова підтримка фермерських господарств на поворотній основі, доплата на користь застрахованих осіб-членів/голови СФГ ЄСВ, фінансова підтримка новостворених ФГ для отримання с/г дорадчих послуг);
6. Державна підтримка розвитку тваринництва та переробки с/г продукції (відшкодування вартості закуплених племінних тварин, бджіл, сперми та ембріонів);
7. Державна підтримка розвитку тваринництва та переробки с/г продукції (відшкодування вартості тваринницьких об'єктів (до 50% вартості, спеціальна бюджетна дотація за наявні бджолосім'ї);
8. Державна підтримка розвитку тваринництва та переробки с/г продукції (спеціальна бюджетна дотація за утримання кізочок, козематок, ярок, вівцематок, спеціальна бюджетна дотація за приріст поголів'я корів власного відтворення);
9. Державна підтримка нішевих культур;
10. Державна підтримка розвитку картоплярства;
11. Державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції (страхування посівів озимої пшениці з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків);
12. Державна підтримка використання меліорованих земель;
13. Розвиток скотарства;
14. Державна підтримка садівництва (трудомістких галузей);
15. Державна програма підтримки садівництва (підтримка малих та середніх виробників до 20га, компенсація до 50% вартості інвестицій на гектар);

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ТВАРИННИЦТВА У 2021 РОЦІ

1) Дотація за наявні бджолосім'ї - надається на безповоротній основі юридичним особам, фізичним особам-підприємцям та фізичним особам, які є власниками бджолосімей, за наявні в поточному році від 10 до 300 бджолосімей, у розмірі 200 гривень за бджолосім'ю. Максимальний розмір дотації становить 60 000 гривень одному отримувачу

2) Відшкодування вартості закуплених племінних тварин, бджіл, сперми та ембріонів - надається юридичним особам та фізичним особам-підприємцям незалежно від організаційно-правової форми та форми власності за закуплені ними вітчизняні або імпортовані племінні тварини, бджоли, сперму та ембріони у розмірі – до 80 % вартості (без податку на додану вартість), але не більше ніж:

- за племінні телиці, нетелі, корови – 50 400 грн за голову;
- за племінні свинки та кнурці – 16 000 грн за голову;
- за племінні вівцематки, барани, ярки – 17 600 грн за голову;
- за племінні козематки, цапи, кізочки, цапки – 17 600 грн за голову;
- за сперму бугаїв/кнурів – 160 грн за дозу (не більше 3-х доз на голову ВРХ та 5 доз на голову свиней), сексована – 480 грн за дозу не більше 1-ї дози на голову;
- бджоли – бджолопакети – 800 грн, бджоломатки – 160 грн;
- за ембріони ВРХ – 800 грн за одну штуку.

3) Відшкодування вартості об'єктів - надається юридичним особам незалежно від організаційно-правової форми та форми власності і фізичним особам-підприємцям у тому числі сімейним фермерським господарствам у розмірі до 50 % вартості, а сільськогосподарським кооперативам в розмірі до 70 % вартості.

4) Компенсація вартості об'єктів, профінансованих за рахунок банківських кредитів - надається тільки тим суб'єктам господарювання, які отримували таку компенсацію у 2018 - 2019 роках у розмірі 25 % обсягу залучених кредитних коштів на період кредитування до 5 років.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ТВАРИННИЦТВА У 2021 РОЦІ

5) Відшкодування вартості об'єктів із зберігання та переробки зерна - надаватиметься сільськогосподарським товаровиробникам юридичним особам, основною діяльністю яких є постачання сільськогосподарських товарів/послуг, вироблених ними на власних або орендованих основних засобах, причому питома вага вартості сільськогосподарських товарів/послуг становить не менше 75 відсотків вартості всіх товарів, поставлених ними за попередній податковий (звітний) рік, новоутвореним сільськогосподарським товаровиробникам, які провадять господарську діяльність менш як 12 календарних місяців, за результатами кожного окремого звітного періоду на безповоротній основі в розмірі до 50 % вартості.

6) Дотація за утримання кіз та овець - надається юридичним особам незалежно від організаційно-правової форми та форми власності та фізичним особам - підприємцям, зокрема сімейним фермерським господарствам, які є власниками кіз та овець, за кожну наявну станом на 1 січня 2021 року ідентифіковану та зареєстровану в установленому порядку кізочку, козематку, ярку, вівцематку в розмірі 1000 гривень за одну голову.

7) Дотація за приріст поголів'я корів – надається суб'єктам господарювання, які є юридичними особами і власниками корів, за кожну наявну прирощену корову власного відтворення, на яку збільшено основне стадо станом на 1 липня поточного року порівняно з наявним поголів'ям корів станом на 1 січня поточного року в розмірі 30 000 гривень за одну голову.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА САДІВНИЦТВА У 2021 РОЦІ

1. Суб'єктам господарювання, які закладають плодово-ягідні насадження, виноградники та хмільники, бюджетні кошти надаються на безповоротній основі для компенсації витрат (без урахування податку на додану вартість), здійснених у період з 1 жовтня попереднього року по 30 вересня поточного року на:

1) придбання садивного матеріалу плодово-ягідних культур, винограду та хмелю - у розмірі до 80 відсотків здійснених витрат (після проведення ними садіння або ремонту насаджень);

2) проведення робіт та придбання матеріалів для спорудження шпалер і встановлення систем краплинного зрошення - у розмірі до 50 відсотків здійснених витрат (після завершення монтажних робіт);

3) закупівлю техніки, механізмів та обладнання (зокрема іноземного виробництва, які не виробляються в Україні) для проведення технологічних операцій у виноградарстві, садівництві і хмелярстві згідно із затвердженим Мінагрополітики переліком такої техніки, механізмів та обладнання, - у розмірі до 30 відсотків їх вартості.

2. Суб'єктам господарювання - виробникам плодів, ягід, винограду та хмелю, які провадять сільськогосподарську діяльність з обробки, переробки та/або консервації плодів, ягід, винограду та хмелю, бюджетні кошти надаються на безповоротній основі для компенсації до 50 відсотків вартості (без урахування податку на додану вартість):

1) нового будівництва та реконструкції холодильників для зберігання плодів, ягід, столових сортів винограду та хмелю власного виробництва, цехів первинної переробки винограду, плодів та ягід власного виробництва, об'єктів із заморожування плодово-ягідної продукції;

2) придбання ліній товарної обробки плодів та ягід, автоматизованих ліній з висушування плодів, ягід та хмелю власного виробництва, ліній з переробки плодів, ягід та технічних сортів винограду власного виробництва на соки, пюре, виноматеріали після завершення пусконаладжувальних робіт.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ФЕРМЕРСТВА У 2021 РОЦІ

- фермерському господарству, яке має чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній рік до 20 000 000 гривень, у власності та/або користуванні якого перебувають землі сільськогосподарського призначення;
- зареєстрованому в поточному році фермерському господарству, у власності та/або користуванні якого перебувають землі сільськогосподарського призначення, незалежно від обсягу чистого доходу (виручки).

Підтримка надається через уповноважений банк, що підписав з Мінагрополітики Меморандум про загальні засади співробітництва, Український державний фонд підтримки фермерських господарств, структурні підрозділи облдержадміністрацій, що забезпечують виконання функцій з питань агропромислового розвитку.

Фінансова підтримка надається одержувачам за такими напрямками:

Часткова компенсація витрат фермерським господарствам, пов'язаних з наданими сільськогосподарськими дорадчими послугами (крім новостворених)
(у розмірі 90 відсотків вартості, але не більше ніж 10 000 гривень).

Фінансова підтримка новостворених фермерських господарств для отримання сільськогосподарських дорадчих послуг
(надається один раз у розмірі, що не перевищує 36 000 гривень, за умови попередньо укладеного до кінця поточного бюджетного періоду договору та на підставі акта/актів виконаних робіт).

Бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) - новоствореним фермерським господарствам
(Фермерські господарства протягом перших трьох років після створення (реєстрації в ЄДР) можуть отримати бюджетну субсидію на одиницю оброблюваних угідь (1 га). Субсидія надаватиметься один раз на рік виключно для провадження сільськогосподарської діяльності в розмірі 5 000 грн на 1 га, але не більше 100 000 грн.)

Спеціальна бюджетна дотація за утримання корів усіх напрямів продуктивності фермерському господарству, у власності якого перебуває від п'яти корів, ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства
(надається на безповоротній основі одержувачам, у власності яких перебуває від п'яти корів, ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства за кожен наявну станом на 1 липня поточного року корову в розмірі 5 000 гривень, але не більше 250 000 грн)

Урядова програма здешевлення сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва у 2021 році

Одержувачами бюджетних коштів є юридичні особи та фізичні особи - підприємці, основною діяльністю яких є постачання сільськогосподарських товарів (за визначенням, наведеним у пункті 2.15 статті 2 Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України”), вироблених ними на власних або орендованих основних засобах, за умови, що питома вага вартості таких сільськогосподарських товарів становить **не менше 75 відсотків** вартості всіх товарів, поставлених такими юридичними та фізичними особами протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів сукупно, а новоутворених сільськогосподарських товаровиробників, які провадять господарську діяльність менш як 12 календарних місяців, - за результатами кожного окремого звітного періоду.

Розмір компенсації

25 відсотків вартості (без урахування податку на додану вартість) за придбані техніку та обладнання, які на момент здійснення через уповноважений банк оплати на їх придбання були включені до переліку, розміщеного на офіційному веб-сайті Мінекономіки.

Обмеження у отриманні компенсації

10 тисяч розмірів мінімальної заробітної плати протягом бюджетного року, встановленої на 1 січня відповідного року, на одного виробника сільськогосподарської продукції (у т. ч. пов’язаних із ним осіб).

Бюджетні кошти спрямовуються на забезпечення сільськогосподарських товаровиробників вітчизняною технікою та обладнанням для агропромислового комплексу шляхом здійснення часткової компенсації вартості техніки та обладнання, що закуплені у вітчизняних виробників та/або їх дилерів.

Вимоги до учасників

- не мати порушених справ про банкрутство, не бути банкрутами, не перебувати на стадії ліквідації;
- не мати на перше число місяця, в якому буде прийматись рішення щодо здійснення виплат, простроченої більше ніж 6 місяців заборгованість з платежів, контроль за справлянням яких покладено на органи ДПС.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОСЛИННИЦТВА У 2021 РОЦІ

Субсидія на 1 гектар гречки

Субсидії надаються отримувачам на безповоротній основі в межах бюджетних призначень, передбачених у державному бюджеті на поточний рік, у розрахунку на один гектар оброблюваних угідь, на яких вирощувалась гречка, (за винятком післязубісних культур), у розмірі до 5000 гривень на один гектар, але не більше ніж на 300 гектарів оброблюваних угідь одним отримувачем.

Дотація на 1 гектар загиблих посівів

Дотація надається на безповоротній основі сільськогосподарським товаровиробникам — юридичним особам незалежно від організаційно-правової форми та форми власності та фізичним особам — підприємцям в розмірі до 4700 гривень на 1 гектар повністю втрачених (загиблих) посівів, але не більше 50 гектарів посівів на одного отримувача (для кожного випадку надзвичайної ситуації).

Дотація виплачується один раз на рік отримувачам, які є власниками зазначених посівів сільськогосподарських культур.

Отримувачу надається дотація за повністю втрачені (загиблі) посіви, якщо пошкодження мало місце в період з 1 жовтня попереднього року до 30 вересня поточного року.

Картоплярство (будівництво картоплекховищ та цехів переробки)

Державна підтримка надається сільськогосподарським товаровиробникам — юридичним особам незалежно від організаційно-правової форми, основною діяльністю яких є вирощування картоплі та/або виробництво продуктів переробки власно вирощеної картоплі.

Бюджетні кошти спрямовуються на надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам на безповоротній основі в межах бюджетних призначень, передбачених у державному бюджеті на поточний рік для компенсації до 50 відсотків вартості (без урахування податку на додану вартість) нового будівництва холодильників для зберігання власно вирощеної картоплі (картоплекховищ), цехів первинної переробки власно вирощеної картоплі, побудованих і прийнятих в експлуатацію.

Постанови КМУ від 11.10.2021 №1070 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам, які використовують меліоровані землі»

Мета - забезпечення розвитку зрошуваного землеробства для підвищення ефективності сільського господарства в умовах змін клімату, стимулювання збільшення площ меліорованих земель та збільшення валового виробництва сільськогосподарських культур.

Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам, які використовують меліоровані землі передбачено механізм надання державної підтримки сільгосптоваровиробникам, що провадять сільськогосподарську діяльність на землях сільськогосподарського призначення із застосуванням гідротехнічної меліорації, процедуру подання документів, їх розгляд комісією, прийняття рішення щодо виплати бюджетної дотації та механізм спрямування коштів, а також дозволить посилити контроль за дотриманням законодавства при наданні державної підтримки.

Отримувачі бюджетних коштів - сільськогосподарські товаровиробники, що провадять сільськогосподарську діяльність на землях сільськогосподарського призначення із застосуванням гідротехнічної меліорації.

Державна підтримка надається у вигляді бюджетної дотації сільгосптоваровиробникам на безповоротній основі у розмірі до **25 відсотків вартості витрат** (без урахування податку на додану вартість), здійснених відповідно до затвердженої в установленому порядку проектної документації, але не більше як:

- 7500 гривень на 1 гектар оброблюваних угідь для зрошення дощуванням без урахування вартості поливної техніки;
- 19500 гривень на 1 гектар оброблюваних угідь для зрошення дощуванням з урахуванням вартості поливної техніки;
- 18750 гривень на 1 гектар оброблюваних угідь для краплинного зрошення.

Практичні завдання

Завдання 1.

Визначити прибуток та рентабельність реалізованій продукції. Чи потребує фірмерське господарство фінансової підтримки з боку держави?

Таблиця

Види продукції	Грошові надходження, грн.	Повна собівартість, грн.	Прибуток, збиток, грн.	Рівень рентабельності, %
Озима пшениця		112540		
Цукровий буряк		735451		
Картопля		614258		
Молоко				

Завдання 2.

Розрахувати показники:

- Питому вагу окремих видів продукції;
- Рівень спеціалізації господарства
- Чи потребує фірмерське господарство фінансової підтримки з боку держави

Назва продукції	Показники	
	Товарна продукція, всього, грн.	Питома вага, %
Зерно	936145	?
Соняшники	245171	?
Цукрові буряки	905654	?
Картопля	408233	?
Овочі	97655	?
Молоко	1090445	?
Яловичина	378265	?
Свинина	876522	?
Всього по господарству	?	100

Проблемні питання для обговорення

1. Наведіть основні причини необхідності бюджетного фінансування аграрної сфери.
2. Охарактеризуйте основні критерії визначення суми фінансування на аграрний сектор
3. Охарактеризуйте напрями та етапи виділення бюджетних коштів на аграрний сектор.
4. Назвіть основні недоліки в системі фінансування аграрного сектору.
5. Опишіть механізм бюджетного фінансування аграрної сфери зарубіжних країн.
6. Який досвід бюджетного фінансування аграрної сфери зарубіжних країн можна застосувати в Україні?
7. Що собою являють прямі бюджетні виплати сільськогосподарським товаровиробникам?
8. Що є основними інструментами реалізації програмних цілей в аграрній сфері?
9. Як здійснювалась державна підтримка АПК в 2019-2021 рр.?
10. Які заходи щодо поліпшення ситуації у сфері аграрного сектору передбачається здійснити 2022 та 2023 роках.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Верховна Рада України: офіційний сайт. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку: монографія/ Лисяк Л.В., Качула С.В., Роменська К.М. та ін.; за ред. Л.В. Лисяк. Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. 396 с.
5. Бюджетна система: навчальний посібник. С.В.Качула, Г.Є.Павлова, Л.В.Лисяк, О.В.Добровольська, Л.І. Катан Дніпро: Монолит, 2021. 332с.
6. Бюджетний менеджмент : підруч. / за ред. В. Г. Дем'янишина, Г. Б. Погрішук. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 532 с.
7. Бюджетний менеджмент : навчальний посібник. І.М. Титарчук, Ю.В.Негода. Київ: ЦП «КОМПРИНТ». 2014. 305 с.
8. Державна казначейська служба України: офіційний сайт. URL: <http://www.treasury.gov.ua>
9. Добровольська О.В. Фінансове забезпечення стану та розвитку кооперативного руху аграрної сфери України. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». Київ, 2016. Вип. 249. С.191-199.
10. Добровольська О.В. Фінансове забезпечення природного агровиробництва: теорія, методологія, практика: монографія. Дніпро: Монолит, 2018. 292 с.
11. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм за 2015 - 2021 роки. Дніпропетровська обласна державна адміністрація, 2022. URL: <https://adm.dp.gov.ua/gromadyanam/pamyatki-ta-poradi/byudzhet/zvit-pro-viikonannya-rasportiv-byudzhethnih-program>
12. Кабінет Міністрів України: офіційний сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
13. Качула С.В. Державна фінансова політика соціального розвитку: монографія; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 423 с.
14. Качула С.В. Середньострокові пріоритети бюджетної політики соціального розвитку суспільства. Науковий погляд: економіка та управління. 2019. №1 (63). С. 193–200.
15. Качула С.В., Буштін А.А. Особливості формування доходів та прибутку сільськогосподарських підприємств. Агросвіт. 2021. № 21-22. С. 57-62
16. Козьменко С.М., Качула С.В. Соціальні програми як інструмент бюджетної політики людського розвитку та оцінка їх ефективності. Проблеми і перспективи економіки та управління. Чернігів: ЧНТУ, 2020. № 4 (24). 2020. С. 74-87. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/228147>
17. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія; Акад. фін. управління. Київ : ДННУ АФУ, 2009. - 594 с.
18. Лисяк Л.В., Качула С.В., Абдін А.В. Бюджетна політика у сфері видатків в координатах соціального розвитку. Світ фінансів. 2020. № 4 (65). С.39-55 URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/view/84>
19. Лисяк Л.В., Качула С.В., Біневич Ю. О. Зміни доходів та видатків місцевих бюджетів в процесі фінансової децентралізації: досвід ЄС в українських

реаліях. Інвестиції: практика та досвід. 2021. №1. С.22-29. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7278&i=3>

20. Методика здійснення порівняльного аналізу ефективності бюджетних програм, які виконуються розпорядниками коштів місцевих бюджетів (Лист МФУ від 13.02.2013 року № 31-05010-14-8/4651). URL: https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/metodyka_zdiysnennya_porivnyalnogo_analizu.pdf

21. Міністерство аграрної політики та продовольства України: офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka>

22. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. URL: <http://minfin.gov.ua>

23. Про бюджетну класифікацію : наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. № 11 (зі змінами) URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16737440>.

24. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 02.12.2021 № 1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>

25. Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету : Наказ Міністерства фінансів України від 12.03.2012 р. № 333. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12>.

26. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм: наказ Міністерства фінансів України від 17.05.2011 року №608. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0608201-11#Text>

27. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами : Наказ Міністерства фінансів України від 22.12.2012 р. № 1407 (із змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13>.

28. Про затвердження Порядку формування Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів : Наказ Міністерства фінансів України від 22.12.2011 р. № 1691 (із змінами). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0033-12/paran16#n16>

29. Фінанси : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Л. В. Лисяк, С.В.Качула, Д.А.Міщенко, Л.О.Міщенко; за ред. д-ра екон. наук, проф., акад. АЕН України Л. В. Лисяк] ; Ун-т мит. справи та фінансів. - Дніпро : Акцент, 2017. 297 с.

30. Халатур С. М., Павлова Г. Є., Качула С.В., Сітало Л. О. Антикризове управління малим бізнесом як запорука забезпечення фінансової стратегії та ефективності агровиробництва. Агросвіт. 2022. № 2. С. 10-17

31. Чугунов І.Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку. Київ: КНТЕУ, 2021. 532 с.

32. Hrabchuk O., Kachula S., Lysiak L., Zarutskaya H. Monetary processes peculiarities during the crisis and adjustment of monetary policy. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2021. Vol.6 (41). PP. 4-16 <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/issue/view/55>

33. Dobrovolska O. Contemporary paradigm of sustainable development: the evolution of formation and development. Environmental Economics. 2018. 9(1), P. 69–82. doi:10.21511/ee.09(1).2018.06

34. Dobrovolska O., Barannyk L., Taranenko V., Koriahina T., Rybalchenko L. Personal income tax as a tool for implementing state social policy. Investment Management and Financial Innovations. 2021. Vol. 18 (2), P. 287-297. [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18\(2\).2021.23](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18(2).2021.23)

35. Dobrovolska, O., Moskalenko, S., Kucher, G, Skoryk, H., & Mudra, Y. (2022). To the problem of public management of financial and economic security of Ukraine in the conditions of the Covid-19 pandemic. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(42), 335–341. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.42.2022.3728>
36. Kachula S., Zhytar M., Sidelynkova L., Perchuk O., Novosolova O. The Relationship between Economic Growth and Banking Sector Development in Ukraine. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2022.Vol. 19. PP. 222-230 <https://wseas.com/journals/articles.php?id=1456>
37. Katkova T., Tkachova N., Kyivska K., Dobrovolska O., & Redko K. (2022). To the problem of improving the mechanisms of state governance of economic security in the conditions of reformation changes: foreign experience. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(42), 324–334. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.42.2022.3707>
38. Khalatur, S.; Masiuk, Y.; Kachula, S.; Brovko, L.; Karamushka, O.; Shramko, I. 2021. Entrepreneurship development management in the context of economic security, *Entrepreneurship and Sustainability Issues* 9(1): 558-573. [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.9.1\(35\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.9.1(35))
39. Katan L., Dobrovolska O., Espejo J.M.R. Economic growth and environmental health: a dual interaction. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. 16(3). P. 219–228. doi: 10.21511/ppm.16(3).2018.18
40. Katan L., Dobrovolska O., Espejo J.M.R. Structural modeling of the financial support for the Ukrainian agricultural sector. *Investment management and financial innovations*. 2018. Vol. 15. Issue 3. P. 199–211. [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15\(3\).2018.17](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15(3).2018.17)
41. Lysiak L, Kachula S., Hrabchuk O., Filipova M., Kushnir A. Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine. *Public and Municipal Finance*. 2020. 9/1. PP. 48-59. [http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09\(1\).2020.05](http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09(1).2020.05)
42. Lysiak L, Kachula S., Hrabchuk O., Ziuzin V. Development of corporate social responsibility and financing of social programs: regional aspect. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research - Magnanimitas*. 11/1(XV). 2021. pp. 73-82. <http://www.magnanimitas.cz/11-01-xv>
43. Lysiak L. Kacula S., Kushnir A., Datsenko V., Tereshchenko T. Assessment of Financial Sustainability of Local Budgets in the Budget Management System Using Kohonen Maps. *Universal Journal of Accounting and Finance*, Vol. 9, No. 6, pp. 558 - 1570, 2021. DOI: 10.13189/ujaf.2021.090633
44. Lysiak L., Kachula S., Zarutskaya H., Hrabchuk O., Petrova Y. Diversification of sources of financing higher education: the experience of reform in European countries. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research - Magnanimitas*. 12/01-XXV. 2022. PP. 143-147. <http://www.magnanimitas.cz/12-01-xxv>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Глосарій

(Бюджетний кодекс України, стаття 2 Визначення основних термінів)

Бюджет - план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;

Бюджети місцевого самоврядування - бюджети сільських, селищних, міських територіальних громад, а також бюджети районів у містах (у разі утворення районних у місті рад);

Бюджетна класифікація - єдине систематизоване згрупування доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів;

Бюджетна програма - сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій;

Бюджетна пропозиція - документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції до Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для досягнення цілей державної (регіональної) політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, та показників їх досягнення, на підставі відповідних орієнтовних граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету на середньостроковий період;

Бюджетна система України - сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права;

Бюджетне асигнування - повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження;

Бюджетне зобов'язання - будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому;

Бюджетне зобов'язання за державними деривативами - бюджетне зобов'язання, згідно з яким необхідно здійснити видатки на виплати за державними деривативами відповідно до умов їх розміщення протягом поточного бюджетного періоду та/або в майбутніх;

Бюджетне призначення - повноваження головного розпорядника бюджетних коштів, надане цим Кодексом, законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), яке має кількісні, часові і цільові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування;

Бюджетний запит - документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції до проекту бюджету на плановий бюджетний період з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для виконання покладених на нього функцій на середньостроковий період, на підставі відповідних граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету;

Бюджетний процес - регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства;

Бюджетні кошти (кошти бюджету) - належні відповідно до законодавства надходження бюджету та витрати бюджету;

Бюджетні установи - органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими;

Боргове зобов'язання - зобов'язання позичальника перед кредитором за кредитом (позикою), що виникло внаслідок розміщення (емісії) боргових цінних паперів та/або укладання кредитних договорів;

Видатки бюджету - кошти, спрямовані на виконання бюджетних програм, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування;

Витрати бюджету - видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів;

Власні надходження бюджетних установ - надходження, отримані в установленому порядку бюджетними установами як плата за надання послуг, виконання робіт та цільових заходів, гранти, дарунки та благодійні внески, а також надходження від реалізації в установленому порядку продукції чи майна

та іншої діяльності;

Гарантійне зобов'язання - зобов'язання гаранта повністю або частково виконати боргові зобов'язання суб'єкта господарювання - резидента України перед кредитором у разі невиконання таким суб'єктом його зобов'язань за кредитом (позикою), залученим під державну чи місцеву гарантію;

Гарантований Автономною Республікою Крим, обласною радою чи міською територіальною громадою борг - загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено місцевими гарантіями;

Гарантований державою борг - загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями;

Головні розпорядники бюджетних коштів - бюджетні установи в особі їх керівників, які відповідно до статті 22 цього Кодексу отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень;

Державне запозичення - операції, пов'язані з отриманням державою кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування державного бюджету;

Державний борг - загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення;

Державний інвестиційний проект - інвестиційний проект, що реалізується шляхом державного інвестування в об'єкти державної власності з використанням державних капітальних вкладень та/або кредитів (позик), залучених державою або під державні гарантії;

Державні капітальні вкладення - капітальні видатки державного бюджету (надання кредитів з державного бюджету), що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів державної власності, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік;

Дефіцит бюджету - перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету);

Довгострокове зобов'язання за енергосервісом - зобов'язання за енергосервісним договором розпорядника бюджетних коштів, в оперативному управлінні або господарському віданні якого знаходиться об'єкт, щодо якого здійснюється закупівля енергосервісу, відповідно до якого необхідно здійснити

платежі протягом майбутніх та/або поточного бюджетних періодів у межах суми скорочення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (порівняно з видатками, які були б здійснені за відсутності енергосервісу);

Доходи бюджету - податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ);

Єдиний казначейський рахунок - рахунок, відкритий центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів (далі - Казначейство України), у Національному банку України для обліку коштів та здійснення розрахунків у системі електронних платежів Національного банку України, на якому консолідуються кошти державного та місцевих бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, кошти інших клієнтів, які відповідно до законодавства знаходяться на казначейському обслуговуванні (включаючи кошти, зараховані на єдиний рахунок).

Закон про Державний бюджет України - закон, який затверджує Державний бюджет України та містить положення щодо забезпечення його виконання протягом бюджетного періоду;

Залишок бюджетних коштів - обсяг коштів відповідного бюджету, розпорядників та одержувачів бюджетних коштів цього бюджету на кінець звітного періоду;

Інвестиційний проект - комплекс заходів, визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється з використанням коштів державного та/або місцевих бюджетів чи шляхом надання державних та/або місцевих гарантій;

Квazăфіскальні операції - операції органів державної влади і місцевого самоврядування, Національного банку України, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, суб'єктів господарювання державного і комунального секторів економіки, що не відображаються у показниках бюджету, але можуть призвести до зменшення надходжень бюджету та/або потребувати додаткових витрат бюджету в майбутньому;

Кошторис - основний плановий фінансовий документ бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень;

Кредитування бюджету - операції з надання коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, внаслідок чого виникають зобов'язання перед бюджетом (надання кредитів з бюджету), та операції з повернення таких коштів до бюджету (повернення кредитів до бюджету). Для цілей цього Кодексу до кредитів з бюджету також належать бюджетні позички та фінансова допомога з бюджету на поворотній основі;

Майно бюджетної установи - майно (у значенні, наведеному в Цивільному кодексі України), що належить до державної чи комунальної власності та закріплене за бюджетною установою відповідно до законодавства;

Міжбюджетні трансферти - кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого;

Міське запозичення - операції з отримання до бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету чи бюджету міської територіальної громади кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету чи бюджету міської територіальної громади;

Місцеві бюджети - бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування;

Місцевий борг - загальна сума боргових зобов'язань Автономної Республіки Крим, обласної ради чи міської територіальної громади з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок місцевого запозичення;

Місцевий фінансовий орган - установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції з складання прогнозів місцевих бюджетів, складання, виконання місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету. Для цілей цього Кодексу орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань фінансів віднесено до місцевих фінансових органів;

Надходження бюджету - доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів;

Обслуговування державного (місцевого) боргу - операції щодо здійснення плати за користування кредитом (позикою), сплати комісій, штрафів та інших платежів, пов'язаних з управлінням державним (місцевим) боргом. До таких операцій не належить погашення державного (місцевого) боргу;

Одержувач бюджетних коштів - суб'єкт господарювання, громадська чи інша організація, яка не має статусу бюджетної установи, уповноважена

розпорядником бюджетних коштів на здійснення заходів, передбачених бюджетною програмою, та отримує на їх виконання кошти бюджету;

Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету - органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування, уповноважені здійснювати контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів, інших надходжень бюджету;

Паспорт бюджетної програми - документ, що визначає мету, завдання, напрями використання бюджетних коштів, відповідальних виконавців, результативні показники та інші характеристики бюджетної програми відповідно до бюджетного призначення, встановленого законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), та цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів;

Платіж - виконання бюджетних, боргових, гарантійних чи податкових зобов'язань, що виникли в поточному або попередніх бюджетних періодах;

Погашення державного (місцевого) боргу - операції з повернення позичальником кредитів (позик) відповідно до умов кредитних договорів та/або розміщення (емісії) боргових цінних паперів;

Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі - метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу;

Проект бюджету - проект плану формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, що здійснюються органами державної влади (органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування) протягом бюджетного періоду, який є невід'ємною частиною проекту закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет);

Профіцит бюджету - перевищення доходів бюджету над його видатками (з урахуванням різниці між поверненням кредитів до бюджету та наданням кредитів з бюджету);

Рішення про місцевий бюджет - нормативно-правовий акт Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної місцевої ради, виданий в установленому порядку, що затверджує місцевий бюджет та визначає повноваження відповідно Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації або виконавчого органу місцевого самоврядування здійснювати виконання місцевого бюджету протягом бюджетного періоду;

Розпис бюджету - документ, в якому встановлюється розподіл доходів,

фінансування бюджету, повернення кредитів до бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації;

Розпорядник бюджетних коштів - бюджетна установа в особі її керівника, уповноважена на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань, довгострокових зобов'язань за енергосервісом, середньострокових зобов'язань у сфері охорони здоров'я та здійснення витрат бюджету;

Середньострокове зобов'язання за договорами на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг - зобов'язання відповідно до укладених договорів (контрактів) за напрямами використання коштів, визначеними пунктами 1 і 2 частини третьої статті 24-2 цього Кодексу, згідно з яким необхідно здійснити платежі протягом поточного бюджетного періоду та/або середньострокового періоду в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України, та обсягу коштів державного дорожнього фонду (за такими напрямами), визначеного Бюджетною декларацією та/або програмними документами економічного і соціального розвитку;

Середньострокове зобов'язання у сфері охорони здоров'я - зобов'язання центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, за напрямами використання бюджетних коштів, закупівля за якими здійснюється спеціалізованими організаціями, які здійснюють закупівлі, та/або зобов'язання особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, в частині доведеного до неї переліку напрямів використання бюджетних коштів, у тому числі за договором керованого доступу, укладеним відповідно до законодавства, здійснити платежі протягом поточного бюджетного періоду та/або середньострокового періоду для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я;

Субвенції - міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції;

Тимчасово вільні кошти єдиного казначейського рахунку та валютних рахунків бюджету - обсяг коштів, що обліковуються на рахунках у Казначействі України, відволікання яких не призведе до втрати платоспроможності бюджетів (спроможність своєчасно і в повному обсязі здійснювати платежі та розраховуватися за всіма зобов'язаннями) та виникнення заборгованості протягом періоду, на який передбачається розміщення таких коштів на депозитах або шляхом придбання державних цінних паперів і спрямування на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, загального фонду державного бюджету та Пенсійного

фонду України з подальшим їх поверненням до кінця поточного бюджетного періоду;

Умовні зобов'язання - потенційні зобов'язання бюджету, що підтверджуються лише після настання чи ненастання певних подій у майбутньому;

Управління бюджетними коштами - сукупність дій учасника бюджетного процесу відповідно до його повноважень, пов'язаних з формуванням та використанням бюджетних коштів, здійсненням контролю за дотриманням бюджетного законодавства, які спрямовані на досягнення цілей, завдань і конкретних результатів своєї діяльності та забезпечення ефективного, результативного і цільового використання бюджетних коштів;

Управління державним (місцевим) боргом - сукупність дій, пов'язаних із здійсненням запозичень, обслуговуванням і погашенням державного (місцевого) боргу, інших правочинів з державним (місцевим) боргом, що спрямовані на досягнення збалансованості бюджету та оптимізацію боргового навантаження;

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості - гарантований державою в межах наявних бюджетних коштів рівень фінансового забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів;

Фінансування бюджету - надходження та витрати бюджету, пов'язані із зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), зміна залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету;

Фіскальні ризики - чинники (включаючи умовні зобов'язання та квазіфіскальні операції), що можуть призводити до зменшення надходжень бюджету та/або потребувати додаткових витрат бюджету, відповідно спричинити збільшення дефіциту бюджету та державного (місцевого) боргу порівняно з плановими бюджетними показниками.

ДОДАТОК Б

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИРІШЕННЯ ДЕЯКИХ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

ТЕМА 4. БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

Завдання 1

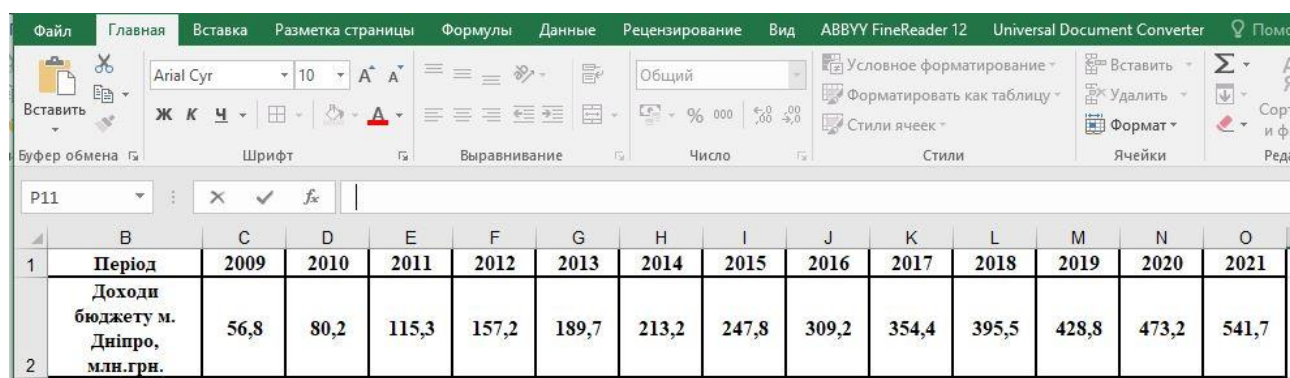
Зробити прогноз доходів м. Дніпро на 2025 рік. Опишіть отримане рівняння і якісні показники прогнозу. Динаміка доходів району наведена у (табл. 1).

Метод екстраполяції (трендів). Студенти повинні засвоїти, що метод ґрунтується на визначенні бюджетних показників на основі встановлення стійкої динаміки їх розвитку. Розрахунок бюджетних показників цим методом здійснюється на основі досягнутого в попередньому періоді рівня розвитку і його коригування на відносно стабільний розвиток країни. У процесі щорічного бюджетного планування екстраполяцію використовують як допоміжний засіб для попередніх розрахунків, оскільки цей метод має значні недоліки.

Для побудови прогнозу за допомогою метода екстраполяції потрібно зібрати попередні статистичні данні прогнозуючого показника. Чим більше динамічний ряд, тим точніший прогноз (потрібно зібрати данні не менш ніж за п'ять років). Зібрані данні потрібно розташувати у вигляді (табл. 1).

Таблиця 1

Доходи бюджету м. Дніпро у 2009-2021 рр.

В	С	Д	Е	Ф	Г	Н	І	Ј	К	Л	М	Н	О	
1	Період	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
2	Доходи бюджету м. Дніпро, млн.грн.	56,8	80,2	115,3	157,2	189,7	213,2	247,8	309,2	354,4	395,5	428,8	473,2	541,7

Встановивши курсор у правому куту таблиці, тягнемо її вправо. В таблиці виникають прогнозні показники. В меню, натиснувши клавішу «майстер діаграм» вибираємо вид діаграми (краще вибирати гістограму). Потім, натиснувши в верхній строчці меню клітину «діаграма», вибираємо лінію

тренду і встановлюємо якісні показники прогнозу (рівняння і коефіцієнт детермінації) (рис. 1).

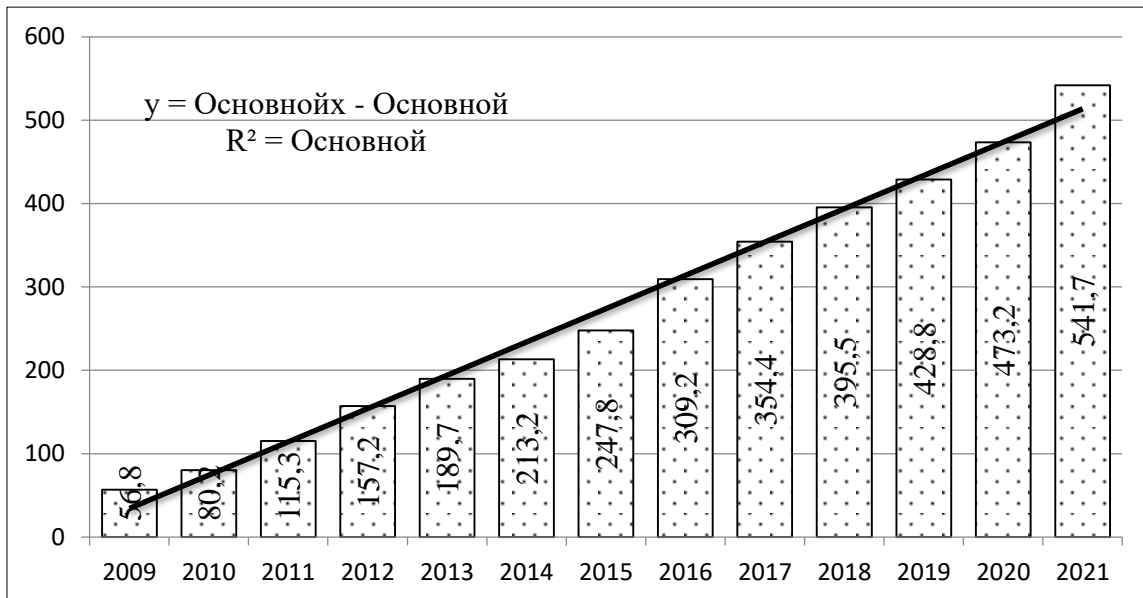

Рис. 1. Доходи бюджету м. Дніпро у 2009-2021 рр.

Динаміка доходів району наведена на рис. 2.

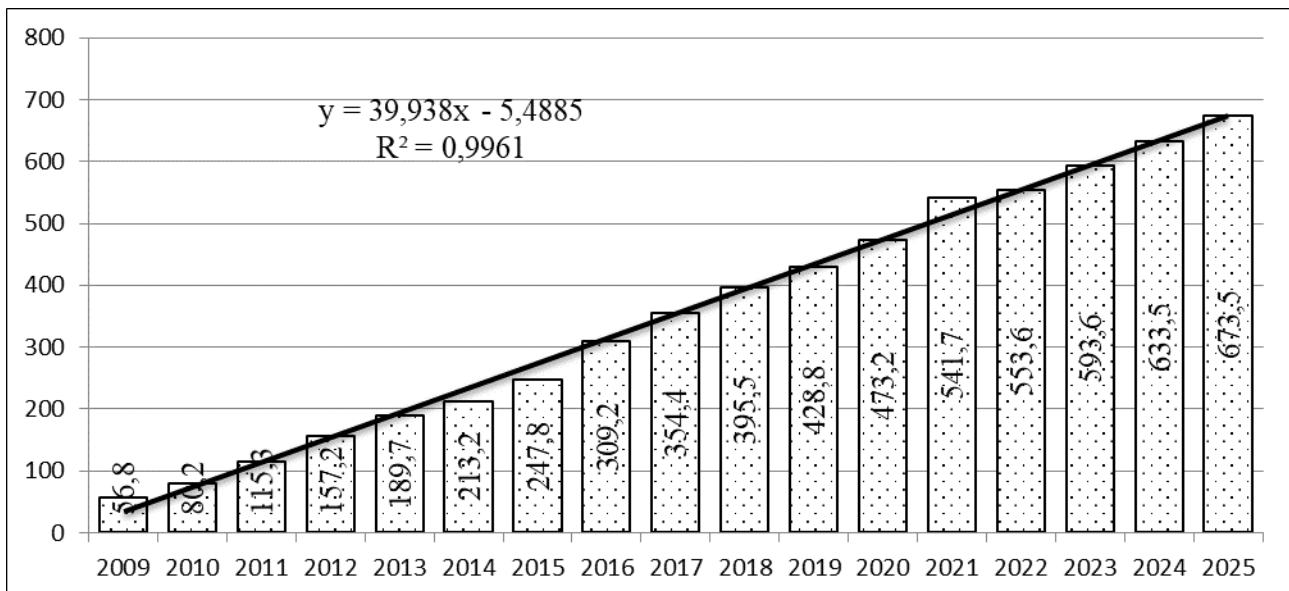

Рис. 2. Прогноз доходів бюджету м. Дніпро на 2025 рік

Завдання 3

Здійснити порівняльний аналіз ефективності бюджетної програми

Методичні рекомендації до завдання 3

Відповідно до Бюджетного кодексу, на всіх стадіях бюджетного процесу його учасники в межах своїх повноважень здійснюють оцінку ефективності бюджетних програм, що передбачає заходи з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів.

Моніторинг є безперервним процесом збору даних про видатки та показники виконання програми, що досягаються в ході її реалізації.

Мета моніторингу полягає в оперативному управлінні бюджетною програмою в ході її реалізації.

У бюджетному процесі, орієнтованому на результат, моніторинг використовується як інструмент відстеження процесу провадження програми, виявлення відхилень планових показників від поточних показників виконання.

Моніторинг реалізації бюджетної програми передбачає аналіз ефективності використання бюджетних коштів, шляхів досягнення поставленої мети, завдань, напрямів та інших результативних показників програми.

Основними завданнями моніторингу є об'єктивність оброблення інформації про хід виконання програми та забезпечення ефективного використання коштів.

Моніторинг проводиться шляхом збору даних, що забезпечують отримання результатів моніторингу; аналізу отриманих у процесі моніторингу даних; підготовки результатів моніторингу.

Дизайн проведення моніторингу:

1. Підготовчий етап: здійснення низки заходів, спрямованих на підготовку проведення моніторингу (підготовка інструментарію моніторингу, робочого плану проведення, формування моніторингової групи).

2. Проведення моніторингу.

3. Аналіз результатів: систематизація отриманої внаслідок реалізації попереднього етапу інформації, узагальнення результатів.

4. Розробка рекомендацій.

До завдань моніторингу програм належать такі:

– перевірка фінансування визначених завдань, у тому числі ефективності використання бюджетних коштів;

– визначення стану реалізації запланованих завдань і заходів бюджетної програми;

- уточнення чи перегляд переліку і ресурсного забезпечення заходів програми, механізмів їх реалізації;
- уточнення прогностичних даних для показників реалізації програми;
- відстеження змін, у тому числі нормативно-правової бази;
- звітування перед громадськістю.

Оцінка ефективності бюджетних програм – це комплексний аналіз використання бюджетних коштів та досягнутих результатів у процесі реалізації бюджетних програм, що здійснюється за результатами виконання бюджетних програм за рік.

Оцінка ефективності бюджетних програм здійснюється на підставі аналізу результативних показників бюджетних програм, а також іншої інформації, що міститься у бюджетних запитах, кошторисах, паспортах бюджетних програм, звітах про виконання кошторисів, звітах про виконання паспортів бюджетних програм.

Для оцінки ефективності бюджетних програм можуть використовуватись офіційна державна статистична, фінансова та інша звітність, дані бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, інформація про результати контрольних заходів тощо.

Результативність реалізації бюджетної програми та оцінювання ефективності виконання її заходів визначаються на основі кількісних та якісних показників – результативних показників програми, які поділяються на групи: показники витрат, продукту, ефективності і якості. Показники витрат характеризують обсяги і структуру ресурсів, що забезпечують виконання бюджетної програми.

Показники продукту використовуються для оцінки досягнення поставлених цілей. Показники якості відображають якість наданої послуги.

Показники ефективності визначаються як співвідношення числа наданих послуг до їх вартості у грошовому чи людському вимірі (витрати ресурсу на одиницю показника продукту).

При складанні бюджетних програм перелік завдань та результативних показників може бути уточнений і розширений у частині здійснення заходів/реалізації проектів з енергозбереження, придбання обладнання і предметів довгострокового користування, проведення капітального ремонту (приклад наведено у табл. 2).

Завдання та результативні показники, які включаються до будь-якої бюджетної програми (за умови планування та здійснення відповідних видатків за даною бюджетною програмою)

Завдання 1	Результативні показники (формується залежно від виду заходу та визначаються у розрізі цих заходів)
Здійснення заходів/реалізація проектів з енергозбереження	<p>Показники продукту: кількість одиниць обладнання, яке планується встановити, одиниць; або: площа приміщень, яку планується утеплити, м²; кількість заходів з енергозбереження, одиниць.</p> <p>Показники ефективності: середні витрати на придбання і встановлення одиниці обладнання, тисяч гривень; або: середні витрати на утеплення 1 м² приміщення, тисяч гривень; або: середні витрати на проведення одного заходу з енергозбереження, тисяч гривень.</p> <p>Показники якості: динаміка споживання комунальних послуг та енергоносіїв (у % до спожитого обсягу у базовому році); (базовий рік – рік, який передує року здійснення заходів з енергозбереження); обсяг річної економії бюджетних коштів на оплату комунальних послуг та енергоносіїв внаслідок реалізації заходів з енергозбереження, тисяч гривень</p>
Завдання 2	Результативні показники
Придбання обладнання і предметів довгострокового користування	<p>Показники продукту: кількість одиниць придбаного обладнання, одиниць.</p> <p>Показники ефективності: середні видатки на придбання одиниці обладнання, тисяч гривень.</p> <p>Показники якості: економія коштів за рік, що виникла за результатами впровадження в експлуатацію придбаного обладнання, тисяч гривень</p>

Завдання 3	Результативні показники
Проведення капітального ремонту	<p>Показники продукту: кількість об'єктів, що планується відремонтувати, одиниць; або: метраж об'єктів, що планується відремонтувати м2, (п. м, км).</p> <p>Показники ефективності: середня вартість ремонту одного об'єкта, тис. грн; або: середня вартість ремонту 1 м2, (п. м, км), гривень.</p> <p>Показники якості: питома вага відремонтованих об'єктів у загальній кількості об'єктів, що потребують ремонту, %; або: питома вага відремонтованої площі у загальній площі, що потребує ремонту, %; зміна окремих експлуатаційних характеристик відремонтованого об'єкта відповідно до конкретної проектно-кошторисної документації</p>

Методика здійснення порівняльного аналізу ефективності бюджетних програм, які виконуються розпорядниками коштів місцевих бюджетів виконана згідно листа Міністерства фінансів України від 13.02.2013р. №31-05010-14-8/4651.

Для розрахунку середнього індексу виконання показників ефективності бюджетної програми використовується формула (1):

$$I_{(ef)} = \sum \frac{\Pi_{(ef)іфакт}}{\Pi_{(ef)іплан}} \div Z_{(ef)} * 100 \quad (1)$$

де, $\sum \frac{\Pi_{(ef)іфакт}}{\Pi_{(ef)іплан}}$ - сума співвідношень фактичних та планових значень

всіх показників ефективності, що входять до бюджетної програми;

$Z_{(ef)}$ - кількість показників ефективності бюджетної програми.

Для розрахунку середнього індексу виконання показників якості бюджетної програми використовується формула (2):

$$I_{(як)} = \sum \frac{\Pi_{(як)іфакт}}{\Pi_{(як)іплан}} \div Z_{(як)} \times 100 \quad (2)$$

де, $\sum \frac{\Pi_{(як)іфакт}}{\Pi_{(як)іплан}}$ - сума співвідношень фактичних та планових значень

всіх показників якості, що входять до бюджетної програми; $Z_{(як)}$ - кількість показників якості бюджетної програми.

Кінцевий розрахунок загальної ефективності бюджетної програми складається із загальної суми набраних балів за кожним з параметрів оцінки (3):

$$\bar{I}_1 = \frac{\bar{I}_{(еф)звіт}}{\bar{I}_{(еф)баз}} \quad (3)$$

де, *звіт*, *баз* – підрядкові індекси, що характеризують величини відповідно звітного та попереднього бюджетних періодів; $\bar{I}_{(еф)}$ - середній індекс виконання показників ефективності бюджетної програми розрахований за вищенаведеною формулою.

Кінцевий розрахунок загальної ефективності бюджетної програми складається із загальної суми набраних балів за кожним із параметрів оцінки за формулою (4):

$$E = \bar{I}_{(еф)} + \bar{I}_{(як)} + \bar{I}_1 \quad (4)$$

де, $\bar{I}_{(еф)}$ середній індекс виконання показників ефективності бюджетної програми; $\bar{I}_{(як)}$ - середній індекс виконання показників якості бюджетної програми; \bar{I}_1 - порівняння результативності бюджетної програми із показниками попередніх періодів.

Отримана в результаті такого розрахунку кількість балів порівнюється зі шкалою аналізу ефективності (табл. 3).

Таблиця 3

Шкала аналізу ефективності бюджетної програми

Ефективність бюджетної програми	Кількість балів	Уточнена кількість балів
Висока ефективність програми	215 і більше балів	190 і більше балів
Середня ефективність програми	190 – 215 балів	165 – 190 балів
Низька ефективність програми	менше 190 балів	менше 165 балів

Розрахований показник ефективності свідчить, яку ефективність виконання має аналізована програма.

**Приклад розрахунку ефективності бюджетної програми.
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЦЕНТР ПЕРВИННОЇ МЕДИКО – САНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ
НОВОМОСКОВСЬКОГО РАЙОНУ»**

Таблиця 4

Аналіз виконання результативних показників, тис. грн.

Показники	Одиниця виміру	Затверджено паспортом бюджетної програми на звітний період	Виконано за звітний період
Завдання 1			
<i>показник затрат</i>			
кількість штатних одиниць	од.	303,25	298,75
в тому числі лікарів, які надають первинну допомогу	од.	62,75	56,00
<i>показник продукту</i>			
кількість прикріпленого населення	осіб	70928	70928
кількість пролікованих хворих	тис. осіб	4000	4009
<i>показник ефективності</i>			
кількість прикріпленого населення на 1 лікаря, який надає первинну допомогу	од.	1970,0	1 970,2
середня кількість відвідувань на 1 лікаря	од.	4295,00	4083,00
<i>показник якості</i>			
забезпечення повноти охоплення профілактичними щепленнями	%	75,00	74,30
динаміка виявлення візуальних форм онкозахворювань в занедбаних стадіях	%	25,00	25,60
динаміка виявлення випадків туберкульозу в занедбаних стадіях	%	3,00	3,30

Методика здійснення порівняльного аналізу ефективності бюджетних програм, які виконуються розпорядниками коштів місцевих бюджетів виконана згідно листа Міністерства фінансів України від 13.02.2013р. №31-05010-14-8/4651.

1. Шкала аналізу ефективності бюджетної програми:

Для бюджетних програм (окремих завдань програми), які не містять групи результативних показників ефективності або якості, та бюджетних програм, для яких немає даних за попередні бюджетні періоди, загальна шкала аналізу ефективності бюджетної програми повинна коригуватись. Відсутність даних для розрахунку кожного з параметрів оцінки зменшує відповідне значення шкали ефективності програми на 100 балів (для I(еф), I(як) або на 25 балів (для I(1)). Тому уточнена кількість балів за шкалою аналізу зменшена на 25 балів, так як відсутні дані за попередні роки.

2. Для розрахунку середнього індексу виконання показників ефективності бюджетної програми використовуємо формулу:

$$I(\text{еф}) = \frac{\text{сума співвідношень фактичних та планових значень всіх показників ефективності, що входять до бюджетної програми}}{\text{кількість показників ефективності бюджетної програми}} * 100$$

$$I(\text{еф}) = ((1970,2/1970) + (4083/4295)) / 2 * 100 = ((1,0 + 1,0)) / 2 * 100 = 100,0$$

3. Для розрахунку середнього індексу виконання показників якості бюджетної програми використовуємо формулу:

$$I(\text{як}) = \frac{\text{сума співвідношень фактичних та планових значень всіх показників якості, що входять до бюджетної програми}}{\text{кількість показників якості бюджетної програми}} * 100$$

$$I(\text{як}) = ((74,3/75) + (25,6/25,0) + (3,30/3)) / 3 * 100 = ((1,0+1,0+ 1,1)) / 3 * 100 = 103,3$$

4. Кінцевий розрахунок загальної ефективності бюджетної програми складається із загальної суми набраних балів за кожним з параметрів оцінки:

$$E = I(\text{еф}) + I(\text{як}) = 100,0 + 103,3 = 203,3$$

Отримана в результаті такого розрахунку кількість балів порівнюється зі шкалою аналізу ефективності. Для КЗ «Центр ПМСД Новомосковського району» є показник високої ефективності програми.

ДОДАТОК В

Тести для самоперевірки знань

1. Бюджетний менеджмент це складова:

- А. державного регулювання
- Б. фінансового менеджменту
- В. бюджетного процесу
- Г. бюджетного планування

2. Головний орган у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, а також податкової і митної політики, політики у сфері державного фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів та ін. це:

- А. Державна фіскальна служба України
- Б. Міністерство фінансів України
- В. Державна казначейська служба України
- Г. Державна аудиторська служба України

3. Складає та уточнює прогноз Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди:

- А. Державна фіскальна служба України
- Б. Міністерство фінансів України
- В. Державна казначейська служба України
- Г. Державна аудиторська служба України

4. Бюджетна система України складається з :

- А. Державного бюджету
- Б. Державного і місцевого бюджетів
- В. місцевих бюджетів
- Г. бюджетів міст і районів та АРК

5. Метою ведення бухгалтерського обліку виконання бюджетів є:

- А. надання інформації користувачам
- Б. отримання результатів про виконання та рух коштів бюджетів
- В. забезпечення якості управлінських рішень у сфері бюджету
- Г. усі відповіді вірні

6. Управління єдиним казначейським рахунком здійснює:

- А. Міністерство фінансів України
- Б. Рахункова палата України
- В. Національний банк України
- Г. Державна казначейська служба України

7. Основним завданням Державної аудиторської служби України є:

А. забезпечення формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізація єдиної державної податкової, державної митної політики

Б. реалізація державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів

В. формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, а також податкової і митної політики, крім адміністрування податків, зборів, митних платежів та реалізації податкової і митної політики

Г. реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування

8. Бюджетний менеджмент це:

А. система оцінки діяльності бюджетних установ

Б. система контролю руху бюджетних коштів

В. система управління бюджетними процесами

Г. система розподілу бюджетних ресурсів

9. Бюджетний період охоплює термін:

А. календарний рік

Б. період від початку розробки бюджету до затвердження звіту про його виконання

В. період із початку затвердження бюджету до кінця календарного року

Г. всі відповіді вірні

10. Які види бухгалтерського обліку виконання бюджетів застосовуються в Україні?

А. оперативний

Б. статистичний

В. управлінський

Г. усі вищезазвані

11. Державна казначейська служба України для виконання покладених на неї завдань має право:

А. зупиняти в установленому законодавством порядку здійснення операцій з бюджетними коштами в разі виявлення порушення бюджетного законодавства

Б. порушувати питання про притягнення до відповідальності за допущення порушення бюджетного законодавства згідно з законами України

В. вилучати в судовому порядку до бюджету виявлені під час проведення ревізій приховані, занижені валютні та інші платежі

Г. всі відповіді вірні

12. Завданнями Рахункової палати є:

А. реалізація державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів

Б. формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, а також податкової і митної політики, крім адміністрування податків, зборів, митних платежів та реалізації податкової і митної політики

В. реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування

Г. організація і здійснення контролю за своєчасним виконанням видаткової частини Державного бюджету України, витрачанням бюджетних

коштів, у тому числі коштів загальнодержавних цільових фондів, за обсягами, структурою та їх цільовим призначенням

13. Визначення основних показників бюджету за попередньо встановленими нормативами передбачає застосування:

- А. аналітичного методу
- Б. балансового методу
- В. методу екстраполяції
- Г. всі відповіді неправильні

14. Правові засади бюджетної класифікації визначені:

- А. Законом про Державний бюджет України
- Б. Бюджетним Кодексом України
- В. Наказами Державної казначейської служби України
- Г. рішеннями органів місцевого самоврядування

15. Порядок ведення бухгалтерського обліку й складання звітності про виконання бюджетів встановлено:

- А. Міністерством фінансів
- Б. Державною казначейською службою України
- В. Міністерством статистики
- Г. головними розпорядниками коштів

16. Затверджує розпис Державного бюджету України у місячний строк з дня прийняття закону про Державний бюджет України:

- А. Президент України
- Б. Прем'єр-міністр України
- В. Міністр фінансів
- Г. Голова Верховної Ради України

17. Переведення місцевих бюджетів на казначейське обслуговування здійснювалося в період:

- А. 1998 – 2000 рр.
- Б. 2001 – 2004 рр.
- В. 2005 – 2006 рр.
- Г. 2007 – 2008 рр.

18. Складовими бюджетного менеджменту є:

- А. планування, виконання, облік, звітність, контроль
- Б. управління, виконання, облік, контроль
- В. планування, виконання, облік, контроль
- Г. всі відповіді правильні

19. Бюджетну класифікацію затверджує:

- А. Прем'єр-міністр
- Б. Міністерство фінансів України
- В. Державна казначейська служба України
- Г. начальник Департаменту фінансів

20. Верховна рада, як учасник бюджетного процесу, виконує такі функції:

- А. розробляє проект бюджету на відповідний рік

- Б. організовує підготовку складання проекту державного бюджету
- В. приймає закон України «Про державний бюджет»
- Г. складає звіт про виконання бюджету

21. Перевіряє фінансування затверджених Верховною Радою України загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і національно-культурного розвитку, охорони довкілля:

- А. Державна казначейська служба України
- Б. Рахункова палата України
- В. Міністерство фінансів України
- Г. Державна аудиторська служба України

22. До основних завдань Рахункової палати України не відноситься:

- А. контроль за законністю та своєчасністю руху коштів Державного бюджету України та коштів позабюджетних фондів в установах Національного банку України та уповноважених банках
- Б. аналіз встановлених відхилень від показників Державного бюджету України та підготовка пропозицій про їх усунення, а також про удосконалення бюджетного процесу в цілому
- В. удосконалення методів фінансового і бюджетного планування
- Г. регулярне інформування Верховної Ради України, її комітетів про хід виконання Державного бюджету України

23. У структурі бюджетного процесу виділяють:

- А. розробку макропоказників розвитку, підготовку проекту бюджету та його виконання
- Б. розробку бюджетної резолюції, проекту бюджету та його виконання
- В. бюджетне планування, виконання бюджету, облік, звітність та контроль
- Г. всі відповіді правильні

24. Видатки бюджету класифікуються за:

- А. функціями, з якими пов'язані видатки
- Б. економічною характеристикою видатків
- В. за бюджетними програмами
- Г. всі відповіді, правильні

25. Хто організовує казначейське обслуговування бюджету?

- А. Державна казначейська служба України
- Б. Державна фіскальна служба України
- В. Міністерство фінансів України
- Г. Кабінет міністрів України

26. Виконання Державного бюджету за доходами України не здійснюють:

- А. Міністерство фінансів України
- Б. Державна казначейська служба України
- В. Державна податкова служба України
- Г. банківські установи

27. Здійснює відкриття та закриття рахунків поточного бюджетного періоду, а також відкриття рахунків наступного бюджетного періоду:

- А. Державна податкова служба України
- Б. Міністерство фінансів України
- В. Державна казначейська служба України
- Г. Державна аудиторська служба України

28. Аналітичний метод планування бюджетних показників передбачає:

- А. деталізований розрахунок показників у розрізі окремих статей доходів і видатків по кожній установі
- Б. розрахунок показників на основі виявлених стійких тенденцій їх розвитку
- В. обчислення показників шляхом визначення впливу на них різних факторів та математичного моделювання
- Г. всі відповіді неправильні

29. Економічна класифікація видатків бюджету передбачає:

- А. розподіл бюджетних асигнувань між безпосередніми отримувачами коштів із бюджету на заплановані заходи
- Б. групування видатків за їх економічним змістом та цільовим призначенням
- В. напрями використання коштів залежно від функцій, які виконує держава
- Г. групування видатків за бюджетними програмами

30. Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік розглядається за процедурою:

- А. одного читання
- Б. двох читань
- В. трьох читань
- Г. чотирьох читань

31. Основним завданням Державної казначейської служби України є:

- А. забезпечення формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізація єдиної державної податкової, державної митної політики
- Б. реалізація державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів
- В. формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, а також податкової і митної політики, крім адміністрування податків, зборів, митних платежів та реалізації податкової і митної політики
- Г. реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування

32. З якими державними структурами співпрацюють органи ДКСУ в процесі обслуговування бюджетів?

- А. фінансовими органами
- Б. органами Державної аудиторської служби

В. органами місцевого самоврядування

Г. усі відповіді вірні

33. Програмно-цільовий метод планування бюджетних показників передбачає:

А. розробку головної мети розпорядників коштів, цілей і завдань бюджетних програм та напрямків діяльності, показників витрат та результатів тощо

Б. розрахунок бюджетних показників у розрізі окремих статей доходів і видатків по кожній установі, виходячи з установлених цілей

В. планування бюджету як сукупності бюджетних програм

Г. обчислення цільових показників шляхом визначення впливу на них різних факторів та математичного моделювання

34. Згрупування доходів і видатків бюджету за однорідними ознаками, що забезпечує загальнодержавне і міжнародне порівняння бюджетних даних це:

А. бюджетне вирівнювання

Б. бюджетна класифікація

В. статистичне групування

Г. бюджетне фінансування

35. Закон «Про державний бюджет України» має бути прийнятий Верховною Радою не пізніше:

А. 20 листопада року, що передує плановому

Б. 25 листопада року, що передує плановому

В. 25 грудня року, що передує плановому

Г. 5 грудня року, що передує плановому

36. Забезпечення відповідності обсягів надходжень до бюджету та видатків з нього досягається застосуванням:

А. аналітичного методу

Б. балансового методу

В. методу екстраполяції

Г. нормативного методу

37. Основні засади виконання бюджетів установлені:

А. Бюджетним Кодексом України

Б. наказом Міністерства фінансів України

В. наказом Державної казначейської служби України

Г. рішеннями органів місцевого самоврядування

38. Якість бюджетного планування визначається:

А. чіткістю цілей, достовірністю інформації та методів діяльності бюджетних установ

Б. чіткістю цілей, достовірністю інформації та методами обробки інформації

В. чіткістю цілей, достовірністю інформації та методами планування

Г. чіткістю цілей, достовірністю інформації та методами прогнозування

39. Доходи бюджетів акумулюються:

- А. на рахунках органів ДКСУ
- Б. на рахунках Державної податкової служби України
- В. на рахунках органів Міністерства фінансів України
- Г. на рахунках банківських установ

40. Відповідальність за достовірність фінансової звітності несе:

- А. керівник бюджетної установи
- Б. головний бухгалтер бюджетної установи
- В. керівник і головний бухгалтер бюджетної установи
- Г. усі відповіді вірні

41. Бюджетне прогнозування це:

- А. обґрунтування показників бюджетів на перспективу
- Б. науково-аналітична стадія розробки бюджетів
- В. розробка концепції бюджетної політики та шляхів її реалізації
- Г. всі відповіді правильні

42. Бюджетна звітність за терміном складання і подання буває:

- А. періодична (місячна, квартальна)
- Б. річна
- В. оперативна (щоденна)
- Г. всі відповіді правильні

43. Основою розробки бюджетної стратегії є:

- А. бюджетне прогнозування
- Б. бюджетне планування
- В. бюджетний процес
- Г. бюджетна класифікація

44. До складання річної звітності бюджетної установи необхідно:

- А. закінчити розрахунки з дебіторами і кредиторами
- Б. повністю використати ліміти асигнувань
- В. провести інвентаризацію всіх статей балансу
- Г. всі відповіді правильні

45. Основні напрями бюджетної політики України на плановий рік формуються у:

- А. Проекті Закону про Державний бюджет України
- Б. Бюджетній декларації
- В. спеціальній постанові Верховної Ради України
- Г. Бюджетному кодексі

46. Головний розпорядник бюджетних коштів подає за підвідомчими установами:

- А. індивідуальний бюджетний запит
- Б. загальний бюджетний запит
- В. додатковий бюджетний запит
- Г. персональний бюджетний запит

47. Попередній контроль видатків бюджетної установи здійснюється на стадії:

- А. прийняття зобов'язань
- Б. оплати рахунків
- В. перевірки підтвердних документів
- Г. всі відповіді правильні

48. Рахункова палата України стала членом Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI) в:

- А. 1995 році
- Б. 1997 році
- В. 1998 році
- Г. 1999 році

49. Які методи прогнозування використовуються в сучасній вітчизняній бюджетній практиці:

- А. метод нормативних розрахунків
- Б. методи економіко-математичного моделювання
- В. статистичні методи
- Г. всі відповіді вірні

50. Документ з пропозиціями та обґрунтуваннями обсягу бюджетних коштів, необхідних розпоряднику на наступний бюджетний період це

- А. кошторис
- Б. бюджетний прогноз
- В. бюджетна пропозиція
- Г. бюджетний запит

51. Бюджетний менеджмент це:

- А. система оцінки діяльності бюджетних установ;
- Б. система контролю руху бюджетних коштів;
- В. система управління бюджетними процесами;
- Г. система розподілу бюджетних ресурсів.

52. У структурі бюджетного процесу виділяють:

- А. розробку макропоказників розвитку, підготовку проекту бюджету та його виконання;
- Б. розробку бюджетної резолюції, проекту бюджету та його виконання;
- В. бюджетне планування, виконання бюджету, облік, звітність та контроль;
- Г. всі відповіді правильні.

53. Забезпечення відповідності обсягів надходжень до бюджету та видатків з нього досягається застосуванням:

- А. аналітичного методу;
- Б. балансового методу;
- В. методу екстраполяції;
- Г. нормативного методу

54. Основними методами при складанні проекту бюджету є:

- А. математичний, статистичний;
- Б. прямого рахунку, нормативний, аналітичний, балансовий;
- В. інформаційний, математичний, балансовий;

Г. прямого рахунку, аналітичний.

55. Визначений Бюджетною декларацією показник дефіциту державного бюджету на кожен рік середньострокового періоду не може перевищувати:

А. 3% прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік;

Б. 5% прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік;

В. 7% прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік;

Г. 10% прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік.

56. Бюджетний процес за структурою поділяється:

А. на управління бюджетним процесом, облік виконання бюджету, контроль за виконанням бюджету;

Б. бюджетне планування (складання, розгляд, затвердження), виконання бюджету;

В. складання проекту бюджету, розгляд та ухвалення закону про бюджет на наступний бюджетний період, виконання бюджету, підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету;

Г. інше.

57. До економічних факторів, що впливають на формування і використання бюджету відносяться:

А. продуктивність суспільної праці;

Б. прожитковий мінімум;

В. обсяг соціальних гарантій держави;

Г. організація управління державою.

58. До бюджетних стимулів належать:

А. штрафи;

Б. податкові ставки;

В. податкові пільги;

Г. бюджетне регулювання.

59. Управління бюджетним процесом полягає в прийнятті своєчасних і правильних рішень з питань:

А. бюджетного регулювання;

Б. бюджетного збалансування (зменшення видатків, збільшення доходів);

В. бюджетного планування та виконання бюджету;

Г. використання централізованих фінансових ресурсів.

60. Кількісна характеристика бюджетного механізму визначається:

А. технологією формування і використання фінансових ресурсів;

Б. структурою бюджетного механізму;

В. комплексною взаємодією бюджетних методів;

Г. обсягом фінансових ресурсів, що мобілізуються і використовуються бюджетною системою.

61. Оберіть визначення терміну «бюджет»:

А. сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права;

Б. план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;

В. регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання, звітування про виконання та контроль за дотриманням бюджетного законодавства;

Г. документ, підготовлений і поданий головним розпорядником бюджетних коштів Міністерству фінансів України або місцевим фінансовим органам.

62. Проблеми, пов'язані з не наповненням бюджету належними коштами та проблеми невідповідності дохідної та видаткової частин бюджету держава регулює за допомогою:

А. бюджетної політики;

Б. податкової політики;

В. митної політики;

Г. грошово-кредитної політики.

63. Складовою частиною якого фонду є бюджет розвитку місцевого бюджету?

А. загального фонду місцевого бюджету;

Б. спеціального фонду місцевого бюджету;

В. позабюджетного фонду;

Г. резервного фонду бюджету.

64. Як економічна категорія бюджет:

А. сукупність економічних відносин між державою, з одного боку, та фізичними і юридичними особами, з іншого, з приводу розподілу та перерозподілу ВВП, а за певних умов – і НБ з метою формування та використання централізованого фонду грошових коштів, призначеного для забезпечення виконання державою її функцій;

Б. нормативний документ, в якому подається розпис доходів і видатків;

В. централізований грошовий фонд держави;

Г. виступає провідною ланкою сфери державних фінансів і важливою складовою фінансової системи в цілому.

65. Як правова категорія бюджет:

А. сукупність економічних відносин між державою, з одного боку, та фізичними і юридичними особами, з іншого, з приводу розподілу та перерозподілу ВВП, а за певних умов – і НБ з метою формування та

використання централізованого фонду грошових коштів, призначеного для забезпечення виконання державою її функцій;

Б. нормативний документ, в якому подається розпис доходів і видатків;

В. централізований грошовий фонд держави;

Г. виступає провідною ланкою сфери державних фінансів і важливою складовою фінансової системи в цілому.

66. Проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період схвалюється Кабінетом Міністрів України не пізніше:

А. 1 березня року, що передує плановому;

Б. 31 квітня року, що передує плановому;

В. 1 жовтня року, що передує плановому;

Г. 1 квітня року, що передує плановому.

67. Державний бюджет складається з фондів:

А. загального і спеціального;

Б. загального і позабюджетного;

В. бюджетного і позабюджетного;

Г. розвитку та участі.

68. Головне призначення державного бюджету:

А. залучення фінансових ресурсів;

Б. забезпечення виконання покладених на державу функцій;

В. перерозподіл ВВП;

Г. виконання соціальних видатків.

69. Бюджет впливає на ефективність господарювання підприємств і організацій, використовуючи такі бюджетні важелі:

А. балансування макроекономічних процесів;

Б. ставки податків, відсоткові ставки, бюджетний контроль, штрафні санкції;

В. кредит, позика, інвестиція;

Г. інше.

70. Бюджетна система України - це:

А. сукупність місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права;

Б. єдине систематизоване згрупування доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів;

В. сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій;

Г. сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права.

71. Головний орган у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної,

а також податкової і митної політики, політики у сфері державного фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів та ін. це:

- А. Державна фіскальна служба України;
- Б. Міністерство фінансів України;
- В. Державна казначейська служба України;
- Г. Державна аудиторська служба України.

72. Складає та уточнює прогноз Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди:

- А. Державна фіскальна служба України;
- Б. Міністерство фінансів України;
- В. Державна казначейська служба України;
- Г. Державна аудиторська служба України.

73. Управління єдиним казначейським рахунком здійснює:

- А. Міністерство фінансів України;
- Б. Рахункова палата України;
- В. Національний банк України;
- Г. Державна казначейська служба України.

74. Основним завданням Державної аудиторської служби України є:

А. забезпечення формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізація єдиної державної податкової, державної митної політики;

Б. реалізація державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів;

В. формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, а також податкової і митної політики, крім адміністрування податків, зборів, митних платежів та реалізації податкової і митної політики;

Г. реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування.

75. Державна казначейська служба України для виконання покладених на неї завдань має право:

А. зупиняти в установленому законодавством порядку здійснення операцій з бюджетними коштами в разі виявлення порушення бюджетного законодавства;

Б. порушувати питання про притягнення до відповідальності за допущення порушення бюджетного законодавства згідно з законами України;

В. вилучати в судовому порядку до бюджету виявлені під час проведення ревізій приховані, занижені валютні та інші платежі;

Г. всі відповіді вірні.

76. Завданнями Рахункової палати є:

А. реалізація державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів;

Б. формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, а також податкової і митної політики, крім адміністрування податків, зборів, митних платежів та реалізації податкової і митної політики;

В. реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування;

Г. організація і здійснення контролю за своєчасним виконанням видаткової частини Державного бюджету України, витрачанням бюджетних коштів, у тому числі коштів загальнодержавних цільових фондів, за обсягами, структурою та їх цільовим призначенням.

77. Верховна рада, як учасник бюджетного процесу, виконує такі функції:

А. розробляє проект бюджету на відповідний рік;

Б. організовує підготовку складання проекту державного бюджету;

В. приймає Закон України «Про державний бюджет»;

Г. складає звіт про виконання бюджету;

78. Перевіряє фінансування затверджених Верховною Радою України загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і національно-культурного розвитку, охорони довкілля:

А. Державна казначейська служба України;

Б. Рахункова палата України;

В. Міністерство фінансів України;

Г. Державна аудиторська служба України.

79. До основних завдань Рахункової палати України не відноситься:

А. контроль за законністю та своєчасністю руху коштів Державного бюджету України та коштів позабюджетних фондів в установах Національного банку України та уповноважених банках;

Б. аналіз встановлених відхилень від показників Державного бюджету України та підготовка пропозицій про їх усунення, а також про удосконалення бюджетного процесу в цілому;

В. удосконалення методів фінансового і бюджетного планування;

Г. регулярне інформування Верховної Ради України, її комітетів про хід виконання Державного бюджету України.

80. Хто організовує касове виконання бюджету?

А. Державна казначейська служба України;

Б. Державна фіскальна служба України;

В. Міністерство фінансів України;

Г. Кабінет міністрів України.

81. Основою розробки бюджетної стратегії є:

А. бюджетне прогнозування;

Б. бюджетне планування;

В. бюджетний процес;

Г. бюджетна класифікація.

82. Основою розробки бюджетної тактики є:

А. бюджетне прогнозування;

- Б. бюджетне планування;
- В. бюджетний процес;
- Г. бюджетна класифікація.

83. У бюджетному процесі програмно-цільовий метод:

- А. застосовується на рівні державного бюджету та на рівні місцевих бюджетів;
- Б. застосовується на рівні державного бюджету;
- В. застосовується на рівні місцевих бюджетів;
- Г. зараз не застосовується.

84. Для середньострокового бюджетного планування середньостроковий період включає плановий та наступні за плановим:

- А. один бюджетний період;
- Б. два бюджетні періоди;
- В. три бюджетні періоди;
- Г. чотири бюджетні періоди.

85. Зведений бюджет використовується для:

- А. прогнозування та аналізу розвитку;
- Б. планування соціально-економічного розвитку;
- В. затвердження програм соціально-економічного розвитку;
- Г. моніторингу соціально-економічного розвитку.

86. Визначення основних показників бюджету за попередньо встановленими нормативами передбачає застосування:

- А. аналітичного методу;
- Б. балансового методу;
- В. методу екстраполяції;
- Г. всі відповіді неправильні.

87. У структурі бюджетного процесу виділяють:

- А. розробку макропоказників розвитку, підготовку проекту бюджету та його виконання;
- Б. розробку бюджетної резолюції, проекту бюджету та його виконання;
- В. бюджетне планування, виконання бюджету, облік, звітність та контроль;
- Г. всі відповіді правильні.

88. Аналітичний метод планування бюджетних показників передбачає:

- А. деталізований розрахунок показників у розрізі окремих статей доходів і видатків по кожній установі;
- Б. розрахунок показників на основі виявлених стійких тенденцій їх розвитку;
- В. обчислення показників шляхом визначення впливу на них різних факторів та математичного моделювання;
- Г. всі відповіді неправильні.

89. Програмно – цільовий метод планування бюджетних показників передбачає:

А. розробку головної мети розпорядників коштів, цілей і завдань бюджетних програм та напрямків діяльності, показників витрат та результатів тощо.

Б. розрахунок бюджетних показників у розрізі окремих статей доходів і видатків по кожній установі, виходячи з установлених цілей;

В. планування бюджету як сукупності бюджетних програм;

Г. обчислення цільових показників шляхом визначення впливу на них різних факторів та математичного моделювання.

90. Бюджетне прогнозування це:

А. обґрунтування показників бюджетів на перспективу;

Б. науково-аналітична стадія розробки бюджетів;

В. розробка концепції бюджетної політики та шляхів її реалізації;

Г. всі відповіді правильні.

91. Оберіть першу стадію бюджетного процесу:

А. складання проектів бюджетів;

Б. розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

В. виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

Г. складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них.

92. Оберіть другу стадію бюджетного процесу:

А. складання проектів бюджетів;

Б. розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

В. виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

Г. складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них.

93. Бюджетний період для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему України, становить:

А. один календарний рік;

Б. два календарних роки;

В. три календарних роки;

Г. чотири календарних роки.

94. Вкажіть четверту стадію бюджетного процесу:

А. складання проектів бюджетів;

Б. розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

В. виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

Г. складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них.

95. В основу бюджетної системи можуть бути покладені такі принципи:

- А. самостійності;
- Б. реальності;
- В. унікальності,
- Г. усі відповіді вірні.

96. Сутність принципу самостійності бюджетів полягає у тому, що:

- А. кожен вид бюджету має свої джерела, визначає напрями їх використання;
- Б. кожен вид бюджету самостійно визначає потребу в доходах, які йому виділяє бюджет вищого рівня;
- В. державний бюджет самостійно розподіляє бюджетні кошти місцевих бюджетів;
- Г. кожен бюджет самостійно використовує кошти, отримані у вигляді трансферту.

97. Структура бюджетної системи України визначається:

- А. адміністративно-територіальним устроєм;
- Б. сукупністю державних фінансових інститутів;
- В. системою органів влади в Україні;
- Г. адміністративно-територіальним устроєм і побудовою системи органів влади в Україні.

98. У бюджетній резолюції визначаються:

- А. основні прогностичні макропоказники економічного і соціального розвитку України;
- Б. частка валового внутрішнього продукту, яка буде розподілена через дохідну частину бюджету держави;
- В. напрями бюджетної політики та заходи щодо їх втілення;
- Г. частка бюджетного дефіциту у ВВП.

99. Бюджетний період — це:

- А. календарний рік;
- Б. визначений законодавством період, протягом якого функціонує бюджет;
- В. період з 1 січня до 31 грудня;
- Г. усі варіанти правильні.

100. Завершальним етапом бухгалтерського узагальнення інформації про виконання бюджетів є формування

- А. звітності;
- Б. аналізу;
- В. висновку;
- Г. проекту рішення.

Відповіді на тестові завдання

№ тестового завдання	Правильний варіант відповіді	№ тестового завдання	Правильний варіант відповіді	№ тестового завдання	Правильний варіант відповіді
1	Б	34	Б	67	А
2	Б	35	В	68	В
3	Б	36	Б	69	Б
4	Б	37	А	70	Г
5	Г	38	А	71	Б
6	Г	39	А	72	Б
7	Г	40	Г	73	Г
8	В	41	А	74	Г
9	А	42	Г	75	Б
10	Г	43	А	76	Г
11	Б	44	Г	77	В
12	Г	45	Б	78	Б
13	Г	46	Б	79	В
14	Б	47	Г	80	А
15	А	48	В	81	А
16	В	49	Г	82	Б
17	Б	50	Г	83	А
18	Г	51	В	84	Б
19	Б	52	В	85	А
20	В	53	Б	86	Г
21	Б	54	Б	87	В
22	В	55	А	88	А
23	В	56	В	89	А
24	Г	57	А	90	А
25	А	58	В	91	Г
26	Г	59	В	92	А
27	Б	60	Г	93	А
28	А	61	Б	94	В
29	Б	62	А	95	А
30	В	63	Б	96	А
31	Г	64	А	97	А
32	Г	65	Б	98	В
33	А	66	Г	99	Б
				100	А

Навчальне видання

*Качула Світлана Валентинівна
Лисяк Любов Валентинівна
Добровольська Олена Володимирівна*

БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Навчальний посібник
(в схемах і таблицях)

Редактор: Олешкевич В.В.

Підписано до друку 01.06.22. Формат 60x84/16.
Папір друкарський. Гарнітура таймс. Ум.друк.арк. 11,625.
Обл.-вид.арк. 10,08 Тираж 300 прим. Вид. № 253. Зам. № 121.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет
49600, м. Дніпро, вул. Сергія Єфремова, 25

Видавець і виготовлювач ПП «Монолит»
49038, м. Дніпро, вул. Ярослава Мудрого, 56, e-mail: monolit97@i.ua
Свідоцтво про внесення видавця видавничої продукції
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 273 від 08.12.2000 р.